

**NATUUR- EN RECREATIEGEBIEDEN
NOORD-HOLLAND**
Deel A: Bovenregionale analyse

Eindrapportage



BUREAUBUITEN
economie & omgeving



Natuur- en recreatiegebieden Noord-Holland

Deel A: Bovenregionale analyse

Foto voorblad: 't Twiske, Flickr, [sandravoetbal](https://www.flickr.com/photos/sandravoetbal/49999169707/in/photostream/), <https://www.flickr.com/photos/sandravoetbal/49999169707/in/photostream/>

© Bureau BUITEN en Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, gecorrigeerde versie, augustus 2022

Aangeboden aan: Provincie Noord-Holland

Bureau BUITEN, Economie & Omgeving
Achter Sint Pieter 160
3512 HT Utrecht
info@bureaubuiten.nl
www.bureaubuiten.nl
+31 (0)30-2318945

Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd
Jansbuitensingel 30
6811 AE Arnhem
lycklama@ruimteenvrijetijd.nl
www.ruimteenvrijetijd.nl
+31 (0)6-5338355

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5	5.6 Veranderende vraag	30
1.1 Waaron een regio-overstijgend onderzoek?	5	6. Natuur en recreatie in balans	32
1.2 Doel en opzet van het onderzoek	5	6.1 Inleiding	32
1.3 Informatieverzameling en analyse	6	6.2 Recreatiedruk en draagkracht gebieden	32
1.4 Proces en aanpak	6	6.3 Omvang recreatief gebruik	34
2. De gebieden in Noord-Holland	7	6.4 Status natuur	39
2.1 Inleiding	7	6.5 Optimalisatie: sturen op balans	40
2.2 Selectie van gebieden	7	7. Ruimte voor recreatie	42
2.3 Overzicht gebieden en kenmerken	9	7.1 Uitgangspunten van de berekening	42
3. Kwaliteit en beleving	11	7.2 Verhouding vraag en aanbod in 2021	43
3.1 Motieven en voorkeuren: leefstijlen	11	7.3 Verhouding vraag en aanbod in 2040	45
3.2 Beheer en waardering gebieden	15	8. Conclusies	47
3.3 Conclusies gebruikersanalyse	16	8.1 Dit is de situatie in NH	47
4. Waar gaan we naartoe om te recreëren?	17	8.2 Wat speelt er nu	47
4.1 Inleiding	17	8.3 Wat komt er op ons af	48
4.2 Reisbereidheid	17	8.4 Dit zijn de spanningen die ontstaan	48
4.3 Bestemmingen van vrijetijdstrips (hittekaart)	19	9. Handelingsperspectieven	51
4.4 Herkomst van de bezoekers en gekozen vervoermiddel	22	9.1 Opgaven: ruimte voor recreatie	51
4.5 Conclusie reisbereidheid	24	9.2 Natuur en recreatie in balans	51
5. Huidige en toekomstige vraag	25	9.3 Kwaliteit en beleving verbeteren	53
5.1 Huidige vraag	25	9.4 Monitoring bezoekersstromen	55
5.2 Groei van de bevolking en vrijetijdsactiviteiten	25	9.5 Opgaven: agenderen en implementeren	55
5.3 Toekomstige recreatieve druk	27		
5.4 Groei van het toerisme	29		
5.5 Conclusie groei recreatie en toerisme	29		

Bijlagen	56
1. <i>Toelichting recreatiebehoeftemodel</i>	56
2. <i>Knelpunten aangegeven door terreinbeheerders</i>	62
3. <i>Recreatiegedrag</i>	64
4. <i>Toelichting Leefstijlvinder</i>	65
5. <i>Knelpunten per terreinbeherende organisatie</i>	68
6. <i>Bezoekdichtheid en voorzieningendichtheid</i>	69
7. <i>Deelnemende organisaties</i>	70
8. <i>Groen, gezondheid en sociale cohesie</i>	71
9. <i>Bezoekersaantallen natuur- en recreatiegebieden Recreatie Noord-Holland</i>	72

1. Inleiding

Noord-Holland kent een breed scala aan natuur- en recreatiegebieden. Om inzicht te krijgen in het functioneren van deze gebieden en hoe de gebieden zich tot elkaar verhouden, heeft de provincie Noord-Holland een gebiedsoverstijgend onderzoek uit laten voeren.

1.1 Waarom een regio-overstijgend onderzoek?

In Noord-Holland is sprake van een sterk groeiende en veranderende recreatiedruk. Dit wordt veroorzaakt door:

- Groei van het aantal inwoners, met name in de Metropoolregio Amsterdam en de daarmee gepaard gaande groeiende recreatiebehoefte. Maar ook een groei van het aantal (binnenlandse en buitenlandse) toeristen, die ook de natuur bezoeken.
- Toenemende behoefte aan buitenrecreatie als gevolg van veranderingen in levensstijlen, waardoor mensen vaker “naar buiten” gaan in hun vrije tijd. Corona versnelde dit, en zorgde ervoor dat de recreatiebehoefte dichtbij huis sinds 2020 sterk is gegroeid. Naast de kwantitatieve toename is ook de veranderde vraag zoals die wordt omschreven in hoofdstuk 5.6 een belangrijke reden voor de toename van de recreatiedruk.

De huidige natuur- en recreatiegebieden hebben geen oneindige capaciteit om de groeiende behoefte op te vangen en de draagkracht van de natuur laat niet in alle gebieden toenemende recreatie toe. Dit heeft tot gevolg dat o.a. de beleving van natuur, ruimte en rust onder druk staat. Daarnaast zorgt deze situatie mogelijk voor ongewenste effecten op de leefbaarheid van regio, de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat en de economische waarde van recreatie en toerisme voor Noord-Holland.

Om goed te kijken naar de gewenste ontwikkeling van het gebruik van de natuur- en recreatiegebieden, moeten we verder kijken dan een individueel gebied, of één beheerder. Een bezoeker aan een natuur- of recreatiegebied heeft geen boodschap aan wie de eigenaar of beheerder is van het gebied, of het een natuur – dan wel recreatiegebied is, en in welke regio of gemeente het gebied ligt. En voor sommige opgaven ligt de oplossing ook niet (alleen) op gebiedsniveau. Daarom is behoefte aan een regio-overstijgend onderzoek naar het ‘functioneren’ van de gebieden (aanbod) in relatie tot de ontwikkeling van de vraag. Hoe verhouden de gebieden zich tot elkaar, kan het recreatieve gebruik geoptimaliseerd worden en wat zijn de gebiedsoverstijgende opgaven voor de toekomst? Door de energie bij terreinbeherende organisaties kunnen de resultaten van dit onderzoek gezien worden als startpunt om deze vragen gezamenlijk op te pakken.

1.2 Doel en opzet van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is te kijken hoe de natuur- en recreatiegebieden in Noord-Holland zich tot elkaar verhouden en of optimalisatie van de recreatieve benutting mogelijk is. De resultaten van dit onderzoek dragen bij aan de strategie voor de benodigde opvang en spreiding van recreatiedruk.

De resultaten van dit onderzoek presenteren we op drie manieren:

- **Deel A.** Dit geeft de analyseresultaten voor geheel Noord-Holland. Dit is de *bovenregionale* (gebiedsoverstijgende) analyse.
- **Deel B.** Dit is in een bijlagenrapport met analyses geordend per Noord-Hollandse deelregio.
- **Webkaart.** Naast de rapportage is er een **webkaart**, waarin ingezoomd kan worden en voor elk gebied de beschikbare data geraadpleegd kan worden en analyses gepresenteerd worden.

Deel A: bovenregionale analyse

In het hoofdrapport, de bovenregionale analyse, is vanuit verschillende invalshoeken de verhouding van vraag en aanbod onderzocht:

- a. De leefstijl van de recreanten in de gebieden en of bepaalde groepen onder- of oververtegenwoordigd zijn. Door de inrichting en beleving van de gebieden aan te passen, kan het gebruik geoptimaliseerd worden (zie hoofdstuk 3);
- b. De reisbereidheid van recreanten naar natuur- en groengebieden, in relatie tot de ligging van het aanbod (zie hoofdstuk 4);
- c. De verwachte ontwikkeling van de vraag, voor zowel recreanten (inwoners) als toeristen (zie hoofdstuk 5);
- d. De ecologische draagkracht van de gebieden, in relatie tot het recreatieve gebruik (zie hoofdstuk 6);
- e. De kwantitatieve behoefte aan recreatieruimte in relatie tot het huidige aanbod en de toekomstige vraag (zie hoofdstuk 7).

Voor de bovenregionale analyses hebben we gebruik gemaakt van een selectie van Noord-Hollandse natuur- en recreatiegebieden, in hoofdstuk 2 wordt hier verder op ingegaan. In hoofdstuk 8 geven we de conclusies weer en in hoofdstuk 9 staan de opgaven die hieruit voortkomen.

Verhaallijn rapport

Hoofdstuk 2 tot en met 4 geven inzicht in de huidige situatie, het functioneren van de gebieden en het gedrag van recreanten. In hoofdstuk 5 staat aangegeven wat er op ons afkomt, gezien de verwachte ontwikkeling van inwonersaantallen en toeristen. Tot slot zijn in hoofdstuk 6 en 7 de spanningen beschreven die hierdoor mogelijk ontstaan.

Deel B: analyses gebieden per deelregio

Van elk van de 37 geselecteerde gebieden hebben we bruikbare informatie op een rij gezet. We presenteren deze informatie per deelregio, dit zijn: de Kop van Noord-Holland, Alkmaar en omstreken, West-Friesland, Zaanstreek-Waterland, IJmond en Zuid-Kennemerland, Amsterdam en Amstelland-Meerlanden en Gooi en Vechtstreek.

Webkaart

De resultaten van deze analyse op het schaalniveau van de deelregio's zijn opgenomen in deel B en tevens raadpleegbaar via de webkaart.

[Klik hier voor de link naar de webkaart](#)

1.3 Informatieverzameling en analyse

We verzamelden de informatie over de natuur- en recreatiegebieden op basis van bestaand onderzoek en hebben een enquête onder terreinbeherende organisaties (TBO's) uitgezet. Met behulp van GIS hebben we dit gecombineerd met beschikbare data (o.a. voorzieningen, routes, OV-haltes) en geografisch geanalyseerd. Daarnaast hebben we met behulp van GIS (ruimtelijke) berekeningen gemaakt van onder meer de recreatiebehoefte (zie h. 7 en bijlage 1).

1.4 Proces en aanpak

De terreinbeherende organisaties waren nauw betrokken bij de uitvoering van dit onderzoek. Dit is op de onderstaande manier vormgegeven:

- Een klankbordgroep met een vertegenwoordiging van de provincie en terreinbeheerders. Deze groep heeft tijdens het gehele proces meerdere keren meegedacht en kritisch gereflecteerd op de resultaten;
- Een enquête onder terreinbeherende organisaties en recreatieschappen in Noord-Holland, waarmee we onder meer beheerachterstanden, knelpunten en drukteontwikkeling tussen 2016-2021 in beeld hebben gebracht;
- Verdiepende gesprekken met terreinbeherende organisaties over de duiding van data en om witte vlekken (kennishiaten) in te vullen;
- Werk-/ expertsessies waarvoor we breed hebben uitgenodigd en samen met de betrokken partijen onder andere hebben gekeken naar de bepaling van de draagkracht voor natuur- en recreatiegebieden en kansrijke ontwikkelperspectieven en strategieën.

2. De gebieden in Noord-Holland

2.1 Inleiding

De provincie Noord-Holland is rijk aan een divers palet aan natuur- en recreatiegebieden. Zo zijn er drie soorten kusten, van Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer-Randmeer, en is er een grote variëteit aan landschappen. In totaal zijn er 65 natuur- en recreatiegebieden geïdentificeerd die een belangrijke rol spelen in het recreatief gebruik van inwoners en toeristen. Deze gebieden zijn in eigendom en het beheer bij verschillende terreinbeherende organisaties, te weten; het Goois Natuurreservaat, Landschap Noord-Holland, Staatsbosbeheer, Waternet, Natuurmonumenten, PWN Water- en Natuurbedrijf Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland (verschillende recreatieschappen) en Recreatieschap Westfriesland. Aanvullend op de natuur- en landelijke gebieden, zijn er in de Metropoolregio Amsterdam ook belangrijke landschappelijke kwaliteiten met recreatieve betekenis en potentie, in de vorm van de scheggen.

De natuur- en recreatiegebieden in de provincie zijn onderhevig aan diverse veranderingen. De druk(te) neemt toe, als gevolg van toenemende inwonersaantallen, maar ook corona heeft een versterkend effect op de bezoekersaantallen gehad. Er wordt in Noord-Holland door verschillende partijen en in diverse (gebieds-)processen nagedacht over en gewerkt aan natuur en recreatie. Terreinbeheerders zijn bezig met de uitvoering van hun beheerplannen, en vanuit de verstedelijkingsstrategieën wordt ingezet op een groenblauw netwerk in en om de stad. Een gegeven is hierbij dat natuur en recreatie beide, en grotendeels in dezelfde gebieden, een plek moeten blijven houden. Dit wordt in toenemende mate belangrijk naarmate er meer recreanten in de beschikbare gebieden opgevangen moeten worden. In dit hoofdstuk kijken we daarom naar de balans tussen natuur en recreatie.

2.2 Selectie van gebieden

Omdat de analyse in detail ingaat op verschillende kenmerken van de gebieden, hebben we informatie verzameld en geanalyseerd op het schaalniveau van 37 individuele gebieden. Figuur 2.1 op pagina 8 laat zien welke gebieden geselecteerd zijn. De gebieden zijn gekozen op basis van:

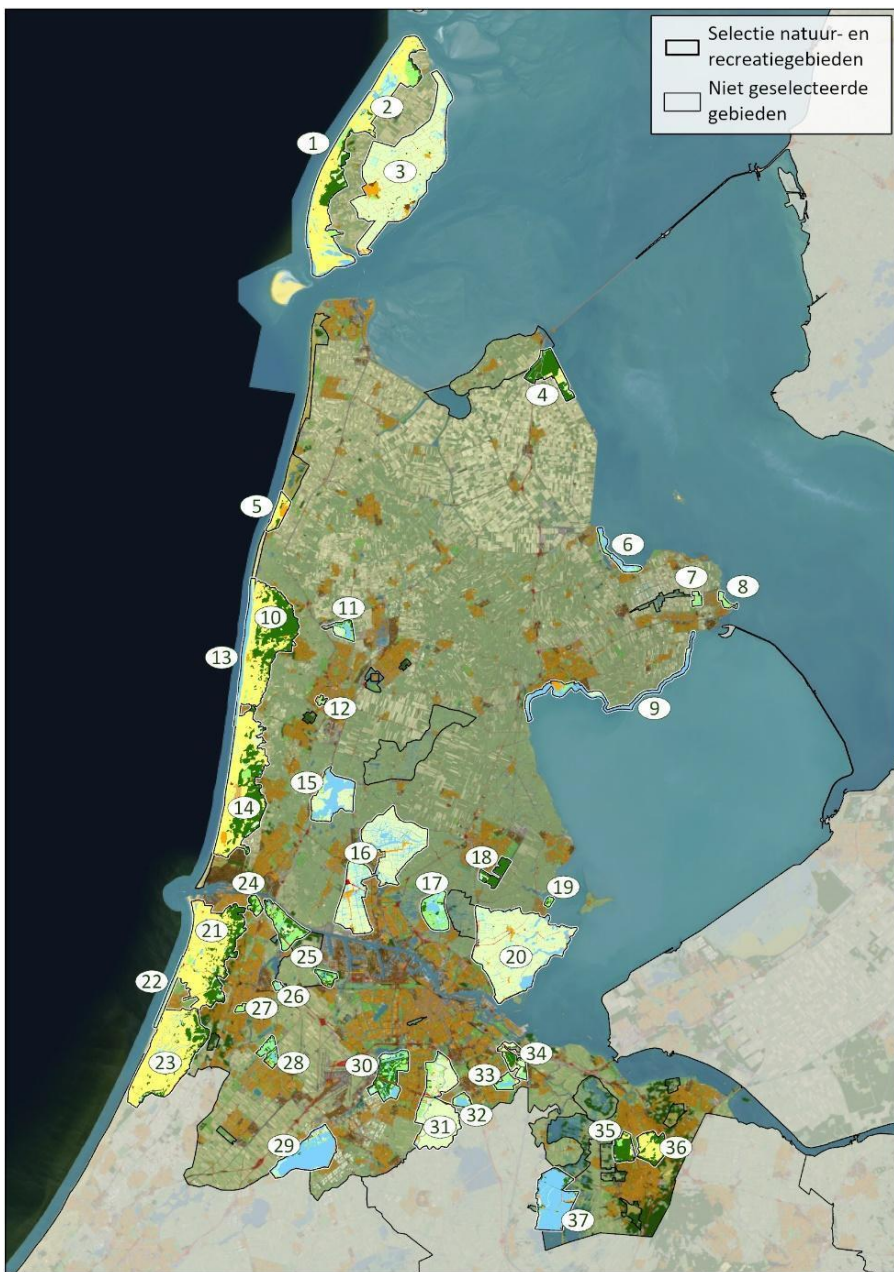
- Spreiding over Noord-Holland: de gebieden zijn verspreid over de hele provincie en verschillend van karakter (van strand tot heide en plas);
- Bezoekersintensiteit en aantal bezoekers: we kozen gebieden met een relatief hoog aantal bezoekers per hectare;
- Aantal hectare: we hebben kleinere gebieden uit de selectie gelaten;
- Beschikbare informatie: we hebben met name gebieden geselecteerd waarover voldoende informatie beschikbaar is;
- Stedelijke groengebieden zoals Vondelpark hebben we eruit gelaten.

Van de gebieden hebben we onder meer de volgende informatie verzameld en op een rij gezet (ook via de [webkaart](#) raadpleegbaar):

- Oppervlakte;
- Kwaliteiten en kenmerken;
- Voorzieningen;
- Bereikbaarheid;
- Beheerachterstanden;
- Huidige omvang bezoeken;
- Gebruik (meest voorkomende activiteiten);
- Waardering;
- Bestedingen;
- Motieven en leefstijlen;
- Aantrekkingskracht;
- Vervoermiddel;
- Ambities en plannen.

Per deelregio wordt ingegaan op opgaven en kansen, berekend tekort (of overschot) aan recreatieruimte in 2021 en 2040, de leefstijlen en motieven.

Figuur 2.1: Overzicht van geselecteerde natuur- en recreatiegebieden



Overzicht geselecteerde gebieden

1. Strand Texel
2. Texel bos en duin
3. Waddendijk en Polder van Texel
4. Robbenoord en Dijkgatsbos
5. Pettemerduinen
6. Vooroever
7. Streekbos
8. Enkhuizerzand
9. Markermeerdijk – kust Hoorn-Enkhuizen
10. Schoorlse Duinen
11. Geestmerambacht
12. Alkmaarder Hout
13. Strand Bergen – Egmond – Schoorl
14. Noord-Hollands Duinenreservaat
15. Alkmaardermeer; plas en oevers
16. Veeweidenpolders Zaanstreek
17. 't Twiske
18. Purmerbos
19. Hemmeland
20. Waterland
21. Nationaal Park Zuid-Kennemerland
22. Strand Zandvoort – Bloemendaal
23. Amsterdamse Waterleidingduinen
24. Beeckestijn
25. Spaarnwoude
26. Veerplas
27. Haarlemmerhout
28. Haarlemmermeerse Bos
29. Westeinderplassen
30. Amsterdamse Bos
31. Amstel, oever, dijk en polders
32. Ouderkerkerplas
33. Gaasperplas
34. Diemerbos – Overdiemerpolder
35. Spanderswoud en Fransche Kampheide
36. Wester- en Bussumerheide
37. Loosdrechtse plassen – Wijde blik

2.3 Overzicht gebieden en kenmerken

Gebied	Opp.vl. (ha)	Status natuur	Aantal bezoeken /ha	Activiteiten & voorz./ha	Routedichtheid (m/ha)	Beheer-achterstand	Grens bezoekers-aantallen bereikt?
Alkmaarderhout	24	Geen	Hoogst	Hoogst	Hoog	NB	NB
Alkmaardermeer* (plas en oevers)	1.258	NNN	Laag	Laag	Laag	Enkele	Pieken
Geestmerambacht*	160	NNN	Matig hoog	Laagst	Hoog	Geen	Pieken
Noordhollands Duinreservaat	5.448	N2000	Laag	Laag	Laagst	Enkele	Pieken
Schoorlse Duinen	1.719	N2000	Gemiddeld-hoog	Laag	Laag	Veel	Structureel
Strand Bergen, Egmond, Schoorl	NB	Geen	NB	NB	NB	Enkele	Pieken
Amstel, oever, dijk en polders*	2.287	Klein deel NNN	Laag	Matig hoog	Laag	Geen	Geen overschrijding
Amsterdamse Bos	981	NNN	Matig hoog	Matig hoog	Laag	Enkele	Pieken
Diemberos/ Overdiempolder*	363	NNN	Gemiddeld-hoog	Laag	Hoog	Enkele	Pieken
Gasperplas*	190	NNN	Matig hoog	Matig hoog	Hoog	Veel	Pieken
Haarlemmermeerse Bos	135	NNN	Hoogst	Matig hoog	Laagst	Geen	Pieken
Ouderkerkerplas*	137	NNN	Gemiddeld-hoog	Matig hoog	Laag	Enkele	Geen overschrijding
Westeinderplassen	1.377	NNN	Laag	Matig hoog	Laagst	Geen	Pieken
Loosdrechtse plassen/ Wijde blik	1.896	N2000	Laag	Laag	Laagst	NB	NB
Spanderswoud en Fransche Kampheide	413	NNN	Gemiddeld-hoog	Laagst	Laag	Enkele	Pieken
Wester- en Bussumerheide	581	NNN	Gemiddeld-hoog	Laag	Laagst	Enkele	Pieken
Amsterdamse Waterleidingduinen	3.904	Deels N2000	Laag	Laagst	Laagst	Geen	Geen overschrijding
Beeckestijn	143	NNN	Matig hoog	Matig hoog	Hoog	Enkele	Structureel
Haarlemmerhout	41	Geen	Hoogst	Hoogst	Laag	Enkele	Pieken
Nationaal Park Zuid-Kennemerland	3.585	N2000	Gemiddeld-hoog	Laag	Laagst	Enkele	Structureel
Spaarnwoude (deels)*	1.084	Deels NNN	Laag	Laag	Laag	Enkele	Geen overschrijding
Strand Zandvoort - Bloemendaal	NB	Geen	NB	NB	NB	Geen	Pieken
Veerplas*	45	NNN	Matig hoog	Matig hoog	Hoog	Enkele	Pieken
Pettemerduinen	288	N2000	Gemiddeld-hoog	Matig hoog	Laag	Enkele	Pieken
Robbenoord- en Dijkgatsbos	735	NNN	Laag	Laagst	Laag	Enkele	Geen overschrijding
Strand Texel	NB	N2000	NB	NB	NB	Geen	Geen overschrijding
Texel Bos en Duin	4.309	N2000	Laag	Laag	Laagst	Enkele	Pieken
Waddendijk en polder van Texel	5.854	Deels N2000	Laag	Laag	Laagst	Geen	Geen overschrijding

Gebied	Opp.vl. (ha)	Status natuur	Aantal bezoeken /ha	Activiteiten & voorz./ha	Routedichtheid (m/ha)	Beheer-achterstand	Grens bezoekers-aantallen bereikt?
Enkhuizerzand	9	Geen	Hoogst	Hoogst	Hoogst	Enkele	Geen overschrijding
Markermeerdijk/ kust Hoorn-Enkhuizen	NB	Deels NNN	Laag	NB	NB	Geen	Pieken
Streekbos	79	NNN	Hoog	Laagst**)	Hoog	Geen	Pieken
Vooroever	192	Deels NNN/ N2000	Gemiddeld-hoog	Matig hoog	Laag	Enkele	Geen overschrijding
Hemmeland	44	NNN	Hoogst	Hoogst	Laag	Geen	Geen overschrijding
Purmerbos	262	NNN	Gemiddeld-hoog	Laagst	Hoog	Veel	Pieken
Twiske*	655	N2000	Gemiddeld-hoog	Laag	Hoog	Geen	Pieken
Veenweidenpolders Zaanstreek	3.813	N2000	Laag	Laag	Laag	Veel	Pieken
Waterland	5.008	NNN, deels N2000	Laag	Laagst	Laag	NB	NB

**) Voor deze gebieden zijn aanvullende data over het bezoekersaantal beschikbaar vanuit de monitoring van de beheerder. Door de gebruikte methode en het onderzoeksjaar kunnen de gegevens van de beheerder afwijken van de gegevens die getoond worden in dit rapport. Vanwege de vergelijkbaarheid, gebruiken we hier de gegevens van het NBTC bezoekersonderzoek 2016. In deel B zijn de gegevens van de bezoekersmonitoring te vinden.*

****) Het werkelijke voorzieningenniveau van het Streekbos in 2022 wijkt af van de resultaten uit de GIS-analyse waarbij we gebruik gemaakt hebben van LISA-data (provinciaal vestigingenregister 2019).*

Gebruikte bronnen voor gegevens in voorgaande tabel

- *Aantal bezoeken / ha: NBTC-NIPO bezoekersonderzoek 2016*
- *Activiteiten en voorzieningen / ha: provinciaal vestigingenregister (LISA 2019) en GIS-analyse*
- *Routedichtheid: routenetwerken van de nationale routedatabank en GIS-analyse*
- *Beheerachterstand: enquête onder terreinbeherende organisaties, 2021*
- *Grens bezoekers-aantallen bereikt: enquête onder terreinbeherende organisaties, 2021*

In de volgende hoofdstukken van dit deel van de rapportage (deel A) komen de verschillende kenmerken van de gebieden per thema aan bod.

In deel B van de rapportage kunt u de alle verzamelde kenmerken en gegevens per gebied terugvinden. Per deelregio wordt vervolgens ingegaan op de kansen, uitdagingen en het berekende tekort aan recreatieruimte in 2021 en 2040.

¹ Om dit te berekenen hebben we gebruik gemaakt van het provinciaal vestigingenregister en het NBTC-NIPO bezoekersonderzoek. Hierdoor zijn met name bij het Streekbos niet alle voorzieningen in beeld. Recreatieschap West-Friesland geeft aan dat er anno 2022 veel voorzieningen zijn: horeca, een IVN-locatie, Klimpark, toiletgebouw, watertappunt en een TOP.

3. Kwaliteit en beleving

In deze analyse staan de volgende onderwerpen centraal:

- Voorkeuren en beleving van verschillende doelgroepen (leefstijlen);
- Beheer en waardering van de gebieden (kwaliteit)

Door de vraag, en kwalitatieve zin, in relatie te brengen tot het aanbod, krijgen we inzicht in ontwikkelkansen ten aanzien van beleving en inrichting (ontwikkeling in kwalitatieve zin).

3.1 Motieven en voorkeuren: leefstijlen

Allereerst lichten we in paragraaf 3.1.1 de 'leefstijlen' en diens voorkeuren en gewenste beleving ten aanzien van natuur en recreatie toe. Paragraaf 3.1.2 geeft vervolgens de resultaten van de leefstijlanalyse weer.

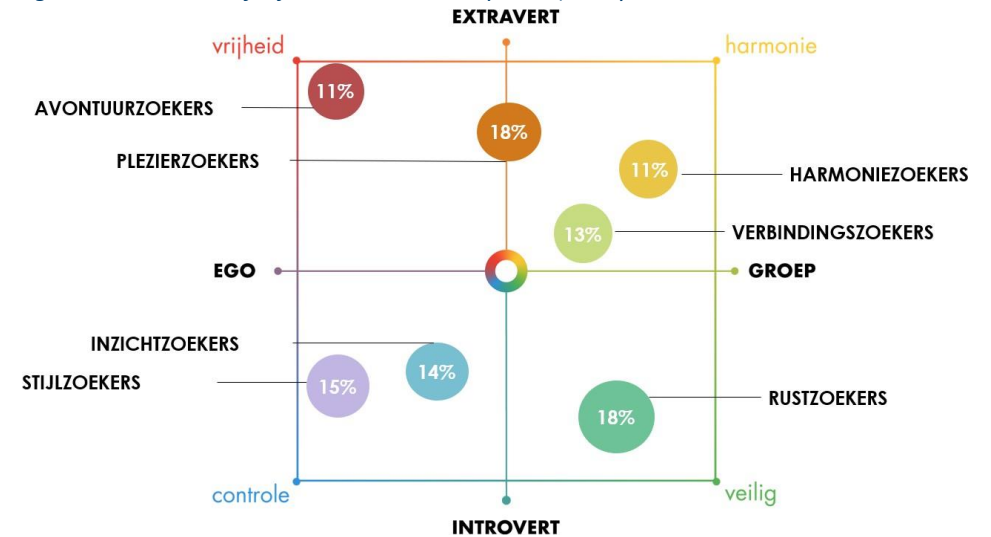
3.1.1 Over de leefstijlen

Leefstijlvinder

Dé recreant bestaat niet. Dat geldt ook voor hoe mensen de natuur willen beleven. Om inzicht te geven in de recreatieve behoeften van de bezoekers van de natuur- en recreatiegebieden en de inwoners (als potentiële) gebruikers van de natuur- en recreatiegebieden, maken we gebruik van de Leefstijlvinder, een doelgroep segmentatie voor recreatie, toerisme en vrijetijd. De leefstijlsegmentatie onderscheidt zeven doelgroepen, ook wel leefstijlen genoemd, met allemaal een eigen vrijetijdsprofiel. De zeven leefstijlen zijn: Avontuur-, Plezier-, Harmonie-, Verbindings-, Rust-, Inzicht en Stijlzoekers en zijn weergegeven in figuur 3.1. Elk van de leefstijlen heeft haar eigen wensen en behoeftes ten aanzien van vrije tijd. Dat betekent ook dat er verschillende voorkeuren bestaan ten aanzien van een bezoek

aan de natuur en de gewenste natuurbeleving, voorzieningen en activiteiten in de natuur.

Figuur 3.1: Model Leefstijlvinder, MarketResponse (2021)



In bijlage 4 is een uitgebreidere toelichting van de zeven leefstijlen gegeven en hun ideale vrijetijdsbeleving. Daarnaast is er in 2021 verdiepend onderzoek uitgevoerd naar de natuurbeleving van deze zeven leefstijlen. In onderstaande paragraaf geven we kort per leefstijl aan hoe zij de natuur het liefst beleven. Voor meer informatie over de kenmerken van de leefstijlen t.a.v. natuurbeleving, zie [hier](#) de resultaten van het onderzoek naar de leefstijlen en natuurbeleving.

NB In het onderzoek naar natuurbeleving is 'natuur' of 'natuur- en recreatiegebied' gedefinieerd als alle soorten water- en groengebieden buiten de bebouwde kom (zoals bos, heide, agrarisch landschap, strand, recreatieplassen en –meren, etc.).

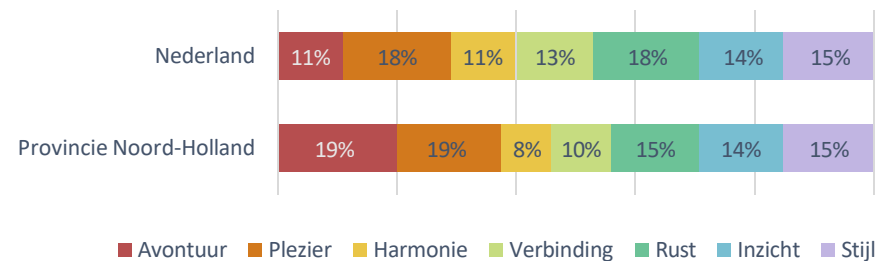
Figuur 3.2: Ideale natuurbeleving per leefstijl



Vraag en aanbod van leefstijlen

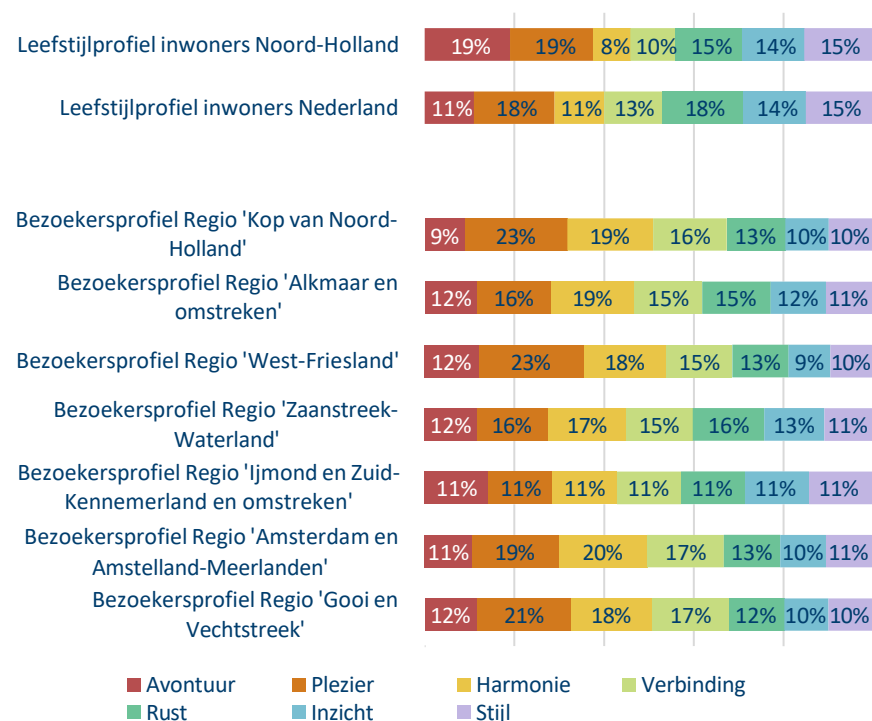
Aan de hand van de Leefstijlvinder brengen we de vraag van inwoners in kaart t.a.v. hun gewenste natuurbeleving. In onderstaand figuur is het leefstijlprofiel (de vraag) weergegeven van de inwoners van Nederland en Noord-Holland. Hierin is te zien dat de avontuurzoeker en plezierzoeker het meest omvangrijk zijn in Noord-Holland. De leefstijlprofielen van de gemeenten in Noord-Holland zijn in bijlage 4 weergegeven.

Figuur 3.3: Leefstijlprofiel inwoners Nederland en Noord-Holland.



Door vraag en aanbod te vergelijken krijgen we inzicht in mogelijke ontwikkelkansen ten aanzien van beleefbaarheid. Het aanbod hebben we in beeld gebracht aan de hand van het onderzoek naar de natuur- en recreatiegebieden van het NBTC in 2016. In dit onderzoek zijn de leefstijlen van de bezoekers in kaart gebracht. Dit is nog gedaan aan de hand van de oude Leisure Leefstijlen (deze is in 2018 geactualiseerd en vernieuwd naar de Leefstijlvinder). Middels een verdeelsleutel zijn de bezoekersprofielen van de oude Leisure Leefstijlen omgerekend naar de leefstijlen volgens de Leefstijlvinder. In figuur 3.4 op de volgende pagina hebben we een gewogen profiel van de bezoekers van de geselecteerde natuur- en recreatiegebieden per deelregio weergegeven. In bijlage 4 zijn de bezoekersprofielen per gebied weergegeven.

Figuur 3.4: Bezoekersprofiel (gewogen) van de geselecteerde natuur- en recreatiegebieden per deelregio



Vervolgens hebben we de vraag afgezet tegen het profiel van de bezoekers van de gebieden. Het leefstijlprofiel van de bezoekers geeft namelijk weer welke bezoekers hier veel komen en daarmee kan worden verondersteld dat het gebied voor deze leefstijlen aantrekkelijk is. We hanteren voor de vraag het profiel van de inwoners van de 'eigen' gemeente van de natuur- en recreatiegebieden omdat dit het belangrijkste verzorgingsgebied is. Indien er meerdere 'eigen' gemeenten zijn, is er een gewogen profiel gemaakt. De resultaten van de vraag-aanbodvergelijking zijn per gebied terug te vinden in het bijlagenrapport (deel B). In de volgende paragraaf

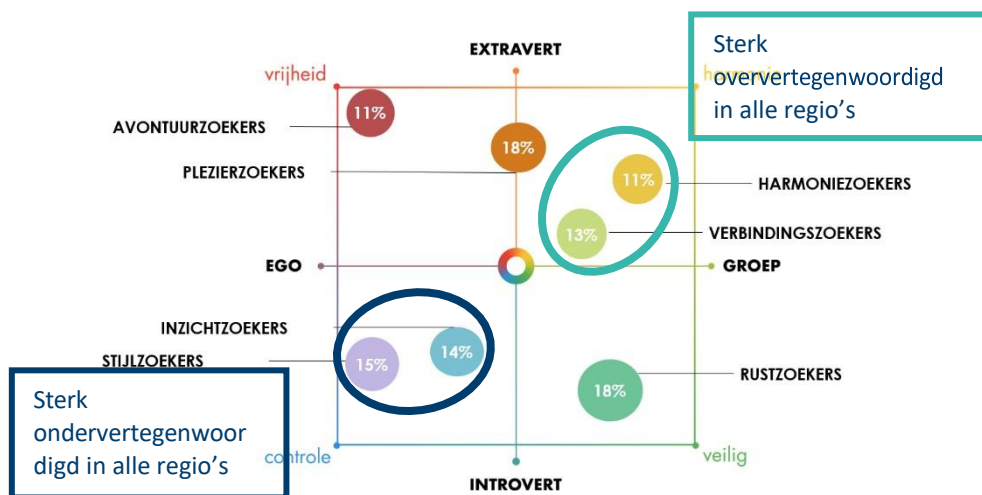
beschrijven we de belangrijkste resultaten van deze vraag- en aanbodvergelijking.

3.1.2 Resultaten leefstijlanalyse

In het merendeel van de Noord-Hollandse regio's geldt dat harmoniezoekers en verbindingszoekers relatief vaak de natuur- en recreatiegebieden bezoeken. Het bezoekprofiel is relatief omvangrijk vergeleken met de omvang van het aantal inwoners. Voor de inzichtzoeker en stijlzoeker geldt juist het tegenovergestelde. Deze leefstijlen zien we relatief weinig in de bezoekprofielen terug, in vergelijking met de omvang van het aantal inwoners (zie figuur 3.5). Voor de avontuurzoekers, plezierzoekers en rustzoekers verschilt dit per gebied. De avontuurzoeker en plezierzoeker zijn het meest omvangrijk in de provincie Noord-Holland (zie figuur 3.4). Niet in elke gemeente zijn deze profielen ook omvangrijk. Het verschilt daarom per natuur- en recreatiegebied in welke mate de inwoners meer of minder omvangrijk zijn dan het bezoekersprofiel.

Nu is het zo dat sommige leefstijlen ook graag de natuur in gaan vanuit hun intrinsieke motivatie. Uit het verdiepend onderzoek naar de natuurbeleving van leefstijlen blijkt dat vooral avontuurzoekers, inzichtzoekers en verbindingszoekers graag de natuur ingaan. Avontuurzoekers, stijlzoekers en plezierzoekers bezoeken juist graag een strand of recreatieplas (met voorzieningen) (zie figuur 3.6).

Figuur 3.5: Over- en ondervertegenwoordiging van de leefstijl van bezoekers aan natuur- en recreatiegebieden in Noord-Holland

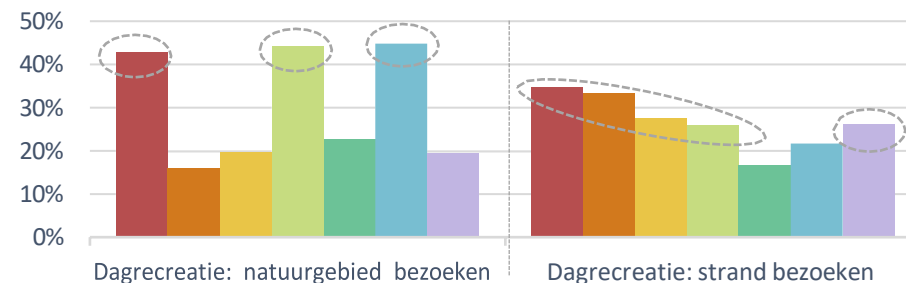


De oververtegenwoordiging (van bezoekers t.o.v. inwoners van ‘eigen’ gemeente) bij (een deel van) de gebieden van avontuur-, plezier- en harmoniezoekers is verklaarbaar door het type gebied: natuur, stranden, duinen, veel (water)activiteiten, vakantiebestemming, ook recreatiegebied. Ook verklaart dit mogelijk de ondervertegenwoordiging van rust- (bij bepaalde gebieden) en inzichtzoekers. Zij bezoeken aanmerkelijk minder vaak stranden en ontwijken vaak gebieden met veel activiteiten en andere mensen. Daarentegen is de inzichtzoeker een echte natuurliefhebber en bezoekt hij of zij graag een natuurgebied (zie figuur 3.6).

De ondervertegenwoordiging (van bezoekers ten opzichte van inwoners van de ‘eigen’ gemeente) van stijlzoekers is minder goed te verklaren vanuit hun bezoekmotief. Zij bezoeken weliswaar minder vaak een natuurgebied, maar brengen bijvoorbeeld wel graag een bezoek aan het strand. Het ontbreekt mogelijk aan (bijzondere) voorzieningen of trekkers. Rekening houdend met dit voorkeursgedrag van de inzichtzoeker en

stijlzoeker, blijft het opvallend dat de inzichtzoeker niet meer in de natuurgebieden te vinden is en dat de stijlzoeker niet juist meer bij de stranden of recreatiegebieden te vinden is.

Figuur 3.6: Voorkeuren van leefstijlen voor bezoeken van een natuurgebied of strand



Op basis van de aantrekkelijkheid van de gebieden (het aanbod) zouden we dus verwachten dat de inzichtzoeker en stijlzoeker vaker de gebieden zouden bezoeken. Om beter in hun behoefte te voorzien, kan ook gekeken worden naar de belemmeringen. Want, elk van de leefstijlen heeft zijn of haar eigen motieven om natuur te bezoeken, maar tegelijkertijd zijn er ook belemmeringen of zaken die hen ervan weerhouden om naar de natuur te gaan.

Waar speelt dit?

- Bijna alle gebieden kennen een (sterke) oververtegenwoordiging van de harmoniezoeker en verbindingszoeker (zie deel B van het rapport voor de resultaten per gebied), met uitzondering van Robbenoord- en Dijkgatsbos. Dit is op basis van de gebiedskenmerken ook logisch (natuurwaarden, weinig voorzieningen). Over het algemeen geldt dat de oververtegenwoordiging van beide leefstijlen in de geselecteerde gebieden mogelijk te verklaren is door het type gebied; veel recreatiegebieden, stranden, recreatiebossen, activiteiten wandelen, fietsen door die gebieden.
- De ondervertegenwoordiging van de inzicht- en stijlzoeker speelt in bijna alle gebieden, zie deel B van het rapport voor de resultaten per gebied. Opvallend is het profiel van de Veenweidepolder Zaanstreek (in

regio Zaanstreek-Waterland): hier zijn de inzichtzoeker en stijlzoeker ook daadwerkelijk aanwezig in de omvang die je zou mogen verwachten op basis van de omvang van de leefstijlen onder de inwoners.

- De mate waarin de avontuur-, plezier- en rustzoekers over- of ondervertegenwoordigd zijn, verschilt per gebied. Zo is bijvoorbeeld een oververtegenwoordiging van de plezierzoeker in de Loosdrechtse plassen logisch te verklaren vanwege de voorzieningen en watersportmogelijkheden. De rustzoeker is juist weer ondervertegenwoordigd in de kustgebieden, en is mogelijk te verklaren uit de mindere interesse in kustgebieden, te grote bezoekersaantallen en drukte.
- De opgaven ten aanzien van beleving kunnen dan ook verschillen per gebied. Het hangt namelijk af van het type gebied of het 'logisch' is dat deze leefstijlen wegblijven, rekening houdend met het voorkeursgedrag en de identiteit van het gebied. Over het algemeen geldt voor alle gebieden dat het opvallend is dat de inzicht- en stijlzoeker ondervertegenwoordigd zijn onder de bezoekers aan de gebieden, dit is niet altijd te verklaren op basis van het voorkeursgedrag of type gebied.

Belemmeringen

Indien het aanbod aantrekkelijk is voor bepaalde leefstijlen, maar zij zijn ondervertegenwoordigd in de vraag, is het mogelijk dat bepaalde belemmeringen een bezoek ontmoedigen. De belemmeringen verschillen per leefstijl en zijn te vinden in het onderzoek naar natuurbeleving. Omdat het opvallend (gezien het voorkeursgedrag) dat de inzichtzoeker en stijlzoeker wegblijven, zijn de belemmeringen voor deze leefstijlen hieronder weergegeven:

- Redenen voor **inzichtzoekers** om weg te blijven uit een specifiek natuurgebied zijn overlast van honden en van andere gebruikers (mtb-ers, paarden, anderen), drukte in het gebied en zwerfafval. Daarnaast zijn de kosten relatief vaak een reden om een gebied niet te bezoeken; een groot deel van de inzichtzoekers is niet bereid te betalen voor parkeren, entree, gebruik van voorzieningen en/of paden.

- Redenen voor **stijlzoekers** om weg te blijven: drukte en zwerfafval en rommel maar ze hebben geen uitgesproken redenen. Wel is het voor een stijlzoeker belangrijk dat alles in een gebied goed geregeld is en op orde is. Goed georganiseerde activiteiten spreken hen aan en de aanwezigheid van horeca is belangrijk.

3.2 Beheer en waardering gebieden

De waardering en het beheer van de gebieden heeft een relatie met de kwaliteit van de gebieden. Waar de waardering aangeeft hoe de kwaliteit van het gebied door bezoekers wordt ervaren, heeft het beheer invloed op de kwaliteit van de natuur en recreatie, en daarmee ook op de aantrekkelijkheid van de gebieden voor bezoekers.

Beheer

- Er zijn vier gebieden met veel beheerachterstanden: Gaasperplas, Schoorlse Duinen, Purmerbos en Veenweidenpolders Zaanstreek.
- Er zijn 17 gebieden met enkele beheerachterstanden. Er is hierbij geen verband te zien met inrichtingsniveau of het aantal bezoeken per ha.
- 12 gebieden hebben geen beheerachterstand, van 4 gebieden is dit onbekend.
- In de enquête is niet uitgevraagd wat de beheerachterstanden zijn. Dit verschilt vanzelfsprekend per gebied, maar ook per organisatie. Voorbeelden van beheerachterstanden zijn maaiwerk, onderhouden van paden (varen, fietsen, wandelen etc.), onderhoud aan hekken, voldoende voorzieningen als bankjes, prullenbakken.
- Dit betekent dat in meer dan de helft (57%) van de geselecteerde gebieden sprake is van beheerachterstanden. Het is belangrijk om deze achterstanden weg te werken om de waardering en de kwaliteit van natuur en recreatie op orde te krijgen, vergroten en houden.

Waardering

- In het bezoekersonderzoek van het NBTC (2016) is de waardering van bezoekers over de gebieden (rapportcijfer) in kaart gebracht.
- Over het algemeen worden de geselecteerde natuur- en recreatiegebieden in Noord-Holland met een ruime voldoende gewaardeerd. De Nederlandse bezoeker waardeert de gebieden gemiddeld met een 7,7. Bijna alle gebieden scoren rond het gemiddelde.
- Een aantal gebieden (9 gebieden) scoren een 8 of hoger. Wat opvalt is dat dit met name de duingebieden en de gebieden op Texel zijn (o.a. Texel Bos en Duin). Daarnaast zijn bijna al deze gebieden een N-2000 gebied en hebben een landelijk verzorgingsgebied. We verwachten dat de aantrekkingskracht van het landschap en natuurwaarde voor een hoge waardering onder bezoekers zorgt.
- Slechts één gebied (Veerplas) scoort lager dan een 7 (namelijk een 6,7). Wat de reden is voor een lagere score is onbekend.

3.3 Conclusies gebruikersanalyse

- Dé recreant bestaat niet. Dat geldt ook voor hoe mensen de natuur willen beleven. Door middel van de Leefstijlvinder, is inzicht verkregen in de wensen en behoeften van de (potentiële) gebruikers van de natuur- en recreatiegebieden. We hebben het leefstijlprofiel van de bezoekers afgezet tegen het profiel van de inwoners van de 'eigen' gemeente van het gebied. Dit geeft inzicht in mogelijke ontwikkelkansen ten aanzien van beleefbaarheid.
- De leefstijlen harmoniezoeker en verbindingszoeker zijn sterk oververtegenwoordigd in het bezoekersprofiel van de natuur- en recreatiegebieden ten opzichte van de inwoners rondom deze gebieden. Met andere woorden, zij bezoeken de gebieden meer dan dat je zou mogen verwachten ten opzichte van de vraag van inwoners.
- De stijlzoeker en inzichtzoeker daarentegen sterk ondervertegenwoordigd (en voor de overige leefstijlen verschilt dit per gebied). Dit is deels te verklaren door hun intrinsieke motivatie om wel

of niet een natuur/recreatiegebied te bezoeken. Maar, het is opvallend dat de inzichtzoeker en stijlzoeker wegblijven, gezien hun voorkeursgedrag voor een bezoek aan natuur- en recreatiegebieden. Dit geldt over het algemeen voor alle gebieden.

- Elke leefstijl heeft haar eigen voorkeuren, wensen en behoeftes voor een bezoek aan natuur- en recreatiegebieden, en daarmee ook belemmeringen om niet de natuur in te gaan. Op gebiedsniveau is de informatie over de leefstijlen van bezoekers, inwoners en bijbehorende voorkeuren relevant om de kwaliteit en beleving af te stemmen.
- Hoewel de gebieden door de Nederlandse bezoeker gemiddeld genomen met een ruime voldoende wordt gewaardeerd, is er ook ruimte om de kwaliteit en beleving nog verder te versterken en te streven naar een hogere score. Door doelgroepgericht (leefstijlen) te kijken, kan dit versterkt worden.
- De waardering van de gebieden door bezoekers bepaalt mede de kwaliteit van het gebied. Het beheer van de gebieden is van invloed op de kwaliteit en aantrekkelijkheid van de gebieden. Daarmee heeft beheer en kwaliteit ook invloed op de vraag. Een aantrekkelijk gebied (qua beheer en onderhoud, maar ook qua aantrekkingskracht op de leefstijlen) stimuleert de vraag. Over het algemeen kunnen we concluderen dat de waardering op orde is, namelijk een 7,7 gemiddeld. Dit is een prima score, maar biedt altijd ruimte voor verbetering. Daarnaast is het belangrijk om te beseffen dat dit cijfer uit 2016 stamt. Mogelijk heeft de drukte tijdens de coronaperiode invloed gehad op de beleving en waardering. Alhoewel de waardering goed is, zien we wel dat meer dan de helft van de gebieden een beheerachterstand heeft. Dit is belangrijk om aan te pakken voor de kwaliteit van natuur en recreatie. Mede omdat we zien dat achterstand in beheer en onderhoud er toe kan bijdragen dat recreanten (waaronder de stijlzoeker en inzichtzoeker) minder naar de gebieden komen.
- Kortom, er is ruimte om de kwaliteit en beleving nog verder te versterken en te streven naar een hogere waarderingsscore en beheerachterstanden aan te pakken, zie ook aanbevelingen in H9.

4. Waar gaan we naartoe om te recreëren?

Centraal in dit hoofdstuk staat de vraag waar recreanten naartoe gaan om te recreëren in natuur- of recreatiegebieden. Deze informatie benutten we in de volgende hoofdstukken, met name in hoofdstuk 7.

4.1 Inleiding

De vraag waar recreanten naartoe gaan, is relevant met het oog op het optimaliseren van vraag en aanbod. Aanbod in bijvoorbeeld West-Friesland, beantwoordt slechts in beperkte mate aan de vraag in IJmond. Om meer inzicht te krijgen in waar recreatieve vraag neer zal slaan, gaan we in op de volgende onderwerpen:

- Reisbereidheid;
- De bestemmingen van vrijetijdstrips en toegewezen (berekende) vraag voor wandelen;
- De herkomst van bezoekers en gekozen vervoermiddel (aantrekkingskracht van de gebieden);

4.2 Reisbereidheid

Gemiddelde afstand vrijetijdstrip is korter

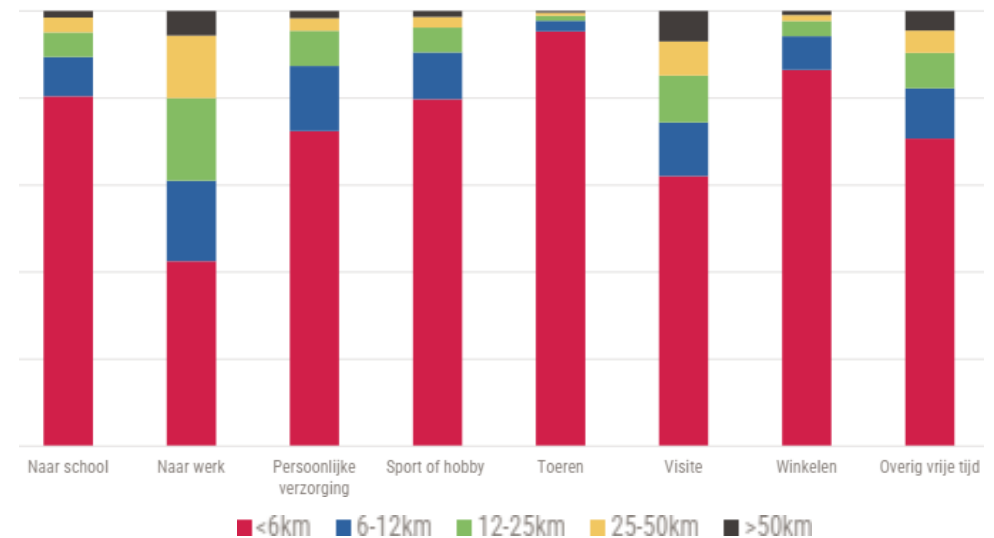
We weten uit de analyse van OViN-OdiN data² voor Noord-Holland dat een groot deel van de trips die in de vrije tijd worden ondernomen met een beperkte afstand (kort) zijn. Mensen reizen voor de dagelijkse vrijetijdsbesteding, zoals sport of een wandeling, minder dan dat ze voor

² OdiN staat voor “Onderweg in Nederland” en is een continu dagelijks onderzoek van het CBS naar het verplaatsingsgedrag van inwoners van Nederland van 6 jaar of

woon-werk of woon-onderwijs gewend zijn. Vrijetijdstrips nemen 38% van de verplaatsingen voor hun rekening (60% als je ook winkelen meerekent) en staan voor 31% van de totaal aantal afgelegde kilometers (45% inclusief winkelen). De afstand per trip is gemiddeld wat korter. De overige trips bestaan vooral uit woon-werktrips, zakelijke trips en verplaatsingen naar onderwijs.

Voor de verschillende sub-motieven (bijvoorbeeld winkelen, toeren of visite) is de reisbereidheid vergelijkbaar. Wel zijn er kleine verschillen tussen de afstanden die mensen gemiddeld afleggen, zie figuur 4.1. Zo reist men voor visite (circa 20% van de trips meer dan 6 km) vaak wat verder dan voor het sub-motief toeren (ca 3% is verder dan 6 km).

Figuur 4.1: De afstand van trips naar motief (bron: OViN-OdiN 2015-2019, bewerking Studio Bereikbaar)



ouder. ODiN is een voortzetting van het Onderzoek Verplaatsingen in Nederland (OViN) Zie verder voor een toelichting op het onderzoek: www.cbs.nl/odin

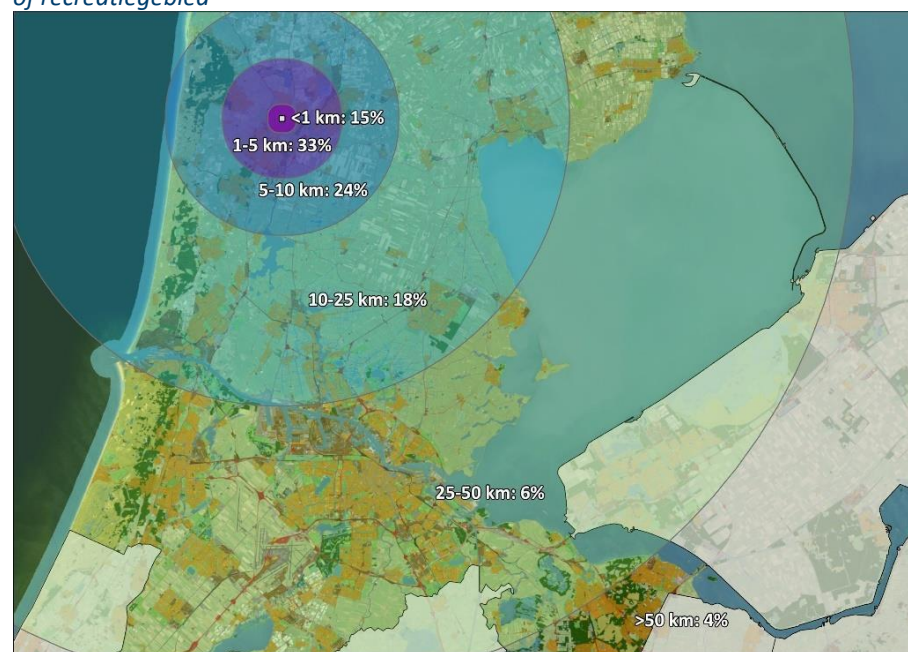
Reisbereidheid natuur- en recreatiegebieden

De reisbereidheid voor een 'bezoek aan een natuur- of recreatiegebied' is speciaal uitgevraagd in het kader van het onderzoek naar natuurbeleving (Natuurtoolkit van de Leisure Leefstijlen 2016). Hieruit blijkt de onderstaande reisbereidheid, naar gebieden waar de recreant het meest naar toegaat:

- 15% reist minder dan 1 kilometer;
- 33% reist 1-5 kilometer;
- 24% reist 5-10 kilometer;
- 18% reist 11-25 kilometer;
- 6% reist 26-50 kilometer;
- 4% reist meer dan 50 kilometer.

Hieruit blijkt dat 72% van de recreanten niet verder reist dan 10 kilometer naar het natuur- of recreatiegebied van hun voorkeur³. Ook uit de gegevens van het NBTC bezoekersonderzoek blijkt dat veruit de meeste bezoekers in de gebieden afkomstig zijn uit de eigen gemeente (zie deel B, tabellen per deelregio).

Figuur 4.2: Schematische weergave reisbereidheid voor een bezoek aan een natuur- of recreatiegebied



Kan de reisbereidheid veranderen?

Uit de data kunnen we niet herleiden of de reisbereidheid in het verleden toe- of afgenomen is. Als we rekening houden met de toename van elektrisch fietsgebruik en uitgaan van het "reistijdbudget"⁴, dan kan dat gecombineerd met een toename van thuiswerken, leiden tot langere reisafstanden voor vrije tijd. Als je de hele week thuis gewerkt hebt, dan ga je wellicht gemakkelijker in het weekend een uur in de auto voor een zondagmiddagwandeling.

³ De reisbereidheid gevonden in dit onderzoek kan niet één op één vergeleken worden met de informatie uit de OViN-OdiN analyse (zie figuur 3.1). Dit komt dat er andere definities gebruikt worden en omdat er indeling in km-klassen anders is. Wel blijkt hieruit ook dat de meerderheid minder dan 6 km reist voor vrije tijd.

⁴ De "wet van het reistijdbudget" houdt in dat een persoon altijd een vrijwel constante hoeveelheid van zijn tijd besteedt aan reizen. Al decennialang reizen we zo'n 70 tot 90 minuten per dag. <https://nl.wikipedia.org/wiki/BREVER-wet>

Aan de andere kant moeten we ons realiseren dat de toegang tot thuiswerken en snellere vervoersmiddelen niet gelijk verdeeld is over de bevolking. Mensen met een lagere sociaaleconomische status hebben hier veelal minder toegang toe, en zullen een korte(re) reisafstanden voor vrije tijd houden. Als het gaat om een vrijetijdsbesteding die cruciaal is voor gezondheid (namelijk bewegen in het groen) dan blijft nabijheid enorm belangrijk. Dit blijkt ook uit onderzoeken naar gezondheidsverschillen tussen verschillende wijken⁵.

4.3 Bestemmingen van vrijetijdstrips (hittekaart)

Om een indruk te krijgen van waar de behoefte aan groene recreatie neerslaat, hebben we twee analyses uitgevoerd:

1. Analyse van de OViN-OdiN data voor het motief “toeren”. Dit geeft een beeld wat de populairste bestemmingen zijn voor dit submotief (zie voor een toelichting op deze data en definities www.cbs.nl/OdiN).
2. Een berekening op basis van inwoneraantallen en de bovenvermelde reisbereidheid in GIS. Dit geeft een beeld van waar de behoefte aan buitenrecreatie zou *kunnen* neerslaan: welke gebieden vallen binnen het bereik van de meeste Noord-Hollanders. Dit vormt tevens de basis voor de kwantitatieve vraag-aanbod berekening (Hoofdstuk 6)

Populairste bestemmingen voor toeren (OViN-OdiN data)

Met behulp van de ODiN/OviN mobiliteitsdata, hebben we een analyse gemaakt in samenwerking met Studio Bereikbaar. De ODiN/OviN database bevat informatie over de verplaatsingen van een grote (representatieve) groep Nederlanders in de periode 2015 tot 2019. We selecteerden uit deze database de verplaatsingen met een vrijetijdsmotief, in totaal gaat het om 0,5 miljoen verplaatsingen. Hier focussen wij ons specifiek op het submotief

toeren (15% van de verplaatsingen), omdat dit volgens ons het meeste in de buurt komt van (groene) buitenrecreatie. De andere sub-motieven zijn: Winkelen 31%, Visite 18%, Sport of Hobby 14%, Persoonlijke verzorging 5% en Overige vrije tijd 17%.

Van de verplaatsingen (trips) in de database is het tijdstip, begin- en eindpunt en motief bekend. Met behulp van een aantal stappen (algoritme) is de data geanalyseerd, om zo tot een kaartbeeld te komen van de bestemmingen van deze trips. De indicator die dit opleverde is attractiviteitsscore mobiliteit met vrijetijdsmotief. De data geven een beeld van de attractiviteit/ aantrekkelijkheid van een locatie (vlakken van 1.000 bij 1.000 meter) op basis van **het aantal verplaatsingen naar dat gebied**. De attractiviteitsscore is een manier om gebieden met elkaar te kunnen vergelijken⁶.

Aandachtspunten bij deze database en methode zijn:

- In het onderzoek zijn geen buitenlandse reizigers opgenomen. Bestemmingen waar veel buitenlandse bezoekers komen, komen daardoor minder sterk naar voren. Wel zijn ook inwoners van buiten de MRA meegenomen (Nederlanders uit andere regio's die naar de MRA reizen).
- De attractiviteitsscore wordt op rasterniveau (500mx500m cellen) weergegeven in kaartbeeld, om een mooier beeld te verkrijgen. De data wordt gemeten voor postcodegebieden. Er moet daarom een omrekening plaatsvinden om van postcodegebieden naar 500x500m niveau te komen. Hiervoor is gebruik gemaakt van het meest recente Bestand Bodemgebruik (CBS-BBG). Dit levert echter een schatting per 500x500 meter cel op, ten behoeve van aantrekkelijk en leesbaar kaartbeeld, en geen 'gemeten' data.

⁵ Groen is meer waard dan we denken, Stadszaken, 2020 en Effecten van nabije natuur op gezondheid en welzijn, WUR, 2008 en De Waarde van Groen, Natuurverdubbelers, 2020 en Natural Capital Model, RIVM, 2018 en Sociaal-maatschappelijke en economische waarde van groen en blauw, Groenblauwe Netwerken. Zie ook bijlage 8.

⁶ De score van een gebied is het aantal reizen naar dit gebied met vrijetijdsmotief in het hypothetische geval dat alle 17,2 miljoen inwoners van Nederland een vrijetijdstrip maken. Deze indicator geeft een beeld van de omvang van de vrijetijdsverplaatsingen door toerisme en recreatie (van Nederlanders).

- Het woord attractiviteitscore wekt wellicht de associatie met de aantrekkelijkheid van een gebied (het aanbod). Dat is in deze score niet onderzocht.

Figuur 4.3 geeft de attractiviteitscore voor Noord-Holland weer, voor het submotief toeren. Hoe donkerder de locatie, hoe vaker die wordt bezocht met het motief “toeren”. Opvallende punten zijn:

- De steden vallen op, omdat veel trips dichtbij huis plaatsvinden.
- Locaties die opvallen als een populair gebieden als bestemming voor toeren zijn Waterland en de kustgebieden en badplaatsen. De Beemster valt op als gebied waar relatief weinig toertrips naartoe gaan.
- Als we kijken naar de langere trips, dan valt de Zaanse Schans op als populaire groene of buitenbestemming, evenals Castricum.

De top drie van natuur- en recreatiegebieden met de hoogste bezochtheid is zowel in de NBTC-data als de OViN-OdiN- data:

1. Enkhuizerzand;
2. Alkmaarderhout;
3. Haarlemmerhout.

Ook de 12 gebieden met de laagste bezochtheid (aantal bezoekers per jaar per hectare) komt overeen in NBTC en OViN-OdiN data. In het middensegment zijn ook veel overeenkomsten, maar springen er een aantal gebieden uit waar beide bronnen tot verschillende uitkomsten leiden. Dit kan mogelijk verklaard worden door de onderzoeksopzet of de omvang van de steekproef (voor specifieke gebieden wordt de steekproef steeds kleiner, waardoor de mate van betrouwbaarheid minder wordt).

Figuur 4.3: Attractiviteitscore (populairste bestemmingen) submotief toeren (bron: OViN-OdiN 2015-2019, bewerking Studio Bereikbaar)

Toeren



Berekening bezoek aan natuurgebieden

Rekening houdend met de hiervoor genoemde actieradius, kunnen we berekenen in GIS waar de vraag naar groene recreatie neerslaat in 2040. We maken hiervoor gebruik van de bevolkingsprognose van Noord-Holland (november 2021).

We gebruiken deze berekening ook om in het volgende hoofdstuk verschillen tussen vraag en aanbod van groene recreatieruimte in beeld te brengen (zie hoofdstuk 5⁷). Bij het berekenen van de behoefte aan wandelen gaan we uit van de volgende aannames:

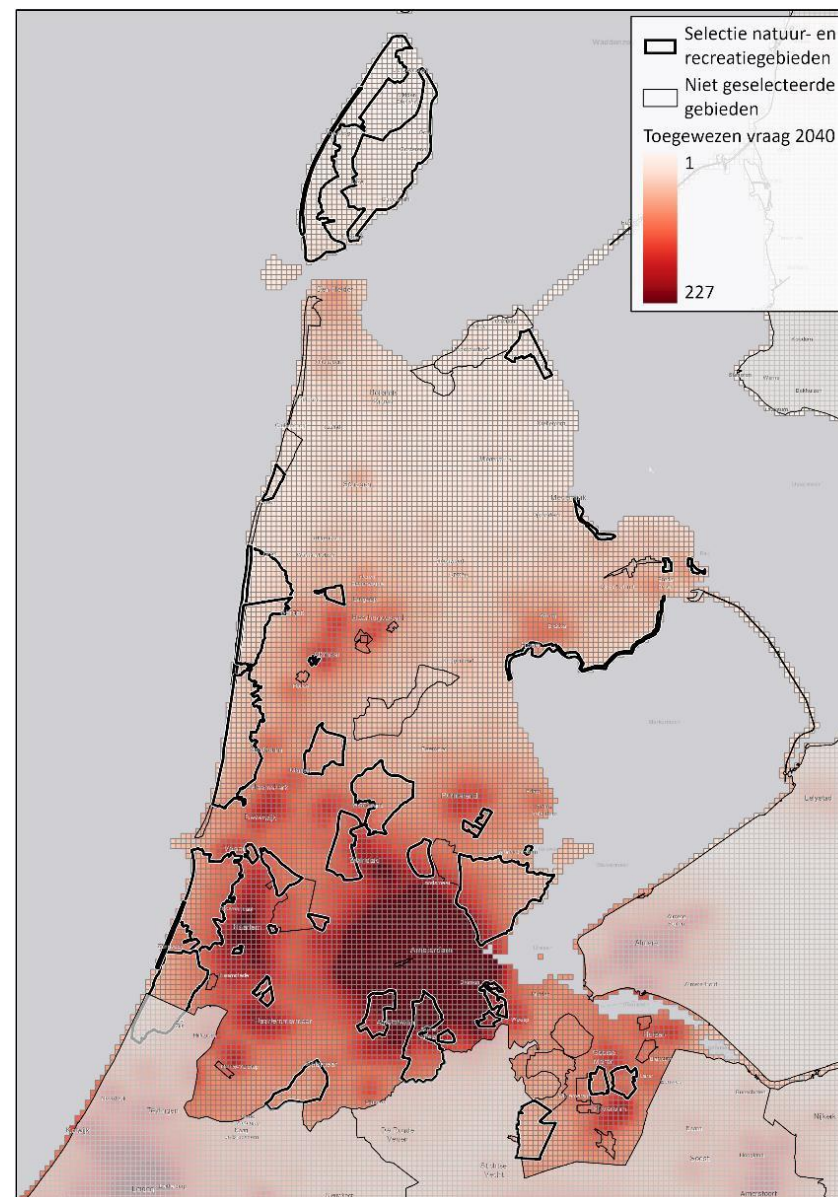
- De inwoner van Noord-Holland wil binnen redelijke afstand rond zijn woning in een groene omgeving wandelen.⁸ We houden hierbij rekening met de voorgenoemde reisbereidheid⁹.
- De behoefte om te wandelen per persoon blijft gelijk: in 2021 als in 2040 willen evenveel mensen tegelijk wandelen. De grootste behoefte is aanwezig in en rond Amsterdam (zie figuur 4.4).
- We kijken voor deze berekening naar de gemiddelde wandelbehoefte op een gewone mooie, maar redelijk drukke dag (de 5e drukste dag). Dit kan je zien als een zonnige zondag in het voor- of najaar. Op sommige dagen van het jaar is het drukker (denk aan Eerste Paasdag of Hemelvaartsdag als het mooi weer is), maar dat zien we als een uitzondering.
- We houden rekening met de wandelbehoefte van inwoners. Helaas kunnen we de behoefte van toeristen of recreanten hierin niet meenemen.

⁷ Meer over de aanpak en de normen is te vinden in bijlage 1.

⁸ Ook fietsen en andere recreatievormen zijn belangrijk, maar we hebben hier gerekend met wandelen, omdat uit eerder onderzoek blijkt dat daarvoor de tekorten het grootst zijn, en dit de meest populaire activiteit is. Hebben we de behoefte voor wandelen in beeld, dan valt de behoefte voor fietsen hierbinnen.

⁹ Wel met een grotere actieradius binnen de activiteit zelf.

Figuur 4.4: Berekening van de behoefte aan wandelen in 2040



Vergelijking berekening behoefte aan wandelen en attractiviteitsscore

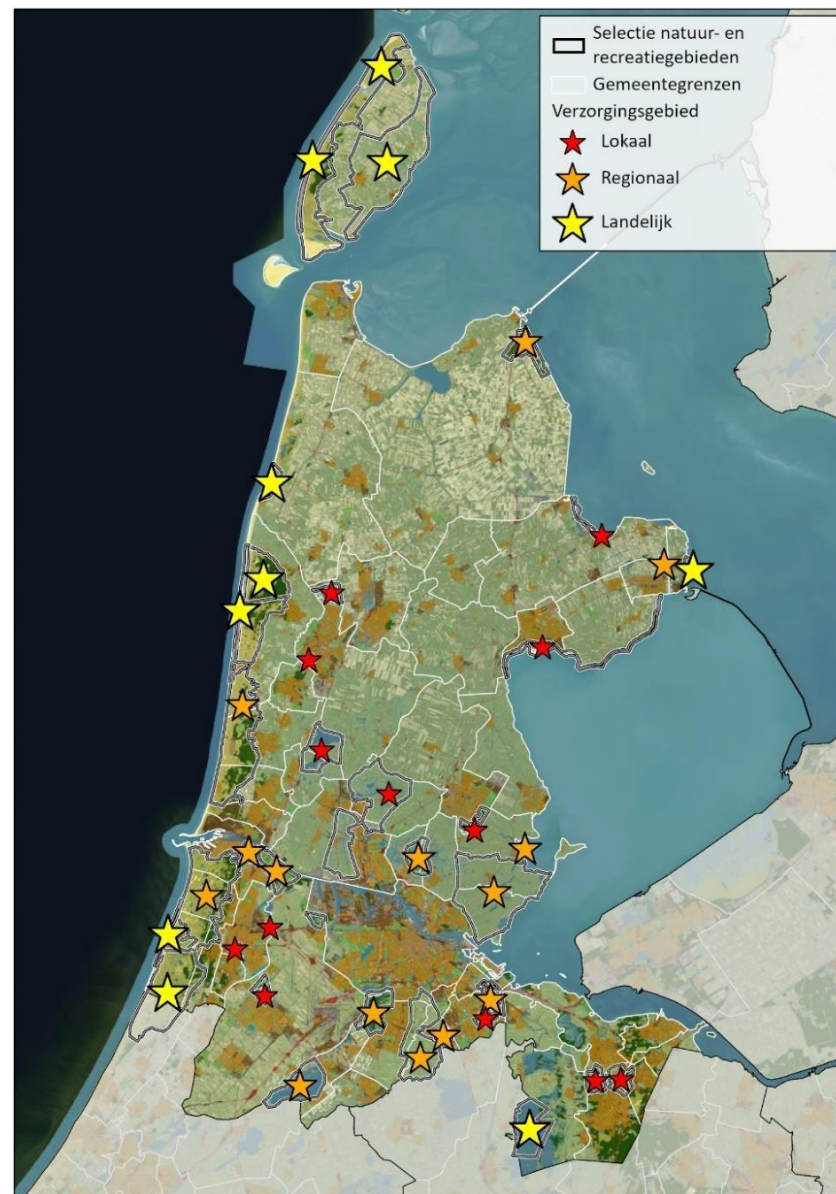
Wanneer we de berekening van de behoefte aan wandelen (figuur 4.4.) vergelijken met de attractiviteitsscore (figuur 4.3, de mate waarin men een locatie in Noord-Holland bezoekt met het motief “toeren”), ontstaat er een beeld hoe de normen zich verhouden tot de werkelijke reisbereidheid. We zien dan het volgende:

- In de attractiviteitsscore (figuur 4.3, analyse OViN-OdiN-data) worden ook de voorkeuren van recreanten in beeld gebracht. We zien dat naast de steden ook de kuststrook ‘oplicht’. In de berekening van de behoefte aan wandelen (figuur 4.4) wordt daar geen rekening mee gehouden, hier zijn namelijk alleen inwoners meegenomen, de kuststrook is niet extra rood gekleurd.
- Uit de attractiviteitsscore blijkt dat de kustgebieden populaire bestemmingen zijn voor recreanten. Populairder dan wat je zou kunnen verwachten op basis van reisbereidheid. Dit betekent dat mensen een grotere afstand afleggen om een natuur- en recreatiegebied nabij de kust te bezoeken.

4.4 Herkomst van de bezoekers en gekozen vervoermiddel

Van de door ons onderzochte gebieden is bekend of bezoekers komen uit de eigen gemeente, de provincie of overig Nederland. Op basis hiervan hebben we geconcludeerd of gebieden een landelijke, regionale (provinciale) of lokale aantrekkingskracht hebben. We hebben dit weergegeven op de volgende de kaart (figuur 4.5), en in de webkaart en in deel B van dit onderzoek kunt u per deelregio en per gebied de achterliggende data terugvinden.

Figuur 4.5: Aantrekkingskracht natuur- en recreatiegebieden



We concluderen hieruit:

- Met uitzondering van de Loosdrechtse Plassen en het Enkhuizerzand, liggen alle gebieden met een landelijke aantrekkingskracht langs de kust (zie figuur 4.5).
- 14 van de 37 gebieden (38%) hebben een regionale aantrekkingskracht, 13 gebieden (35%) hebben een lokale aantrekkingskracht en 27% gebieden (27%) een landelijke aantrekkingskracht.
- De meeste gebieden met een regionale aantrekkingskracht liggen in de MRA (Noordhollands Duinreservaat, Robbenoord- en Dijkgatsbos en Streekbos uitgezonderd). Gebieden met een lokale aantrekkingskracht liggen verspreid over de gehele provincie.

Gekozen vervoermiddel voor bezoek aan natuurgebieden

- Voor veruit de meeste gebieden nemen de bezoekers de auto om er te komen (32 van de 37 gebieden). De fiets is daarna het meest populair, en daarna lopend.
- Opvallend is dat alle gebieden met een lokale aantrekkingskracht, waar de bezoekers afkomstig zijn uit de eigen gemeente, de auto (of motor of bromfiets) het meest gekozen eerste vervoermiddel is, met uitzondering van de Haarlemmerhout.
- Vier gebieden worden ook per (roei)boot of kano bezocht: Enkhuizerzand, Westeinderplassen, Alkmaardermeer en Markermeerdijk.
- De gebieden waar het OV in de top drie van meest gekozen vervoermiddel staat, zijn:
 - Strand Zandvoort – Bloemendaal (OV staat op de 2^e plek als meest gekozen vervoermiddel), hier ligt Station Zandvoort vlakbij.
 - Amsterdamse Waterleidingduinen (OV staat op de 3^e plek), hier liggen meerdere NS stations in de omgeving).
 - Waddendijk en polder van Texel OV staat op de 3^e plek), mensen komen hier vlakbij aan met Teso.
 - Gaasperplas OV staat op de 3^e plek), hier ligt een metrohalte vlakbij
 - Amsterdamse Bos OV staat op de 3^e plek), hier ligt station Amsterdam Zuid WTC vlakbij, evenals tram- en bushaltes.

- Nationaal Park Zuid-Kennemerland OV staat op de 3^e plek), hier liggen meerdere NS stations in de omgeving.
- Met uitzondering van Texel (waar mensen met de boot aankomen), zijn dit allemaal gebieden in de Metropoolregio Amsterdam.
- Opvallend is dat bij andere gebieden, die wel vlakbij een treinstation liggen, het OV geen veel gekozen vervoermiddel is. De fiets, te voet of met de auto zijn dan ook de meest gekozen vervoersmiddelen. Op de webkaart is te zien dat bijvoorbeeld ook het Noordhollands Duinreservaat, Alkmaardermeer, Wester- en Bussumerheide, de Markermeerdijk bij Hoorn en het Enkhuizerzand vlakbij een treinstation liggen.
- Op de webkaart is ook te zien dat de meeste gebieden vlakbij een bushalte liggen, maar dit zegt niets over de dienstregeling en bereikbaarheid in bijvoorbeeld het weekend.

Zoals in de inleiding van paragraaf 4.4 aangegeven, is de landelijke, regionale of lokale aantrekkingskracht bepaald op basis van de herkomst van bezoekers (zie ook deel B) uit het onderzoek van 2016 van NBTC.

Enkele aandachtspunten hierbij:

- De beheerder (Recreatieschap West-Friesland) vindt het opvallend dat Enkhuizerzand een landelijke aantrekkingskracht heeft, en een hoog bezoekersaantal per hectare, in vergelijking tot bijvoorbeeld De Vooroevers bij Medemblik. Dit is te mogelijk te verklaren doordat er nabij Enkhuizerzand verblijfsaccommodaties en een dagattractiepark zijn gevestigd, waardoor de bezoekers van Enkhuizerzand vaker uit overige delen van Nederland komen.
- Uiterdijk Schellinkhout (onderdeel Markermeerkust) heeft een lokale aantrekkingskracht, maar de kitesurfspot is (intern)nationaal bekend.

Tabel 4.1: Gekozen vervoermiddel per natuur- en recreatiegebied (2016)

Gebied	Aantrekking	Vervoer-1	Vervoer 2	Vervoer 3
Amsterdamse Waterleidingduinen	Landelijk			
Enkhuizerzand	Landelijk			
Loosdrechtse plassen/ Wijde blik	Landelijk			
Pettemerduinen	Landelijk			overige
Schoorlse Duinen	Landelijk			
Strand Bergen, Egmond, Schoorl	Landelijk			
strand Texel	Landelijk			
Strand Zandvoort - Bloemendaal	Landelijk			
Texel Bos en Duin	Landelijk			
Waddendijk en polder van Texel	Landelijk			
Amstel, oever, dijk en polders	Regionaal			
Amsterdamse Bos	Regionaal			
Beeckestijn	Regionaal			
Diemerbos/ Overdiemerpolder	Regionaal			
Hemmeland	Regionaal			
Nationaal Park Zuid-Kennemerland	Regionaal			
Noordhollands Duinreservaat	Regionaal			
Ouderkerkerplas	Regionaal			
Robbenoord- en Dijkgatsbos	Regionaal		overige	
Spaarnwoude (selectie)	Regionaal			
Streekbos	Regionaal			
Twiske	Regionaal			
Waterland	Regionaal			
Westeinderplassen	Regionaal			
Alkmaarderhout	Lokaal			
Alkmaardermeer (plas en oevers)	Lokaal			
Gaasperplas	Lokaal			
Geestmerambacht	Lokaal			
Haarlemmerhout	Lokaal			

Gebied	Aantrekking	Vervoer-1	Vervoer 2	Vervoer 3
Haarlemmermeerse Bos	Lokaal			
Markermeerdijk/ kust Hoorn-Enkhuizen	Lokaal			
Purmerbos	Lokaal			
Spanderswoud en Fransche Kampheide	Lokaal			
Veenweidenpolders Zaanstreek	Lokaal			
Veerplas	Lokaal			
Vooroever	Lokaal			
Wester- en Bussumerheide	Lokaal			

4.5 Conclusie reisbereidheid

We concluderen op basis van dit analyses van de aantrekkingskracht van de natuur- en recreatiegebieden, de attractiviteitsscore en berekening van de recreatieve vraag op basis van reisbereidheid het volgende:

- Een groot deel van de vrijetijdsactiviteiten vinden in en nabij de woonomgeving plaats (48% vindt plaats binnen 5 km). Dit onderstreept het belang van nabijheid van groen- en recreatiegebieden in relatie tot woongebieden. Het is belangrijk dat recreatieruimte dichtbij de woonomgeving ligt, en als dat niet zo is, goed bereikbaar is (het liefst per OV en fiets).
- Ongeveer 25% vindt plaats binnen een afstand van 5-10 km en nog eens 26% is verder dan 10 km.
- Met name de kustgebieden trekken bezoekers uit wijdere omtrek, mensen zijn daarvoor bereid verder te reizen.
- Opvallend is dat voor veruit de meeste gebieden (32 van de 37) de auto het meest gekozen vervoermiddel is om er te komen, ook bij de gebieden met een lokale aantrekkingskracht. Ook de ligging nabij NS-stations kan beter benut worden. Hier kan mogelijk winst behaald worden gericht op duurzamer vervoer naar de gebieden toe.

5. Huidige en toekomstige vraag

Centraal in dit hoofdstuk staat de vraag: wat is de huidige vraag in kwantitatieve zin, en welke ontwikkelingen van invloed zijn op de toekomstige druk op de natuur- en recreatiegebieden. Ook geven we een doorkijkje wat qua omvang naar verwachting de toekomstige vraag zal worden.

5.1 Huidige vraag

Op basis van het aantal inwoners en de ondernomen vrijetijdsactiviteiten (zie tabel 5.1), hebben we de omvang van de huidige vraag in kaart gebracht.

Het CVTO geeft inzicht in de vrijetijdsactiviteiten die door Nederlanders zijn ondernomen in de deelregio's van Noord-Holland (met een minimale tijdsbesteding van 2 uur). Dit betreft onder meer activiteiten als fietsen voor het plezier, tot aan uit eten gaan of een sportwedstrijd bezoeken. Om de huidige vraag in kaart te brengen, hebben we gekeken naar de ondernomen vrijetijdsactiviteiten in Noord-Holland die een relatie hebben met een bezoek aan natuur- en recreatiegebieden.

In tabel 5.1 is aangegeven wat het aantal vrijetijdsactiviteiten in totaal is in Noord-Holland en in het cluster 'buitenrecreatie'. Het cluster buitenrecreatie is het meest ondernomen in de provincie Noord-Holland. In totaal zijn er ruim 113,8 miljoen activiteiten ondernomen, waarvan de meeste in Amsterdam en Amstelland-Meerlanden. Zie ook bijlage 3 voor activiteiten ondernomen door inwoners van Noord-Holland.

Tabel 5.1: Aantal ondernomen vrijetijdsactiviteiten buitenrecreatie in Noord-Holland in 2018 (CVTO, 2018)

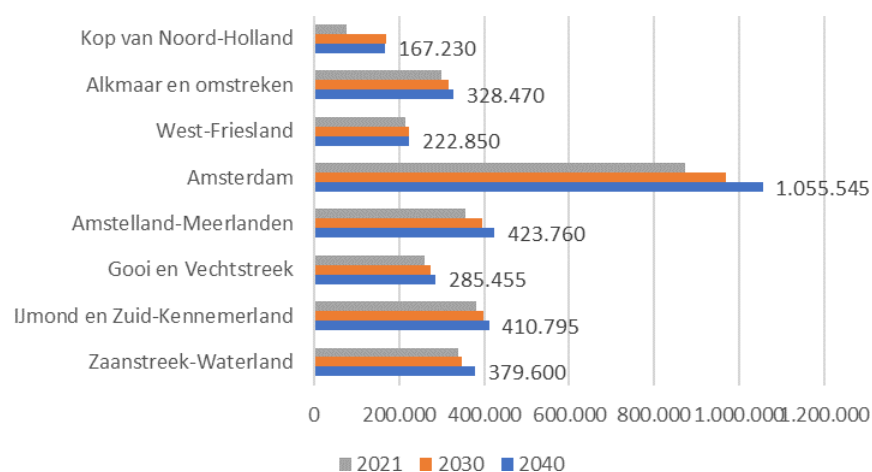
Deelregio	Inw. aandeel 2019	Totaal aantal vrijetijdsactiviteiten (x1.000)	Aandeel Activiteiten van totaal (%)	Aantal 'buitenrecreatie' (x1.000)	Aandeel 'buitenrecreatie' van totaal	Aandeel buitenrecreatie van totaale VT-activiteiten
Kop van Noord-Holland	6%	35.050	7%	9.421	8%	27%
Regio Alkmaar	10%	46.997	9%	12.617	11%	27%
West-Friesland	7%	35.427	7%	9.364	8%	26%
Zaanstreek-Waterland	12%	44.711	9%	11.090	10%	25%
IJmond en Zuid-Kennemerland	13%	60.368	12%	14.194	12%	24%
Amsterdam en Amstelland-Meerlanden	42%	257.250	50%	49.198	43%	19%
Gooi en Vechtstreek	9%	34.143	7%	7.918	7%	23%
	100%	513.944	100%	113.802	100%	22%

5.2 Groei van de bevolking en vrijetijdsactiviteiten

Als gevolg van de bevolkingsgroei kunnen we ervan uitgaan dat de vraag naar recreatie in natuur- en recreatiegebieden fors toeneemt.

Uit de bevolkingsprognoses van provincie Noord-Holland blijkt dat het aantal inwoners in Noord-Holland naar verwachting groeit van bijna 2,9 miljoen in 2021 naar bijna 3,4 miljoen in 2050. Dat is een stijging van ongeveer 500.000 inwoners. In onderstaande figuur is per deelregio de groei van het aantal inwoners in 2030 en 2040 weergegeven.

Figuur 5.1: Ontwikkeling inwoners per deelregio (bron: provincie Noord-Holland)



De vraag naar vrijetijdsactiviteiten zal door de stijging van het aantal inwoners toenemen. In regio's waar de bevolkingsgroei sterk is, zal het aantal vrijetijdsactiviteiten (of de behoefte hieraan) dan ook naar verwachting het sterkst toenemen, ervan uitgaande dat de behoefte en frequentie niet veranderd.

Om het aantal *toekomstige* vrijetijdsactiviteiten te berekenen, gaan we uit van het huidige aantal vrijetijdsactiviteiten (op basis van CVTO, zie tabel 5.2), en voorzien we per deelregio een toename op basis van de verwachte bevolkingsgroei. Dit geeft inzicht in de toename van vrijetijdsactiviteiten per deelregio. We doen hierbij de aanname dat de frequentie van het ondernemen van activiteiten hetzelfde blijft en dat de voorkeuren en interesses ten aanzien van vrije tijd gelijk blijven. Er is geen nader inzicht in

de herkomst van de Nederlanders, en of deze activiteiten allemaal door inwoners uit de eigen deelregio worden ondernomen. We kunnen daardoor geen rekening houden met recreatieve pendel (vrijetijdsbezoeken in een andere deelregio). Wel is bekend dat de meeste vrijetijdstrips over een korte afstand plaatsvinden (zie ook paragraaf 5.2 van dit rapport).

We zien een absolute stijging van de vrijetijdsactiviteiten in de deelregio's variërend van bijna 1 miljoen extra vrijetijdsactiviteiten in de Kop van Noord-Holland tot 29 miljoen extra vrijetijdsactiviteiten in Amsterdam en Amstelland-Meerlanden, zie tabel 5.2. Voor de hele provincie Noord-Holland betekent dit in totaal 47,5 miljoen extra vrijetijdsactiviteiten in 2030 ten opzichte van 2018. Hiervan zijn 4,5 miljoen wandelingen voor het plezier, 2,2 miljoen fietstochten voor het plezier 0,7 miljoen watersportactiviteiten (kanoën, surfen, zeilen, varen, vissen) en meer dan 10 miljoen sportactiviteiten (waaronder een deel buiten, zoals hardlopen, buitensporten, wielrennen, wandelsport).

Vanuit Amsterdam en Amstelland-Meerlanden vinden de meeste extra vrijetijdsactiviteiten plaats (+32 miljoen). Voor een deel zullen deze ook terechtkomen in omliggende regio's, zoals Zaanstreek Waterland (+3 miljoen), Zuid-Kennemerland en IJmond (+3,5 miljoen). De regio Alkmaar kan rekenen op meer dan 3 miljoen extra vrijetijdsactiviteiten (+3,3 miljoen). De regio's met de sterkste bevolkingsgroei, hebben naar verwachting de sterkste groei van de vrijetijdsactiviteiten omdat de eigen regio een populaire bestemming is voor vrijetijdsactiviteiten. De daadwerkelijke groei van de vrijetijdsactiviteiten hangt met vele factoren samen en ook de vrijetijdsactiviteiten van verblijfsbezoekers kunnen van invloed zijn op een toename van recreatie.

Tabel 5.2: Toename vrijetijdsactiviteiten 2018-2030 (x 1.000), op basis van bevolkingsprognoses

Cluster vrijetijdsactiviteiten	Kop van Noord-Holland	Alkmaar en omstreken	West-Friesland	Zaanstreek-Waterland	IJmond en Zuid-Kennemerland	Amsterdam en Amstelland-Meerlanden	Gooi en Vechtstreek	Totaal
Buitenrecreatie	265	968	477	811	863	6.652	688	10.724
<i>Waaronder Wandeling voor plezier</i>	106	420	205	331	362	2.859	266	4.549
<i>Waaronder Fietstocht voor plezier</i>	60	195	83	178	150	1.388	148	2.203
Watersport	17	29	16	30	57	507	39	695
Sport en sportieve recreatie	207	786	431	699	733	6.493	689	10.038
Bezoek attracties	88	177	94	249	282	2.569	153	3.612
Bezoek evenementen	29	152	75	107	137	1.467	128	2.095
Wellness	1	3	10	27	30	95	45	211
Sportwedstrijden	21	64	29	33	45	588	44	824
Winkelen voor plezier	98	465	237	473	453	3.811	273	5.810
Uitgaan	131	479	206	450	710	6.807	511	9.294
Cultuur	44	193	110	153	195	3384	173	4.252
Totaal	901	3.316	1.685	3.032	3.505	32.373	2.743	47.555

5.3 Toekomstige recreatieve druk

In deze paragraaf onderzoeken we waar de extra recreatieve vraag in de toekomst terecht zal komen, rekening houdend met de reisbereidheid (Hoofdstuk 4) en de toekomstige woningbouwlocaties. We hebben zowel de woningbouwlocaties als de reisbereidheid in een kaart weergegeven (kaart 5.6).

De geplande woningbouwlocaties komen uit de Monitor Plan capaciteit Provincie Noord-Holland (bron: <https://plan capaciteit.nl/kaart>). We hebben hiervoor een ondergrens gehanteerd van minimaal 500 woningen per

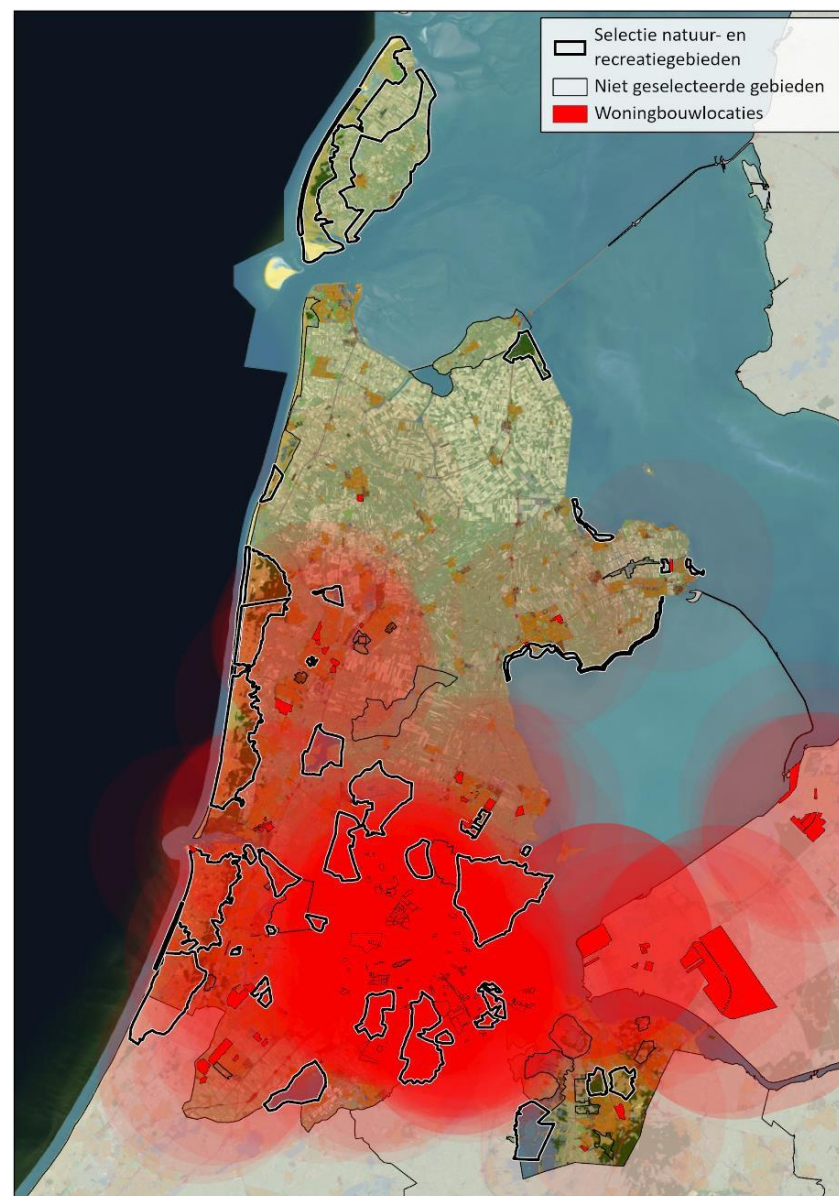
locatie, anders zou de kaart onleesbaar worden. We combineren deze met een reisbereidheid van 10 km. Hoe roder het gebied, hoe meer cirkels van 10 km over elkaar heen vallen. De gebieden in de donkerrode cirkels kunnen vanuit meerdere nieuwe woninglocaties bereikt worden.

De natuur- en recreatiegebieden in de meest donkerrode cirkels zijn vanuit veel nieuwe woninglocaties bereikbaar. Dit zijn de gebieden waar de recreatieve druk het meest zal toenemen.

Op deze kaart is te zien dat:

- De recreatieve druk het meest gaat toenemen in de groen- en natuurgebieden in Zaanstreek Waterland, Amstelland-Meerlanden, Zuid-Kennemerland en IJmond.
- Dit zijn 20 van de 37 door ons onderzochte gebieden, meer dan de helft (54%).
- Gezien de aantrekkingskracht van de kust (zoals blijkt uit hoofdstuk 4) verwachten wij dat de kustgebieden een extra groei kunnen verwachten. Dit gaat dan om het Nationaal Park Zuid-Kennemerland, Amsterdamse Waterleidingduinen, Strand Zandvoort – Bloemendaal.
- De Schoorlse Duinen, Strand Bergen – Egmond – Schoorl en het Noordhollands Duinreservaat zijn vanuit een kleiner deel van de nieuwe woonlocaties te bereiken (binnen 10 km). Echter, hier verwachten we ook een toename van het toerisme (zie 5.4), waardoor ook hier rekening gehouden moet worden met sterkere toename van de toeristische druk.
- De gebieden ten Noorden van Purmerend en in Flevoland vallen buiten de reisbereidheid van de meeste inwoners van de nieuwe locaties nabij en in Amsterdam.
- De Noord-Hollandse Noordzeekust tot en met Schoorl valt binnen het bereik van meerdere nieuwbouwlocaties. Ook omdat de kust een favoriete locatie is voor veel recreanten, moeten deze gebieden rekening houden met een toename van recreatieve druk.

Figuur 5.5: Plancapaciteit woningen en actieradius bezoek aan groen en natuurgebieden



5.4 Groei van het toerisme

We verwachten dat ook het aantal toeristen in Noord-Holland toe zal nemen. Wanneer we de ontwikkelingen van het aantal gasten en overnachtingen uit het verleden doortrekken naar de toekomst, en rekening houden met de impact van corona op korte termijn, verwachten we een groei van het aantal overnachtingen van 34% in Noord-Holland. In totaal gaat het om een toename van ongeveer 17,2 miljoen overnachtingen tot 2030, zie tabel 5.2. Deze prognose is gebaseerd op de trendmatige groei in de afgelopen jaren en is beleidsarm. De ontwikkelingen uit het verleden zijn geen gegeven voor de toekomst. Dit hangt o.a. af van beleid, maar ook van andere factoren als trends en ontwikkelingen (denk aan duurzaamheid, seizoensverbreding) en vraag en aanbod.

Tabel 5.3: Verwachte groei toerisme o.b.v. historische data 2013-2019 (prognose trendmatige groei)

Prognose toerisme – Trendmatige groei, o.b.v. historische data (post-corona)				
Aantallen x1.000	Absolute aantallen 2019	Verwachting 2030	Absolute groei 2019-2030	% Groei 2019-2030
Binnenlands	8.104	13.871	5.767	23%
Buitenlands	21.598	33.036	11.438	39%
Totaal	29.702	46.907	17.205	34%

Bron: CBS (2021) en NBTC (september 2021): verwachting verblijfstoerisme in Nederland

Aangezien de nabijheid van natuur, en met name de kust, een belangrijke keuzefactor is voor binnenlandse vakanties, zal een deel van extra toeristische vraag ook in de natuur- en recreatiegebieden terecht komen. Op het hiernavolgende kaartje zijn de huidige verblijfsaccommodaties weergegeven, naar verwachting zal een groot deel van de extra overnachtingen in de omgeving van deze (clusters van) accommodaties een

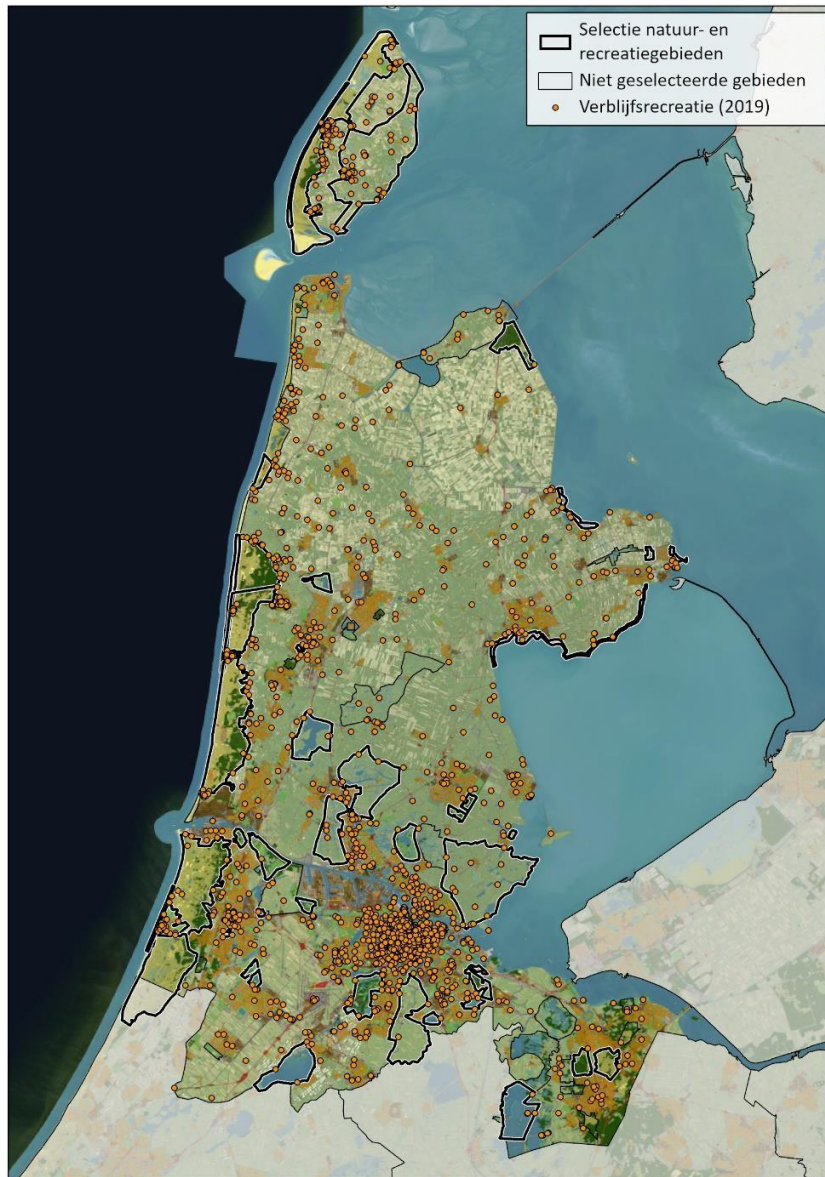
plek vinden. Door de populariteit moet met name de Noordzeekust logischerwijs rekening houden met een hogere recreatieve druk.

5.5 Conclusie groei recreatie en toerisme

Als conclusie van de voorgaande paragrafen, zetten we de te verwachten aantallen extra toeristen en recreanten op een rij:

- In 2030 verwachten we in Noord-Holland 17,2 miljoen extra overnachtingen (van 29,7 miljoen naar 46,9 miljoen) van toeristen. Een beperkt deel van de gasten zal natuur- en groengebieden opzoeken (het grootste deel zal naar verwachting andere bezienswaardigheden en steden bezoeken);
- In 2030 verwachten we ongeveer 200.000 extra inwoners. Dit klinkt wellicht weinig in vergelijking tot de toeristische overnachtingen, maar zij verblijven elk wel 365 overnachtingen per jaar in de provincie. Bovenop de jaarlijkse 114 miljoen vrijetijdsactiviteiten in 2018, verwachten we voor 2030 nog 43 miljoen extra vrijetijdsactiviteiten per jaar in de provincie, waarvan minimaal 10 miljoen buitenrecreatie-activiteiten en 10 miljoen sportieve activiteiten (ook deels in het groen).
- De sterkste toename zullen we zien in de regio Amsterdam en Amstelland-Meerlanden, Zaanstreek-Waterland, IJmond en Zuid-Kennemerland en de regio Alkmaar. Echter: in al deze regio's vinden we nu al gebieden die onder druk staan (zie Hoofdstuk 6), waardoor de bestaande knelpunten vrijwel zeker zullen verergeren.

Figuur 4.2: Selectie van natuur- en recreatiegebieden en verblijfsrecreatie



5.6 Veranderende vraag

De **vraag** verandert. We hebben gekeken naar de kwantitatieve ontwikkeling, maar er vindt ook een kwalitatieve ontwikkeling plaats. Het gedrag en het gebruik veranderen naar de toekomst toe. De belangrijkste **trends** aangaande natuur en recreatie zijn:

- Buitenrecreatie blijft onverminderd belangrijk in de vrijetijdsactiviteiten van Nederlanders. De frequentie van het bezoek aan natuur neemt toe. Door corona heeft buitenrecreatie een extra impuls gekregen en heeft deze trend zich versneld. Een deel hiervan zal naar verwachting blijvend zijn (denk aan de wandeldate en thuiswerken).
- De snelheidsverschillen en actieradius tussen de recreanten buiten neemt toe door de elektrificering van het vervoer (elektrische fiets, steps, etc.).
- Natuur als decor, botsende belangen. Het accommoderen van alle motieven (rust, ontspanning én activiteiten en voorzieningen) leidt tot botsende belangen.
- Individualisering in sportdeelname zet door en ook het gebruik van de buitenruimte om deze sporten (vaak in groepjes) te beoefenen.
- De rol van burgers in natuurbeheer neemt toe. Dit biedt ook kansen, omdat burgers kunnen en willen participeren in het beheer van 'hun' natuur.
- Vrije tijd nuttig en betekenisvol besteden. Dit biedt kansen om op in te spelen met passend aanbod waar mensen zelf aan de slag kunnen (denk aan natuurtuinen, voedselbossen of ploggen – joggen en vuil rapen). Dit sluit ook aan bij de trend van bewustere consumptie (bij een deel van de bevolking), waarbij natuurinclusief, zonder plastic, CO2 neutraal van belang zijn.
- Watersport is terug van weggeweest. Het water biedt een belangrijk toegevoegde waarde voor recreanten, en is meer dan alleen varen, en omvat ook klein watersport, vissen, zwemmen etc. Door de toename aan zomerse dagen, verwachten we dat de vraag naar waterrecreatie (afkoelen op of aan het water) toeneemt.

- Online natuurbeleving. Het meeleven met natuur kan op verschillende manieren, waaronder online.
- Aandacht voor inclusiviteit. De aanwezigheid van betaalbaar en toegankelijk aanbod voor verschillende doelgroepen (o.a. migratieachtergrond, lage sociaaleconomische status, mensen met een beperking) is in toenemende mate van belang, ook met het oog op verkleinen van gezondheidsverschillen (www.toegankelijkerecreatie.nl).

Het is belangrijk om in te spelen op deze trends en ontwikkelingen:

- Maak groen- en natuurgebieden gemakkelijk bereikbaar en toegankelijk voor de verschillende doelgroepen (o.a. lagere sociaaleconomische status, mensen met een beperking), en betrek hen bij het inrichten en aanbieden van natuurbeleving.
- Speel in op de genoemde trends met passend voorzieningen (waaronder bbq-terreinen, speelvelden, voedselbossen), aanbod en belevingen in de gebieden.
- Maak fietspaden breder, als dat kan met het oog op de druk op de natuur. Zo kunnen variërende snelheden en modaliteiten veilig gefaciliteerd worden. In het kader van zonering kan een pad ook smal blijven of weggehaald worden.

Daarnaast is het belangrijk om het bezoek aan natuur- en recreatiegebieden te monitoren: is de toegenomen vraag tijdelijk, of zet die toename juist door? En op welke tijdstippen trekt men het liefst de natuur in? Het moment waarop de meeste mensen tegelijk naar buiten gaan, is van invloed op het tekort. Door het monitoren van de vraag kan een beter inzicht gekregen worden in de omvang van de toekomstige tekorten. Dit aangezien je met behulp van bevolkingsprognoses en normgetallen de gewenste hoeveelheid groene recreatieruimte kunt inschatten (zie hoofdstuk 7).

6. Natuur en recreatie in balans

6.1 Inleiding

De provincie Noord-Holland is rijk aan een divers palet aan natuur- en recreatiegebieden. Zo zijn er drie soorten kusten, van Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer-Randmeer, en is er een grote variëteit aan landschappen. In totaal zijn er 65 natuur- en recreatiegebieden geïdentificeerd die een belangrijke rol spelen in het recreatief gebruik van inwoners en toeristen. Deze gebieden zijn in eigendom en het beheer bij verschillende terreinbeherende organisaties, te weten; het Goois Natuurreservaat, Landschap Noord-Holland, Staatsbosbeheer, Waternet, Natuurmonumenten, Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland (verschillende recreatieschappen) en Recreatieschap Westfriesland. Aanvullend op de natuur- en landelijke gebieden, zijn er in de Metropoolregio Amsterdam ook belangrijke landschappelijke kwaliteiten met recreatieve betekenis en potentie, in de vorm van de scheggen.

De natuur en recreatiegebieden in de provincie zijn onderhevig aan diverse veranderingen. De druk(te) neemt toe, als gevolg van toenemende inwonersaantallen, maar ook corona heeft een versterkend effect op de bezoekersaantallen gehad. Er wordt in Noord-Holland door verschillende partijen en in diverse (gebieds-)processen nagedacht over en gewerkt aan natuur en recreatie. Terreinbeheerders zijn bezig met de uitvoering van hun eigen beheerplannen, en vanuit de verstedelijkingsstrategieën wordt ingezet op een groenblauw netwerk in en om de stad. Een gegeven is hierbij dat natuur en recreatie beide, en grotendeels in dezelfde gebieden, een plek moeten blijven houden. Dit wordt in toenemende mate belangrijk naarmate er meer recreanten in de beschikbare gebieden opgevangen moeten worden. In dit hoofdstuk kijken we daarom naar de balans tussen natuur en recreatie.

Aandachtspunten voor balans van natuur en recreatie

Inzicht in de balans tussen natuur en recreatie is van belang bij strategieën voor de opvang, spreiding en geleiding van de toenemende recreatiedruk. De vragen die leidend zijn geweest voor de analyses zijn: wordt de draagkracht van de natuur- en recreatiegebieden in Noord-Holland wel of niet overschreden? Zien we dat ook terug in de cijfers over het recreatief gebruik? En biedt de huidige natuurstatus van de gebieden voldoende bescherming voor de natuurwaarden, en voldoende ruimte voor recreatie?

Deze vragen staan centraal in dit hoofdstuk. Om hierop antwoord te geven zijn onderstaande analyses uitgevoerd en verbanden gelegd (correlaties):

- Analyse van recreatiedruk en draagkracht (paragraaf 6.2);
- Analyse omvang recreatief gebruik (paragraaf 6.3);
- Analyse natuurstatus en correlatie natuurstatus met het recreatief gebruik (paragraaf 6.4).

Tot slot leiden deze analyses tot aanbevelingen voor de optimalisatie van de balans tussen natuur en recreatie, zie paragraaf 6.5.

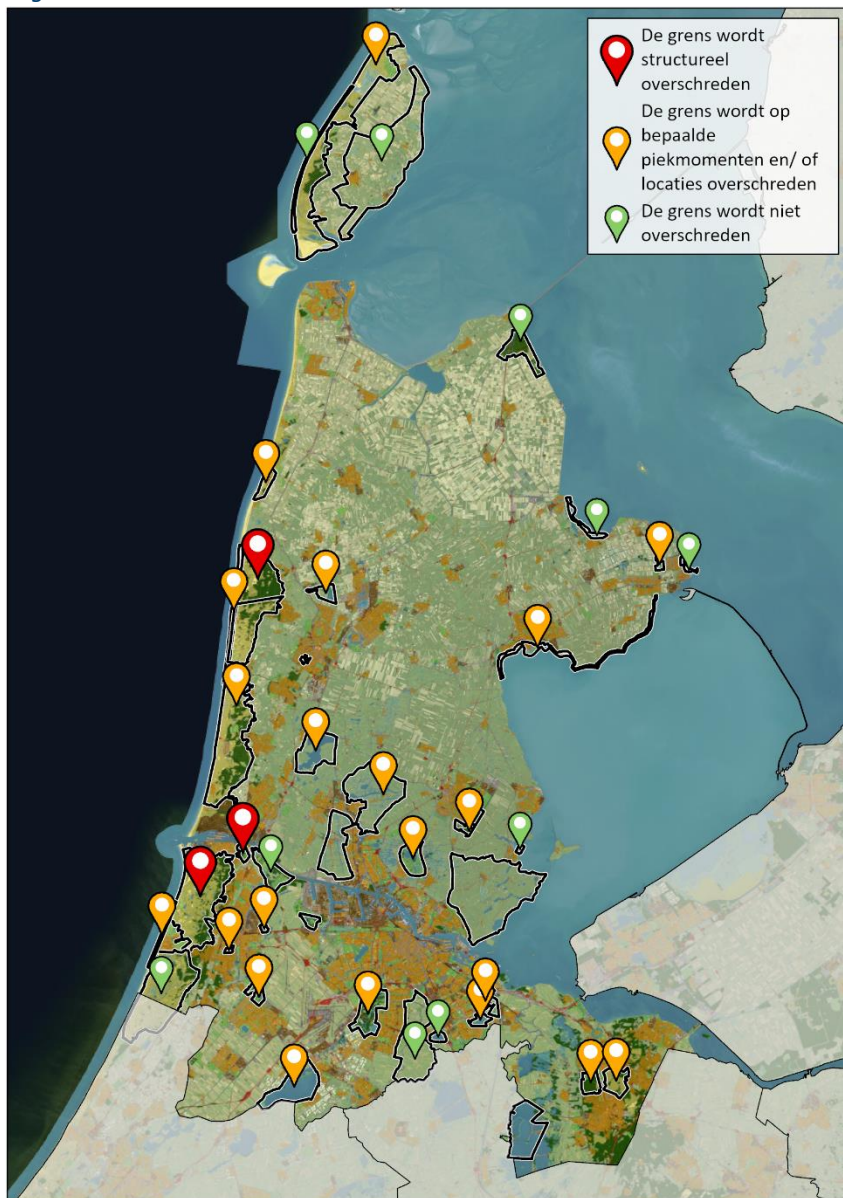
6.2 Recreatiedruk en draagkracht gebieden

De 37 geselecteerde natuur- en recreatiegebieden in Noord-Holland (zie inleiding) kennen een bepaalde recreatieve draagkracht ofwel opvangcapaciteit van recreanten. Wij maken hierbij onderscheid tussen:

- A. Opvangcapaciteit met oog op de recreatieve beleving.
- B. Opvangcapaciteit met het oog op ecologie.

De terreinbeherende organisaties zijn in een enquête gevraagd naar of de grens van de bezoekersaantallen is bereikt (zie figuur 6.1 en de webkaart). Deze vraag is beantwoord door de opvangcapaciteit in te schatten, gerelateerd aan bezoekersbeleving (categorie A) en/of met het oog op ecologische waarden (categorie B). De terreinbeherende organisaties hebben hun beoordeling zo feitelijk mogelijk onderbouwd met tellingen en beoordelingen. Dit heeft geleid tot het volgende resultaat:

Figuur 6.1: Grens bezoekersaantallen bereikt?



Resultaat

Van de 37 geselecteerde gebieden is het volgende aangegeven:

- Voor 24 gebieden is de grens van de draagkracht bereikt. Er komen op momenten meer bezoekers dan het gebied aan kan op ecologisch en/of recreatief gebied. In drie van de 24 gebieden gaat het om een structurele drukte, in de overige 21 gebieden gaat het om pieken; op sommige momenten of sommige plekken.
- In 10 gebieden is geen sprake van overbelasting.
- Van 3 gebieden is de draagkracht niet bekend.

Terreinbeherende organisaties hebben aangegeven dat in ca 60% van de gebieden sprake was van een lichte tot (zeer) sterke toename van het aantal bezoekers in de afgelopen jaren (tussen 2016 en 2021). Dit speelde dus pre-corona al. Maar de recreatiedruk is door corona zeker versterkt. De toenemende bezoekersaantallen en de grens van draagkracht die in veel gebieden (op piekmomenten) is bereikt, geeft aan dat het belangrijk is om te sturen op een balans tussen natuur en recreatie.

Effecten van recreatie op natuur

Allereerst is het goed om te benoemen dat in de natuur meerdere knelpunten spelen, zoals de achteruitgang van de biodiversiteit als gevolg van stikstof, verdroging, etc. Echter vanuit recreatie komen daar nog deze knelpunten bij (in volgorde van meest naar minst genoemd door terreinbeherende organisaties):

- Botsende belangen en overlast als gevolg van verschillend gebruik door recreanten: mountainbikers, fietsers, wandelaars, ruiters, sporters, etc.;
- Vandalisme en problemen met betrekking tot veiligheid (hangjongeren, drugsgebruik, etc.);
- Zwerfafval en rommel, met extra werkzaamheden en kosten als gevolg;
- Verstoring van de natuur, bijv. verstoring van broedvogels, aanvaring met grazers, door recreatie;
- Kosten voor beheer en onderhoud zijn hoger dan de inkomsten;
- Anders, namelijk: 'te weinig toezicht capaciteit'.

Conclusie

Wanneer we aannemen dat gebieden representatief zijn voor de hele provincie dan is er in ca. 70% van de gebieden¹⁰ sprake van een probleem met draagkracht en huidige opvangcapaciteit van bezoekers. De bezoekers zorgen voor diverse vormen van overlast of verstoring.

6.3 Omvang recreatief gebruik

We zien dat ca. 70% van de gebieden een (te) omvangrijk recreatief gebruik kent. Dit roept de vraag op wat de omvang van dit recreatief gebruik dan nu precies is. Dit kan het beste worden bepaald door het aantal bezoeken (per hectare) in beeld te brengen.

Bezoekdichtheid

Wat is het recreatief gebruik van de natuur- en recreatiegebieden en zien we ook in de cijfers terug dat het gebruik intensief is?

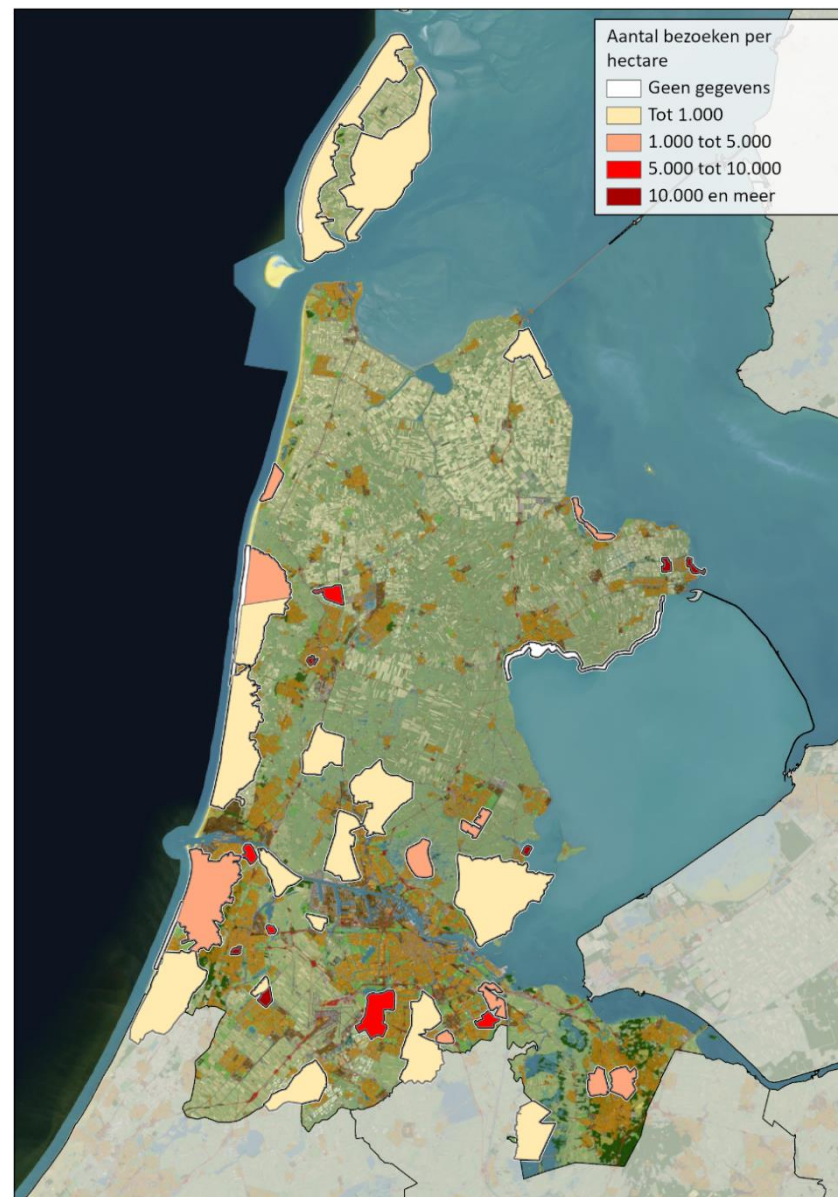
De bezoekdichtheid is berekend op basis van de bezoekgegevens uit het NBTC-NIPO onderzoek uit 2016. Het aantal bezoeken per jaar is gedeeld door het aantal hectare (water en land) en vervolgens ingedeeld in vier categorieën, zie tabel 6.1 en figuur 6.2 met de bezoekdichtheid.

Tabel 6.1: Categorieën bezoekdichtheid (aantal bezoeken per ha), zie ook kaart op deze pagina

Hoogst	10.000 en meer bezoeken per ha
Hoog	5.000 – <10.000 bezoeken per ha
Gemiddeld	1.000 – <5.000 bezoeken per ha
Laag	Tot 1.000 bezoeken per ha

¹⁰ De gebieden waarvoor de draagkracht niet bekend is, zijn in dit percentage buiten beschouwing gelaten.

Figuur 6.2: Bezoekdichtheid natuur- en recreatiegebieden



Het resultaat van deze analyse is als volgt:

- Hoogste: 6 gebieden vallen in de categorie hoogste bezoekdichtheid.
- Hoog: 5 gebieden kennen een hoge bezoekdichtheid.
- Gemiddeld: 10 gebieden kennen een gemiddelde bezoekdichtheid.
- Laag: 13 gebieden kennen een lage bezoekdichtheid.

NB De bezoekdichtheid, op deze manier berekend, is een gemiddelde. Binnen een gebied zijn meer en minder intensief bezochte delen te vinden en het aantal bezoekers varieert op verschillende tijden.

Conclusie

Van de onderzochte natuur- en recreatiegebieden heeft een derde een lage bezoekdichtheid, een derde een gemiddelde bezoekdichtheid en een derde een hoge tot hoogste bezoekdichtheid.

Voorzieningsniveau en routedichtheid

Een hoge bezoekdichtheid is allereerst een mooi resultaat. Het geeft aan hoe intensief de gebieden worden gebruikt en dat hiermee wordt voorzien in een grote maatschappelijke behoefte. Gezien het feit dat er veel gebieden zijn waar de bezoekersaantallen (te) hoog zijn, is het zinvol te kijken hoe de balans kan worden geoptimaliseerd. Uit onze analyses blijkt dat er twee goede 'voorspellers' van een hogere bezoekdichtheid zijn:

- Omvang aantal voorzieningen;
- Omvang van het routenetwerk.

De correlatie van de bezoekdichtheid met deze twee parameters staat centraal in deze paragraaf en daarmee het inzicht in de mogelijkheden om bezoekersstromen te laten afnemen of om opvangcapaciteit toe te voegen.

Voorzieningsniveau

Onder voorzieningen verstaan we horeca, verblijfsrecreatie, dagrecreatie en buitensport in de gebieden, inclusief een zone van 200 meter rondom de gebieden. De bron voor deze data is het provinciaal vestigingenregister

(LISA), en is met behulp van GIS geanalyseerd en ingedeeld in vier categorieën, zie tabel 6.2.

Tabel 6.2: Categorieën voorzieningsniveau (voorzieningen per hectare).

Hoogst	> 0,1 voorzieningen/ha
Hoog	0,025 – <0,1 voorzieningen/ha
Gemiddeld	0,015 – <0,025 voorzieningen/ha
Laag	0,001 – < 0,015 voorzieningen/ha

Het resultaat van deze analyse is als volgt:

- Hoogst: 4 gebieden vallen in de categorie hoogste voorzieningsdichtheid.
- Hoog: 9 gebieden hebben een hoog voorzieningsniveau.
- Gemiddeld: er zijn 12 gebieden met een gemiddeld voorzieningsniveau;
- Laag: er zijn 7 gebieden met een laag voorzieningsniveau.

Routedichtheid

We hebben de omvang van het routenetwerk voor wandelen, fietsen en varen geanalyseerd en ingedeeld in vier categorieën, zie tabel 6.3 en figuur 6.3. De routedichtheid betreft het aantal meter routenetwerken per hectare. Het gaat hierbij zowel om de netwerken voor wandelen, fietsen als varen. De strandgebieden zijn hierin niet meegenomen omdat de oppervlakte van strandgebieden niet bekend is en tevens hoogstwaarschijnlijk geen routes hebben. Ook zijn eigen routes van terreinbeheerders, MTB-routes en ruiterspaden hierin niet meegenomen.

Tabel 6.3: Categorieën routedichtheid (aantal meter netwerk per hectare).

Hoogst	>1.000 m/ha
Hoog	100 – <1.000 m/ha
Gemiddeld	50 – <100 m/ha
Laag	0 – <50 m/ha

Het resultaat van deze analyse is als volgt:

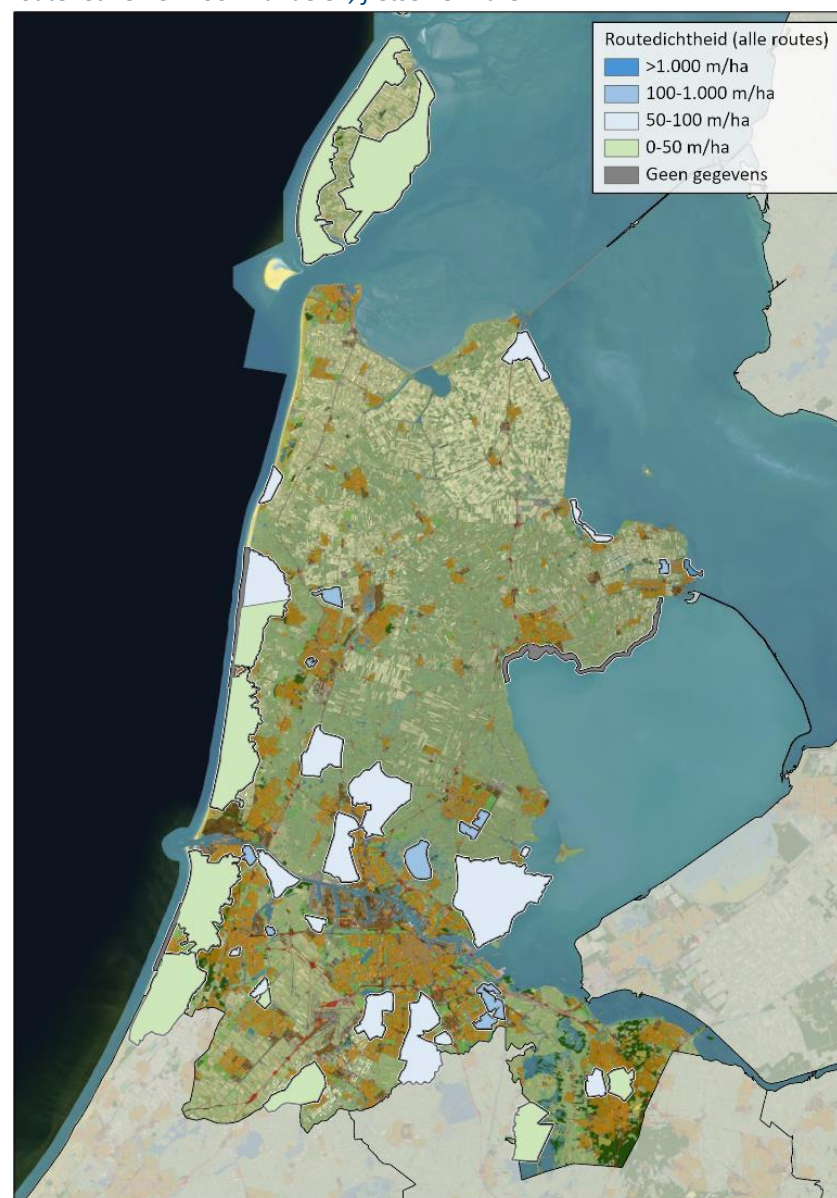
- Hoogst: één gebied heeft de hoogste routedichtheid (Enkhuizerzand).
- Hoog: 9 gebieden hebben een hoge routedichtheid.
- Gemiddeld: er zijn 14 gebieden met een gemiddelde routedichtheid;
- Laag: er zijn 9 gebieden met een lage routedichtheid.

Correlatie routedichtheid en bezoekdichtheid

Op zich is het logisch dat voorzieningen en routenetwerken meer bezoekers aantrekken¹¹, maar is deze correlatie ook zichtbaar in de cijfers? Het blijkt dat dit voor beide geldt. In deze paragraaf geven we de correlatie tussen bezoekdichtheid en routedichtheid in een tabel weer, omdat deze correlatie het sterkst blijkt, zie tabel 6.4. De relatie bezoekdichtheid met voorzieningendichtheid staat in bijlage 6 weergegeven.

¹¹ Let op; dit is op veel recreanten van toepassing. Echter, voor sommige groepen (zoals de avontuurzoeker) geldt juist dat ze de natuur zo ongerept mogelijk willen beleven, zonder veel voorzieningen.

Figuur 6.3: Routedichtheid natuur- en recreatiegebieden (dichtheid van routenetwerken voor wandelen, fietsen en varen)



In tabel 6.4 zien we dat wanneer de routedichtheid laag is, dit ook voor bezoekdichtheid geldt en andersom:

- Van alle negen gebieden met een lage routedichtheid heeft het merendeel, namelijk zes gebieden, ook de laagste routedichtheid. En twee gebieden zitten in de aangrenzende klasse (gemiddelde bezoekdichtheid).
- Van de 14 gebieden met een gemiddelde routedichtheid hebben de meeste (6) gebieden ook een gemiddelde bezoekdichtheid, of bevinden zich in de aangrenzende categorie.
- Van de negen gebieden met een hoge routedichtheid hebben vier gebieden ook een hoge bezoekdichtheid of bevinden zich in de aangrenzende categorie.
- Het gebied met de hoogste routedichtheid heeft ook de hoogste bezoekdichtheid.
- Opvallend is dat Het Haarlemmermeerse Bos, Haarlemmerhout, Hemmeland en het Amsterdamse Bos de hoogste bezoekdichtheid hebben, en de laagste of lage routedichtheid hebben. We kunnen dit verklaren door het feit dat deze gebieden allemaal de hoogste of een hoge voorzieningendichtheid hebben. Deze voorzieningen hebben een grote aantrekkingskracht op bezoekers.

Conclusie

Routedichtheid en voorzieningendichtheid zijn goede voorspellers van drukte (aantallen bezoekers). Gebieden die in Noord-Holland toegankelijk en beleefbaar zijn gemaakt kennen hogere bezoekersaantallen. Hiermee zijn twee belangrijke knoppen om aan te 'draaien' beschikbaar in het optimaliseren van de balans in natuur en recreatie¹². De vraag 'is het te druk omdat er veel routes zijn of zorgen (nieuwe) routes voor een mogelijkheid om drukte te reguleren', kan het best gebiedsgericht bekeken worden.

¹² Natuurlijk zijn ook nabijheid tot bebouwing en aantrekkelijkheid van gebieden, mede van invloed op de drukte, naar de gebieden toe. Echter, in de gebieden zelf

zijn dit (routes en voorzieningen) de twee belangrijkste en ook meest effectieve 'knoppen' om aan te draaien'.

Tabel 6.4: Correlatie bezoekdichtheid en routedichtheid

Aantal bezoeken per hectare	Hoogst	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Haarlemmermeerse Bos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Haarlemmerhout ▪ Hemmeland 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alkmaarderhout ▪ Streekbos 	Enkhuizerzand
	Hoog		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Amsterdamse Bos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Beekestijn ▪ Gaasperplas ▪ Geestmerambacht ▪ Veerplas 	
	Gemiddeld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wester- en Bussumerheide ▪ Nationaal Park Zuid-Kennemerland 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ouderkerkerplas ▪ Spaarnwoude ▪ Spanderswoud en Fransche Kampheide ▪ Vooroever ▪ Pettemerduinen ▪ Schoorlse Duinen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Diemberbos/ Overdiempolder ▪ Purmerbos ▪ Twiske 	
	Laag	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Amsterdamse Waterleidingduinen ▪ Loosdrechtse plassen/ Wijde blik ▪ Noordhollands Duinreservaat ▪ Texel Bos en Duin ▪ Waddendijk en polder van Texel ▪ Westeinderplassen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alkmaardermeer ▪ Amstel, oever, dijk en polders ▪ Robbenoord- en Dijkgatsbos ▪ Veenweidenpolders Zaanstreek ▪ Waterland 		
	Laag	Gemiddeld	Hoog	Hoogst	

Legenda:

Paars:
geen status

Groen:
Natura 2000

Zwart:
NNN

Routedichtheid

6.4 Status natuur

Veel van de gebieden waar recreatie een grote rol speelt, hebben in Noord-Holland een natuurstatus. Er zit wel verschil in deze status. Zo zijn er Natura2000 gebieden en gebieden met een NNN status. In deze paragraaf bekijken we de natuurstatus van de 37 geselecteerde gebieden en in hoeverre deze status sturend is op het recreatieve gebruik.

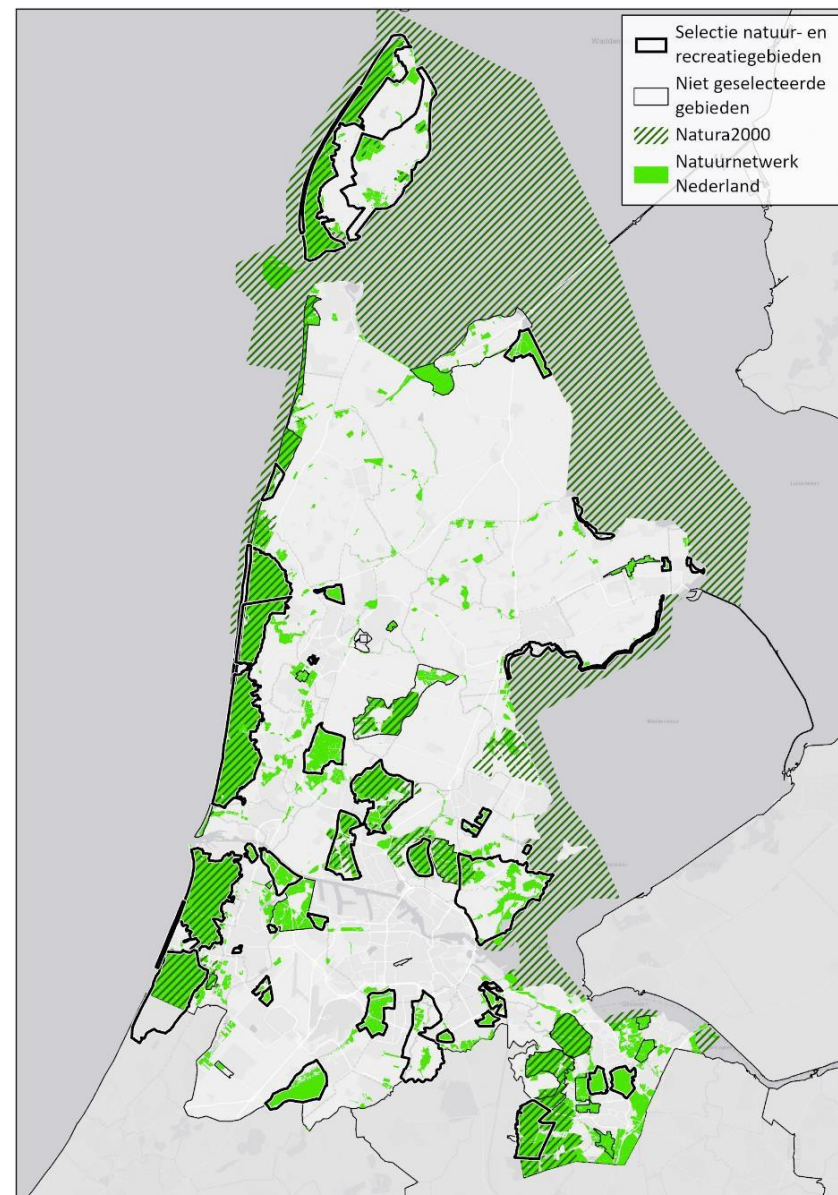
Natuurstatus

De natuurstatus staat hieronder en in figuur 6.4 weergegeven, op basis van het Natuurbeheerplan van de provincie Noord-Holland:

- **Geen status:** 5 gebieden hebben geen natuurstatus.
- **Natuur Netwerk Nederland (NNN) status:** 21 gebieden hebben volledig of gedeeltelijk deze status. Dit is een nationale status vastgelegd in de Wet natuurbescherming.
- **Natura2000 status:** 12 gebieden hebben deze status. Dit is de hoogste natuurstatus met Europese bescherming en juridische status.

Het totaal aantal gebieden telt op tot 38, dat komt omdat een deel van het gebied Waterland de NNN en een deel de Natura 2000 status heeft. In de webkaart kunt u inzoomen om exact te zien hoe bepaalde gebieden begrensd zijn.

Figuur 6.4: Natuurstatus gebieden (NNN en Natura2000)



Correlatie natuurstatus en recreatief gebruik

In deze paragraaf brengen we het verband in beeld tussen de natuurstatus en het recreatief gebruik (bezoekdichtheid en routedichtheid). De verwachting is dat gebieden met een natuurstatus een extensievere vorm van recreatief gebruik kennen. Of dat ook daadwerkelijk zo is, is te zien in tabel 6.4 waarin de natuurstatus is weergegeven voor de gebieden waar ook de routedichtheid en bezoekdichtheid van bekend zijn.

Interessant is nu te kijken hoe het niveau van recreatief gebruik zich verhoudt tot de natuurstatus, zie tabel 6.4.

- **Gebieden zonder status:** er zijn drie¹³ gebieden zonder status: Alkmaarderhout, het Enkhuizerzand en de Haarlemmerhout. Deze gebieden vallen alle drie in de categorie met het meest intensieve bezoekdichtheid.
- **Gebieden met een Natura2000 status;** dit zijn er elf¹⁴. Van deze gebieden zijn er vijf met een lage bezoekdichtheid en routedichtheid. De andere Natura 2000 gebieden hebben ook allemaal een combinatie van een lage of gemiddelde bezoekdichtheid en routedichtheid. Alleen het Twiske heeft hoge routedichtheid.
- **Gebieden met een NNN-status:** van de 19 gebieden¹⁵ met een NNN status is de correlatie met het recreatief gebruik diffuus. Relatief veel gebieden kennen een intensief gebruik: 11 gebieden kennen een hoog of het hoogste niveau van bezoeken (bijv. Streekbos) of routedichtheid. NNN gebieden functioneren in de praktijk dus grotendeels als recreatiegebied.

¹³ In totaal zijn er vijf gebieden zonder status in de selectie van gebieden, van drie gebieden zijn data over recreatief gebruik beschikbaar.

¹⁴ Er zijn twaalf gebieden met een (gedeeltelijke) Natura 2000 status, van één gebied zijn niet alle gegevens beschikbaar.

Conclusie

Er is een correlatie tussen de natuurstatus en het recreatief gebruik. Gebieden met de hoogste natuurstatus (Natura 2000) kennen vaak een extensief recreatief gebruik (lage bezoekdichtheid) en gebieden zonder status juist een intensief gebruik. Dit is in overeenstemming met de verwachting; in natuurgebieden is bescherming leidend, in recreatiegebieden de recreatieve beleving. Voor gebieden met een NNN-status is deze correlatie echter minder éénduidig. Hier kan het recreatief gebruik intensiever of extensiever zijn, maar kent het merendeel een intensief gebruik. NNN en N2000 gebieden hebben in de praktijk een belangrijke betekenis voor recreatie.

6.5 Optimalisatie: sturen op balans

De inrichting en het beheer van gebieden met een natuurstatus als recreatiegebied heeft spanningen tussen natuur en recreatie tot gevolg. In ca. 70% van de gebieden in Noord-Holland wordt de grens van de bezoekersaantallen bereikt, met overlast tot gevolg. Let op: dit percentage is op basis van een enquête onder TBO's, hierin zijn alleen de gebieden meegenomen waarvan gegevens bekend zijn.

In de meeste beheerplannen voor de natuurgebieden die wij analyseerden (Deel B) zien wij weinig tot geen aandacht voor gewenste of ongewenste vormen van recreatie of de optimale balans tussen recreatie en natuur. Het zijn echt nog twee gescheiden werelden.

De gebieden met een lage bezoekdichtheid, zoals o.a. Robbenoord- en Dijkgatsbos, Waterland, Veenweidenpolders Zaanstreek, Loosdrechtse plassen/ Wijde blik, kunnen wellicht meer bezoekers opvangen. Opvallend

¹⁵ Er zijn in totaal 21 gebieden in onze selectie met deze status, maar van twee gebieden zijn niet alle gegevens beschikbaar.

aan deze gebieden is dat ze vaak langgerekt zijn en een route gebonden profiel langs water kennen (Amsteldijk, Waddendijk Texel, Vooroever). Maar de vraag is of dit qua ecologische draagkracht kan. Deze gebieden hebben bijna namelijk allemaal een natuurstatus. Daardoor kan het voorzieningenniveau en/of het aantal bezoekers niet zomaar omhoog gebracht worden.

De vervolgstap die wij adviseren voor het optimaliseren van balans tussen natuur en recreatie is om per gebied te komen tot een zoneringsvoorstel van gewenste activiteiten, voorzieningen en ontwikkelingen in ruimte en tijd. Deze opgaven staat benoemd en uitgewerkt in hoofdstuk 9.

7. Ruimte voor recreatie

In dit hoofdstuk staat centraal: wat is de vraag (kwantitatief) naar recreatieruimte, en waar komt die terecht in 2021 en 2040 (aanbod)?

7.1 Uitgangspunten van de berekening

In dit hoofdstuk geven we inzicht in de kwantitatieve verhouding tussen het beschikbare aanbod en de vraag naar groene recreatieruimte. We presenteren hiervoor in dit hoofdstuk de resultaten van een uitgebreide GIS-analyse van huidige en toekomstige vraag en het aanbod aan recreatieruimte. Voor een uitgebreide toelichting op de gebruikte methode, verwijzen wij naar bijlage 1 (recreatiebehoeftemodel). Het resultaat van de vergelijking van vraag en aanbod drukken we uit in aantallen recreatieplaatsen. Een recreatieplaats is een eenheid die de kwantitatieve recreatieve capaciteit of vraag naar wandelen in een gebied weergeeft. Zowel vraag (het aantal mensen dat wil recreëren) als aanbod (de recreatieve opvangcapaciteit, oftewel het aantal mensen dat tegelijk in een gebied kan recreëren) worden in recreatieplaatsen uitgedrukt. Een tekort van 10 recreatieplaatsen geeft aan dat voor 10 wandelaars in theorie geen ruimte is op een gewone drukke zondag (5e drukste dag). Tot slot maken we een schatting van het aantal hectare bos, recreatiegebied of kilometer wandelpad dat nodig is om het berekende recreatietekort op te vangen.

In dit hoofdstuk geven we de vergelijking van vraag en aanbod weer voor 2021 (zie paragraaf 7.2) en voor 2040 (zie paragraaf 7.3).

We gaan bij de berekening van vraag en aanbod uit van een aantal uitgangspunten:

- In de berekening van de huidige en toekomstige vraag, houden wij rekening met de reisbereidheid, zoals besproken in paragraaf 4.2 en 4.3.
- Voor de vraag in 2021 gaan we uit van het huidige inwoneraantal, en voor de vraag in 2040 gaan we uit van de bevolkingsprognose van de provincie Noord-Holland van november 2021.
- We focussen in de berekening op het wandelen; fietsen en andere recreatiebehoeftes vallen hierbinnen¹⁶;
- De behoefte om te wandelen per persoon blijft gelijk in 2021 en 2040.
- We gaan uit van een gewone drukke zondag (de 5^e drukste dag);
- We bepalen hoeveel recreanten een gebied kan opvangen (de recreatieve opvangcapaciteit) met behulp van kentallen die voor elk landschapstype anders zijn (zie bijlage 1). In een bos kunnen meer mensen tegelijk wandelen dan op de hei. Voor de ‘droge natuur, geen bos’ (heide en duinen) gebruiken we een enigszins aangepaste norm zodat we rekening houden met kwetsbare natuur (zie ook volgende alinea)

Recreatieve versus ecologische opvangcapaciteit

De gebruikte normen gaan uit van de *recreatieve opvangcapaciteit*; dit is het aantal recreanten dat een gebied kan opvangen, zonder dat het voor recreanten te druk voelt. We hebben in de NNN- en N2000 gebieden echter ook te maken met een *ecologische opvangcapaciteit*. Hoeveel recreanten

behoefte voor wandelen in beeld, dan valt de behoefte voor fietsen hierbinnen qua ruimtegebruik. Wat betreft voorzieningen om het tekort op te lossen moet er vanzelfsprekend rekening gehouden worden met alle recreatievormen..

¹⁶ Ook fietsen en andere recreatievormen zijn belangrijk, maar we hebben hier gerekend met wandelen, omdat uit eerder onderzoek blijkt dat daarvoor de tekorten het grootst zijn, en dit de meest populaire activiteit is. Hebben we de

kan de natuur aan? Uit onderzoek van Sovon voor de Veluwe¹⁷ blijkt dat met name grondbroedende vogelsoorten gevoelig zijn in de open landschappen, zoals heide en duinen. Dit sluit aan bij de ervaringen van natuurbeheerders. We hebben daarom een tweede doorrekening gedaan, waarin we hiermee zo goed mogelijk rekening hebben gehouden. In deze rapportage gebruiken we de data uit deze berekening. Voor een toelichting op de gebruikte normen en deze doorberekening, zie bijlage 1.

7.2 Verhouding vraag en aanbod in 2021

De resultaten van de vergelijking tussen de vraag en het aanbod leveren een tekort of overschot aan groene uitloopruijnte op en staan hieronder voor de zeven regio's weergegeven, zie tabel 7.1.

Er is op dit moment, uitgaande van het aantal inwoners in 2021, in acht van de negen deelregio's een tekort aan groene uitloopruijnte voor wandelen. In de Kop van Noord-Holland is voldoende groene uitloopruijnte voor het aantal recreanten dat verwacht kan worden. Op de kaart op de volgende pagina is per vak van 0,5 bij 0,5 kilometer het tekort aan recreatieruijnte in 2021 aangegeven. In de rode en oranje vakken is er een tekort aan groene recreatieruijnte. In de witte en grijze gebieden is plaatselijk geen tekort.

De behoefte aan groen en recreatiegebieden (aanbod minus de vraag) komt voor de gehele provincie uit op meer dan 20.000 hectare, wat neer komt op 33% van het huidige areaal natuur- en recreatiegebied in de provincie. Het tekort is in de regio's West-Friesland, Amsterdam, Amstelland-Meerlanden en Zaanstreek-Waterland relatief gezien het grootst: er is in deze regio's ongeveer 3 tot 5 keer zo veel groen nodig als er op dit moment is. Door nieuw recreatiegroen (bos of recreatiegebieden)

aan te leggen kan het tekort opgevangen worden. De opgave natuur- of recreatiegebied per deelregio is te vinden in de tabel hierna.

Tussen de Noord-Hollandse deelregio's bestaan grote verschillen in het tekort groene recreatieruijnte. Als we per deelregio kijken, zien we dat het grootste deel van de kwantitatieve opgave voor rekening komt van de Metropoolregio Amsterdam. Het aanbod in de regio's IJmond en Zuid-Kennemerland wordt ook benut door inwoners uit Amsterdam.

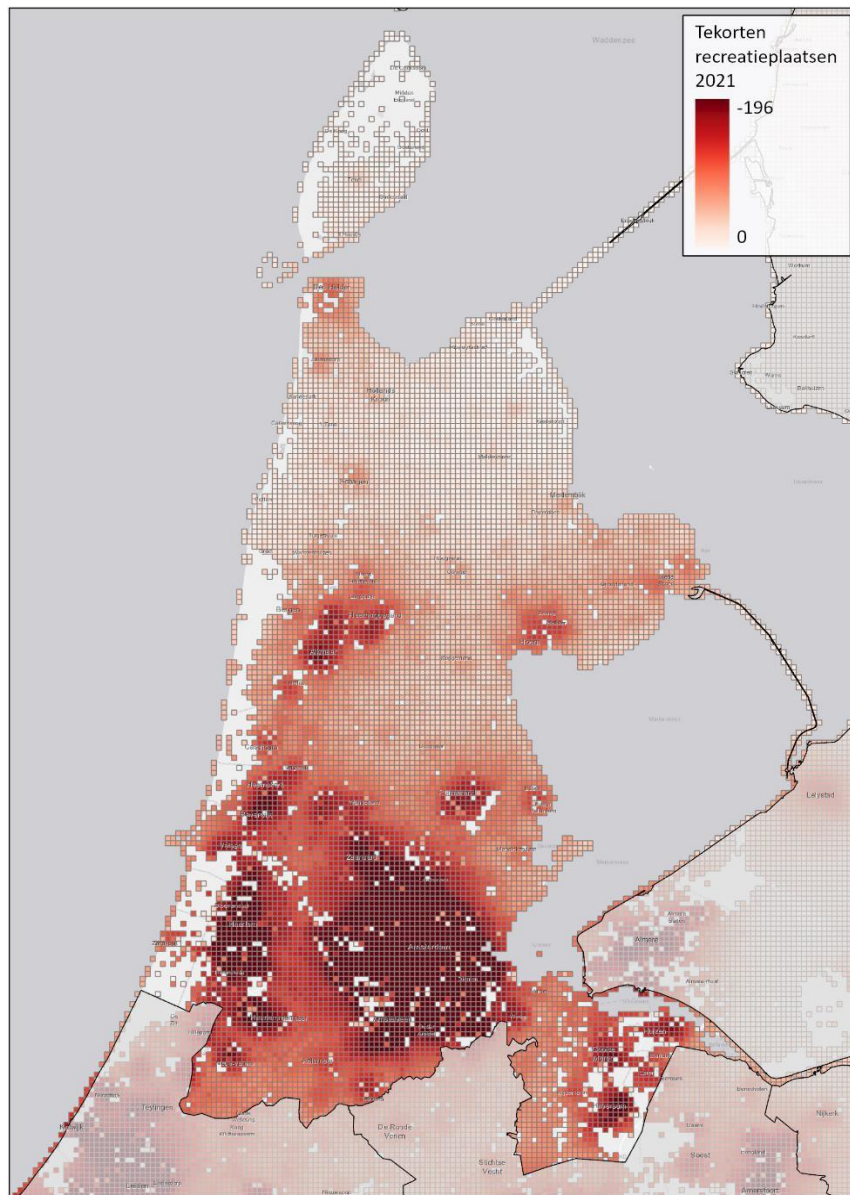
Tabel 7.1: Groenopgave 2021 (hectare recreatiegebied of bos), rekening houdend met kwetsbare natuur

Regio	Groenopgave 2021 (ha recreatiegebied of bos) Variant kwetsbare natuur
Kop van Noord-Holland	Geen tekort
Alkmaar en omstreken	949
West-Friesland	2.260
Amsterdam en Amstelland-Meerlanden	13.611
Gooi en Vechtstreek	1.099
IJmond en Zuid-Kennemerland	736
Zaanstreek-Waterland	4.516
Totaal	23.172

De opgave in Noord-Holland Noord vinden we langs de kust en in West-Friesland. Zowel langs de Noordzee- als de IJsselmeerkust is het belangrijk om rekening te houden met de toeristische druk. Ook verblijfs-gasten willen wandelen en recreëren in het groen. Die behoefte is hier niet in meegenomen, maar komt voor een groot deel in de kust- en duingebieden terecht (zie ook paragraaf 5.4, kaart met de ligging van de verblijfsaccommodaties).

¹⁷ Sovon, 2020. Natuurbeheer- en zoneringsmaatregelen voor zeven aangewezen vogelsoorten in Natura 2000-gebied Veluwe. Achtergrondrapport, Bouwstenen Soortenherstel Beheerplan Natura 2000 Veluwe. [Link](#)

Figuur 7.1: Het berekende tekort aan recreatieruimte in 2021



Extra opvangcapaciteit creëren: nieuw groen en meer (boerenland)paden

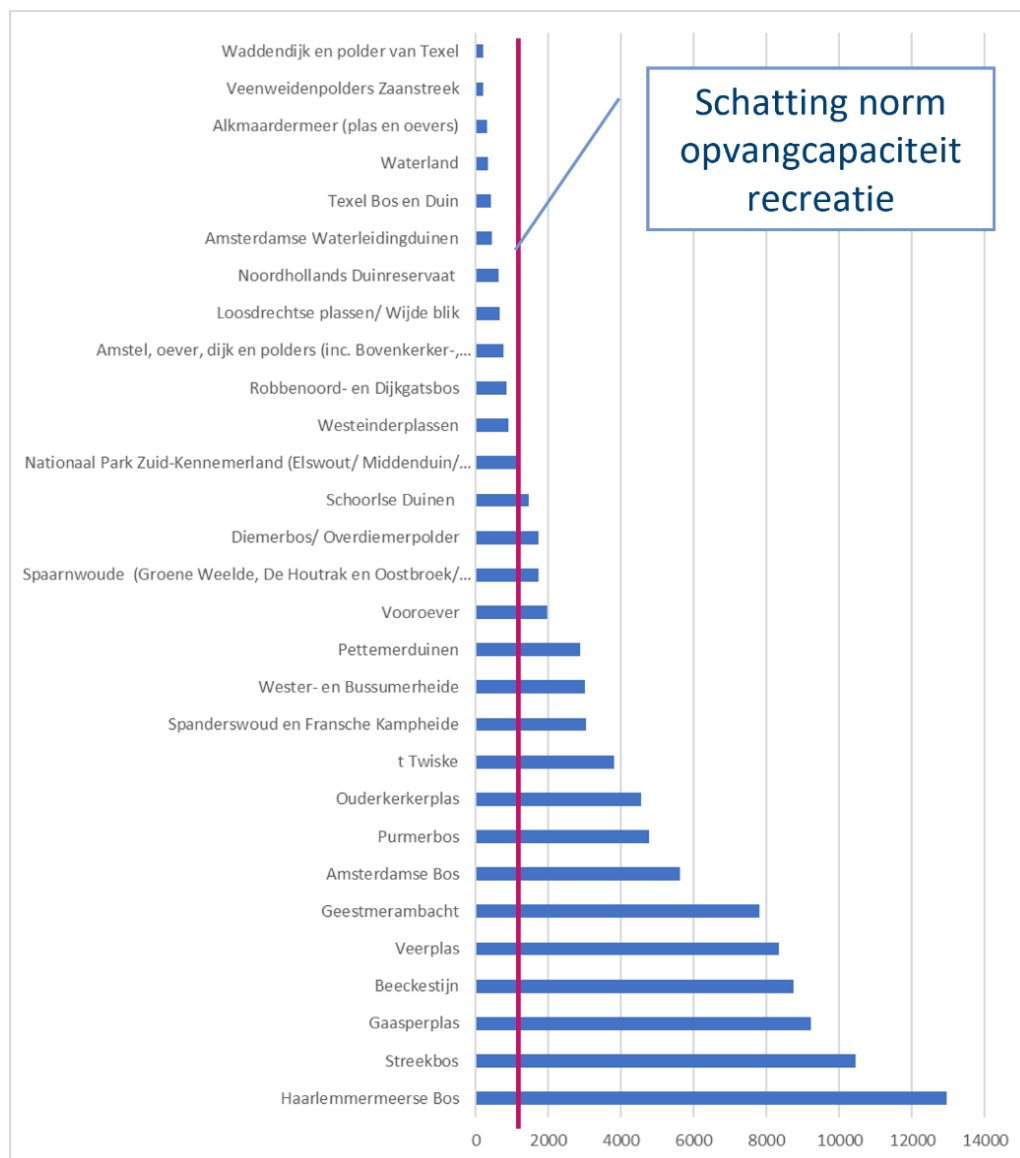
Meer recreatieruimte kan gerealiseerd worden door het aanleggen van natuur- en recreatiegebieden. Daarnaast is het ook mogelijk om te recreëren in het landelijk gebied. Hiervoor moeten onder meer wandelpaden of boerenlandpaden aangelegd worden. Het berekende tekort komt overeen met ongeveer 2.200 kilometer wandelpad. Ter illustratie: op dit moment heeft provincie Noord-Holland 3.700 km wandelroute(netwerk) en 116 kilometer aan boerenlandpaden die door de boeren zelf worden beheerd. Om het open landschap voldoende aantrekkelijk te maken om te wandelen, is daarnaast ook landschappelijke of ecologische aankleding nodig.

Hieronder gaan we in op wat het huidige tekort betekent voor de huidige natuur- en recreatiegebieden in Noord-Holland.

Impact van het tekort aan recreatieruimte: gebieden zijn te druk en er ontstaan meer botsende belangen

- Het berekende tekort wordt op dit moment opgevangen in de bestaande terreinen.
- Natuurbeheerders geven aan dat hierdoor de draagkracht overschreden wordt (zie paragraaf 6.2).
- Dit wordt bevestigd als we het aantal bezoeken vergelijken met de normen voor recreatieve opvangcapaciteit (figuur 7.2). In 22 van de 33 onderzochte gebieden, komen nu al meer recreanten dan de norm. Voor 24 van deze gebieden geven de beheerders aan dat de draagkracht van het gebied, structureel of op piekmomenten of -locaties, wordt overschreden (zie ook paragraaf 6.2).

Figuur 7.2: Aantal bezoeken per hectare van de geselecteerde gebieden (2018), afgezet tegen de (geschatte) norm voor recreatieve opvangcapaciteit



Mogelijk schade aan kwetsbare natuur

In kwetsbare natuurgebieden gaat het oprekken van de opvangcapaciteit voor recreatie ten koste van de natuur: vogels komen bijvoorbeeld niet toe aan broeden. De kwetsbare open landschappen vinden we o.a. in deze gebieden: de Wester- en Bussumerheide, Petteerderduinen, Schoorlse Duinen, Nationaal Park Zuid-Kennemerland en Noordhollands Duinreservaat. In al deze gebieden worden nu (veel) meer recreanten verwelkomd: dit betekent dat de natuur hier mogelijk onder te lijden heeft. Beheerders zien dit op dit moment bijvoorbeeld in Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Willen we in de kwetsbare terreinen betere omstandigheden creëren voor kritieke soorten (zoals broedvogels) dan is er circa 3000 hectare bos of recreatiegebied nodig om de recreatieve druk beter te kunnen opvangen en spreiden.

Er zijn ook rustige gebieden

Zoals in voorgaand hoofdstuk naar voren kwam, zijn er ook gebieden die (veel) minder bezoekers per hectare ontvangen. Het gaat om de Westeinderplassen, Robbenoord- en Dijkgatsbos, Amsteloever, Loosdrechtse plassen/ Wijde blik, Amsterdamse Waterleidingduinen, Waterland en Alkmaardermeer (zie figuur 7.2 en ook paragraaf 6.2). Echter, dit zijn NNN/Natura2000-gebieden, dus meer recreanten opvangen door bijvoorbeeld meer voorzieningen, is niet automatisch mogelijk.

7.3 Verhouding vraag en aanbod in 2040

In de komende 18 jaar (tot 2040) groeit het inwoneraantal van Noord-Holland verder. Ook de recreatiebehoefte neemt hierdoor toe. Hierna hebben we berekend wat dat betekent voor Noord-Holland.

- Tot 2040 groeit het aantal inwoners in Noord-Holland met ongeveer 570.000 inwoners. Het grootste deel hiervan komt te wonen in de gemeente Amsterdam.

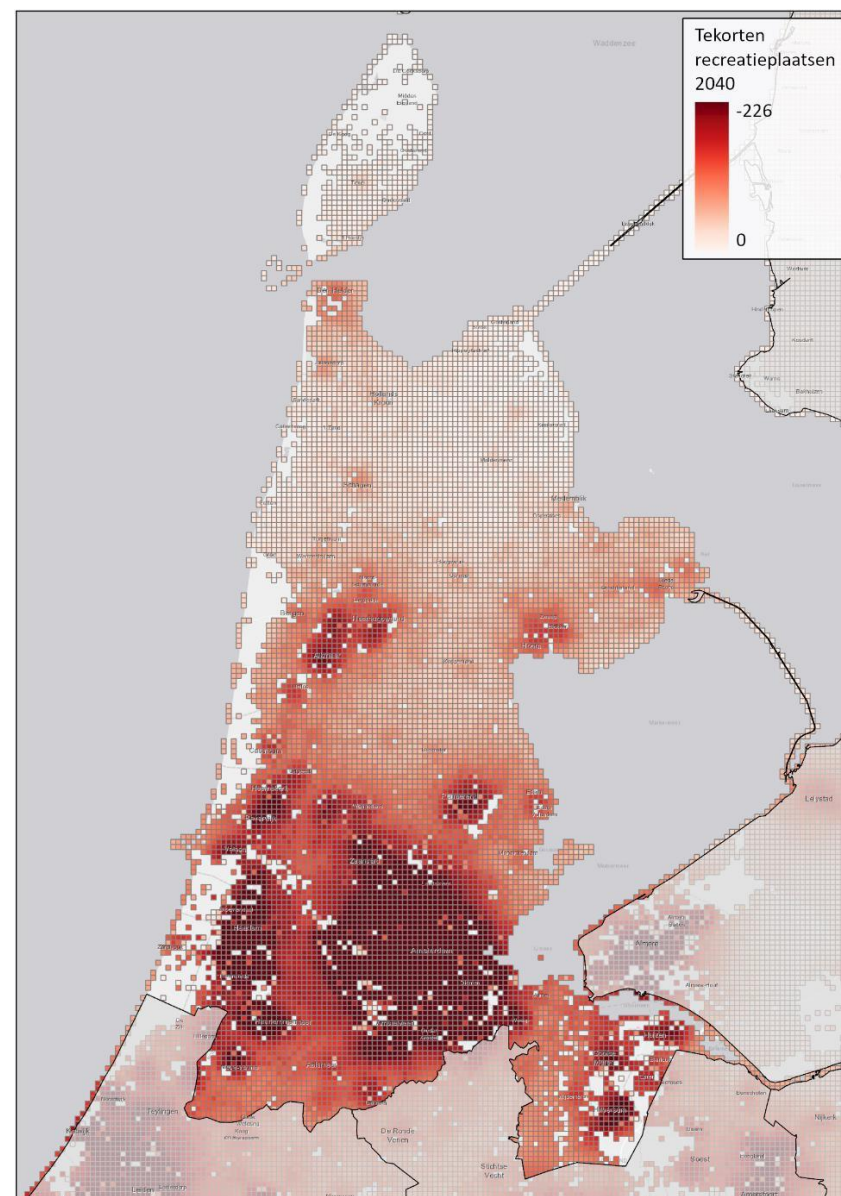
- Tussen 2021 en 2040 neemt het tekort aan recreatieruimte toe, in alle regio's.
- De totale opgave voor Noord-Holland is in 2040 circa 28.000 hectare, een toename van 5.000 hectare.
- De tekorten aan recreatieruimte nemen logischerwijs vooral toe in de Metropoolregio Amsterdam.
- Ook de toeristische druk zal naar verwachting toenemen richting 2040. Het bezoek van verblijfgasten aan de recreatie- en natuurgebieden is in deze berekeningen niet meegenomen. Vanwege de ligging van de verblijfsaccommodaties in de kustzone, moeten we in de kustregio's rekening houden met extra toeristische druk.

Op de kaart hierna is per vak van 0,5 bij 0,5 kilometer het tekort aan recreatieruimte in 2040 aangegeven. In de rode en oranje vakken is er een tekort aan groene recreatieruimte. In de gele en grijze gebieden is er geen tekort berekend.

Tabel 7.2: Groenopgave 2040 (hectare recreatiegebied of bos), rekening houdend met kwetsbare natuur

Regio	Groenopgave 2040 (ha recreatiegebied of bos) Variant kwetsbare natuur
Kop van Noord-Holland	/
Alkmaar en omstreken	1.384
West-Friesland	2.437
Amsterdam en Amstelland-Meerlanden	16.457
Gooi en Vechtstreek	1.559
IJmond en Zuid-Kennemerland	1.113
Zaanstreek-Waterland	5.235
Totaal	28.185

Figuur 7.3: Berekende tekorten groene uitloopruimte in 2040



8. Conclusies

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste conclusies van de bovenregionale analyse weergegeven.

8.1 Dit is de situatie in NH

De provincie Noord-Holland is rijk aan een divers palet aan natuur- en recreatiegebieden. Zo zijn er drie soorten kusten, van Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer-Randmeer en is er een grote variëteit aan landschappen. Er zijn in totaal 65 natuur- en recreatiegebieden die een belangrijke rol spelen in het recreatief gebruik van inwoners en toeristen. Aanvullend op de natuur- en landelijke gebieden, zijn er in de Metropoolregio Amsterdam ook belangrijke landschappelijke kwaliteiten met recreatieve betekenis en potentie, in de vorm van de scheggen.

Het overgrote deel van de natuur- en recreatiegebieden die wij onder de loep namen, wordt goed of zelfs te intensief benut voor recreatie. De gebieden waar de gebruiksintensiteit (bezoeken per hectare) wat lager is, zijn goed verklaarbaar. Het zijn de waterrijke gebieden (veenweidepolder, plassen), enkele gebieden in de Kop of op Texel, en twee gebieden duingebieden (Noordhollands Duinreservaat en de Amsterdamse Waterleidingduinen). Op dit moment is naar schatting in ca. 70% van de gebieden in Noord-Holland sprake van een probleem met de draagkracht en huidige opvangcapaciteit van bezoekers¹⁸. Terreinbeherende organisaties geven aan dat het er te druk is op sommige momenten of plekken, met overlast of schade als gevolg.

¹⁸ De gebieden waarvoor de draagkracht niet bekend is, zijn in dit percentage buiten beschouwing gelaten.

Het merendeel van de recreatie- en natuurgebieden in Noord-Holland heeft een natuurstatus, ofwel Natura 2000 ofwel NNN. De Natura 2000 status is sterk bepalend voor de inrichting en het recreatieve gebruik, dat is namelijk extensief. De NNN gebieden worden meer voor recreatie benut, deze gebieden zijn vaak ook intensiever qua voorzieningen en routenetwerken.

Het intensieve gebruik van recreatie- en natuurgebieden in de provincie onderstreept de maatschappelijke functie hiervan en hiermee ook het werk van de terreinbeherende organisaties. Tegelijkertijd zien we, op basis van de resultaten uit dit onderzoek, ook de nodige aandachtspunten en opgaven om in de toekomst ook prettig te kunnen wonen en recreëren in de provincie Noord-Holland.

8.2 Wat speelt er nu

De natuur en recreatiegebieden in de provincie zijn onderhevig aan diverse veranderingen. Klimaatverandering en stikstof hebben een grote impact en zetten de natuurwaarden verder onder druk. Tegelijkertijd neemt de druk(te) in deze gebieden toe, als gevolg van toenemende inwonersaantallen. Corona heeft een versterkend effect op de bezoekersaantallen en laat zien wat de effecten zijn van de toenemende recreatiedruk.

Op dit moment zien we dat de natuur- en recreatiegebieden worden gewaardeerd met een 7,7. Dat is een ruime voldoende, maar laat ook de nodige ruimte voor verbetering. Dat kan vooral door te gaan werken aan de beheerachterstanden die er in meer dan de helft van de onderzochte gebieden zijn. De toegenomen drukte in gebieden zal leiden tot intensiever gebruik van recreatieve infrastructuur. Hierdoor zullen kosten voor beheer en onderhoud eerder toenemen dan afnemen. Dit geldt ook voor het toezicht

en de handhaving. Dit aspect is nu onderbelicht, maar al deze factoren dragen bij aan de kwaliteit van de gebieden en de waardering.

De kwaliteit kan dus beter, maar ook de aantrekkelijkheid van de gebieden voor doelgroepen is een aandachtspunt. Alle zeven recreatieprofielen (leefstijlen) vinden aantrekkelijk aanbod, waarbij er twee leefstijlen door de hele provincie heen, de gebieden significant minder bezoeken (de stijlzoeker en de inzichtzoeker). Omdat iedereen van het 'groen' moet kunnen profiteren is dit een aandachtspunt voor de toekomst. Belemmeringen voor inzichtzoekers en stijlzoekers om natuur- en recreatiegebieden te bezoeken zijn drukte, loslopende honden en zwerfvuil. Dit zijn allen aspecten die door terreinbeherende organisaties genoemd worden als overlast die voorkomt in terreinen.

We zien dat voor vrijetijdsactiviteiten mensen minder ver reizen dan voor woon-werkreizen: vaak niet meer dan 10 kilometer naar het natuur- of recreatiegebied van hun voorkeur. Veruit de meeste bezoekers in de onderzochte gebieden zijn afkomstig uit de eigen gemeente. Vooral de kustgebieden in Noord-Holland trekken meer mensen van buiten de gemeente en daar zal in de toekomst ook met extra groei rekening moeten worden gehouden.

Het vervoer met de auto neemt nog een belangrijk aandeel in de vrijetijdsmobiliteit. Hier kan zeker voor de gebieden nabij OV (treinstations) extra worden ingezet op de transitie naar 'groenere' vervoersvormen.

8.3 Wat komt er op ons af

Het aantal inwoners in Noord-Holland groeit naar verwachting van bijna 2,9 miljoen in 2021 naar bijna 3,4 miljoen in 2050. Dat is een stijging van ongeveer 500.000 inwoners. De toename van het aantal inwoners leidt tot een verwachte forse stijging van het aantal vrijetijdsactiviteiten van in totaal 43 miljoen vrijetijdsactiviteiten. Ook het aantal toeristische overnachtingen (binnenlands en buitenlands) neemt naar verwachting toe

met 33%, dat is een stijging van bijna 17,2 miljoen. Hierdoor wordt de vraag naar groene recreatieruimte groter en neemt de recreatieve druk toe. Tegelijk moeten we ermee rekening houden dat door elektrificering van mobiliteit op het fietspad, de snelheidsverschillen tussen recreantengroepen groter worden. Dit kan leiden tot hinder tussen gebruikersgroepen. Dit geldt overigens niet alleen op het fietspad. Als gevolg van de veranderende vraag zien we dat verschillende gebruikersgroepen in de natuur hinder van elkaar ondervinden door botsende belangen.

Op basis van analyse van reisbereidheid en nieuwe woningbouwlocaties, concluderen we dat de recreatieve druk in de toekomst het meest gaat toenemen in de groen- en natuurgebieden in Zaanstreek Waterland, Amstelland-Meerlanden, Zuid-Kennemerland en IJmond. Gezien de aantrekkingskracht van de kust voor zowel toerisme als recreatie verwachten wij dat de kustgebieden met een extra groei rekening moeten houden.

8.4 Dit zijn de spanningen die ontstaan

Tekort aan recreatieruimte

De toekomstige vraag kan niet probleemloos in de huidige gebieden opgevangen worden. Op dit moment is er in alle delen van Noord-Holland (behalve de Kop van Noord-Holland) een groot tekort aan recreatieruimte. Hierbij komt dat gezien de prognoses, de tekorten aan recreatieruimte gaan toenemen en hiermee de drukte in natuur- en recreatiegebieden zal toenemen, met overlast voor ecologie en bezoekers tot gevolg. En daarbij komt ook nog dat er momenteel op bepaalde plekken sprake is van botsende belangen tussen gebruikers. Met een toename van de gebruikers en een tekort aan recreatieruimte, is het mogelijk dat ook dit knelpunt (verder) toeneemt.

De totale opgave voor Noord-Holland is in 2040 circa 28.000 hectare, een toename van 5000 hectare. Het tekort is relatief gezien het grootst in de regio's West-Friesland, Zaanstreek-Waterland en Amsterdam, Amstelland-Meerlanden: ongeveer 3,1 tot 5,9 keer het bestaande aanbod.

Spanning tussen recreatie en natuur

De huidige recreatieve benutting van de recreatie- en natuurgebieden, en de toename van met name de bevolking (en in mindere mate de toeristen) zorgt voor spanningen tussen natuur en recreatie. Die spanningen zijn op dit moment al zichtbaar: zoals gezegd is naar schatting in ca. 70% van de onderzochte gebieden knelpunten met de draagkracht van het gebied. In verschillende beheerplannen is slechts in beperkte mate aandacht voor (zonering of geleiding van) recreatie of de optimale balans tussen recreatie en natuur. Het zijn echt nog twee gescheiden werelden. Aandachtspunt is om in de toekomst beter te kijken naar de balans tussen natuur en recreatie.

Is het gebruik van de bestaande terreinen te optimaliseren?

Uit ons onderzoek van de geselecteerde gebieden blijkt dat er op verschillende aspecten verbeteringen mogelijk zijn, onder andere op het gebied van beleving (met het oog op de leefstijlen stijlzoeker en inzichtzoeker) en bereikbaarheid via OV en fiets. Zie ook de aanbevelingen in hoofdstuk 9 en deel B specifiek voor de gebieden per deelregio. Om deze verbeteringen te realiseren, moeten voor terreinbeherende organisaties de randvoorwaarden worden gecreëerd om hieraan gebiedsgericht en in regionaal verband te kunnen werken. We doen hiervoor in het hoofdstuk aanbevelingen de nodige aanbevelingen. Voor de (gebiedsgerichte) optimalisering van de balans tussen natuur en recreatie ontbreekt het op dit moment aan kennis over ecologische draagkracht en de vertaling daarvan naar het recreatief gebruik van gebieden.

Hieronder zijn een aantal gebieden opgenomen met een lagere bezoekenintensiteit, en de mogelijke opgave recreatie & natuur per gebied. In elk gebied moet rekening gehouden worden met ecologische doelen, daarnaast zijn er ook opgaven voor recreatie. Deze tabel is een conclusie van de gebiedsanalyse (deel B van dit onderzoek).

Tabel 9.1: Mogelijke opgaven recreatie en natuur voor enkele gebieden met lagere bezoekenintensiteit

Gebied	Mogelijke opgave / kans recreatie en natuur
Robbenoord- en Dijkgatsbos	Voorzieningen voor specifieke doelgroepen die daarvoor verder willen reizen
Amstel, oever, dijk en polders (incl. Bovenkerker-, Middelpolder, Ronde Hoep)	Intensiveren infrastructuur en verbeteren beleving tbv routegebonden recreatie
Veenweidenpolders Zaanstreek	Verbeteren beleving en intensiveren infrastructuur routegebonden recreatie
Waterland	Verbeteren beleving en intensiveren infrastructuur routegebonden recreatie
Spaarnwoude (Groene Weelde, De Houtrak en Oostbroek/ Buitenhuizen)	Voorzieningenniveau, verbindingen met de omgeving, o.a. richting kust
Amsterdamse Waterleidingduinen	Routedichtheid, infrastructuur, voorzieningenniveau
Westeinderplassen	Benutten voor water- en oeverrecreatie
Alkmaardermeer (plas en oevers)	Benutten voor water- en oeverrecreatie
Loosdrechtse plassen/ Wijde blik	Benutten voor water- en oeverrecreatie

Er is meer groene recreatieruimte nodig

Echter, het verwachte tekort aan recreatieruimte en de spanning tussen natuur en recreatie, zorgen ervoor dat de vraagstukken niet meer met enkele optimalisaties per gebied aan te pakken zijn. Er is meer recreatieruimte nodig, met name in Zaanstreek-Waterland en Amsterdam, Amstelland-Meerlanden en West-Friesland. Tegelijk moeten we constateren dat de berekende recreatiebehoefte voor 2040 zodanig groot is (28.000 ha, 6x Goois Natuurreservaat), dat ook bestaande gebieden recreatiedruk moeten opvangen. Dit gebeurt op dit moment al in de meeste onderzochte gebieden, wat zorgt voor de genoemde spanningen tussen natuur en recreatie. Hoe schadelijk dit is voor de natuur, de mate waarin dit acceptabel is, en of er wellicht elders nog wel recreatie opgevangen kan worden, is zonder gedegen ecologisch onderzoek niet goed in te schatten.

Om de toekomstige recreatiebehoefte op te vangen is minimaal 5000 hectare groen recreatiegebied nodig. Hierbij gaan we uit van de huidige balans tussen natuur en recreatie, willen we die balans verbeteren, dan is meer ruimte nodig, zodat de huidige druk beter kan worden. We baseren ons hier steeds op bos of recreatiegebied, waarin relatief veel recreanten opgevangen kunnen worden zonder dat ze elkaar of de natuur verstoren. Realiseren we moeras of wandelpaden in agrarisch gebied, dan is meer oppervlakte nodig.

Ook moeten we rekening houden met de aantrekkingskracht van de duinen, de kust en heide. Kwetsbare natuur en aantrekkingskracht voor recreanten komen hier samen. Willen we deze gebieden echt ontlasten, dan is het belangrijk dat het nieuwe aanbod aantrekkelijk genoeg is. Bijvoorbeeld door nieuwe gebieden vlakbij de duinen en heide te realiseren en (bijvoorbeeld in de binnenduinrand) en de nieuwe gebieden optimaal te verbinden met de woonkernen.

9. Handelingsperspectieven

Uit de resultaten van dit onderzoek komen een aantal opgaven naar voren, waarbij in dit hoofdstuk de ontwikkelperspectieven worden geschetst hoe hier invulling aan gegeven kan worden.

In overweging nemend dat:

- De recreatieve tekorten groot zijn en nog groter worden;
- De huidige balans tussen recreatie en natuur niet op orde is;
- De kwaliteit van gebieden vaak niet op orde is (beheerachterstanden);
- Sommige doelgroepen de natuur- en recreatiegebieden weinig bezoeken.

Zien we de volgende opgaven die bovenregionaal spelen voor de provincie en de terreinbeherende organisaties.

9.1 Opgaven: ruimte voor recreatie

De opgave is om extra ruimte te creëren om de toenemende recreatiedruk als gevolg van bevolkingsontwikkeling en toeristische ontwikkeling op te kunnen vangen. Dit is de belangrijkste opgave om op lange termijn de toenemende recreatiedruk op te vangen.

Extra opvangcapaciteit kan op diverse manieren gerealiseerd worden:

1. Natuur- en groenontwikkeling: extra opvangcapaciteit en nieuwe natuur, daar waar de draagkracht van de natuur versterking behoeft, de omgeving klimaatbestendiger wordt gemaakt en recreatie wenselijk is. Dit kan juist ook in de vorm van verbindingen, bijvoorbeeld langs waterlopen (zoals Amsteloevers); verbindingen zijn zowel voor natuur als voor recreatie belangrijk, hier kan mogelijk win-win gevonden worden. Door deelnemers aan de werksessie werd de koppeling met het watersysteem als kansrijk gezien.

2. Landelijk gebied beter benutten voor recreatie, door het realiseren van meer (vrij liggende) wandel- en fietspaden en voorzieningen;
3. De ontwikkeling van groene ruimte integraal oppakken, met andere ruimtelijke opgaven: energielandschappen, werklocaties, nieuwe stedelijke gebieden moeten ruimte voor groene recreatie opnemen in de plannen.

De directe ruimtelijke en financiële koppeling tussen groene recreatieruimte en stedelijke ontwikkeling werd door de deelnemers aan de werksessie op 14 december 2021 als essentiële voorwaarde gezien.

9.2 Natuur en recreatie in balans

De opgave is om in de toekomst effectiever op balans te gaan sturen tussen recreatie en natuur.

Om dit te kunnen gaan doen, is de inzet van de volgende instrumenten belangrijk, die nu nog ontbreken:

1. Recreatiezonering;
2. Informatievoorziening, gedragsbeïnvloeding en marketing richting het publiek.

We lichten de instrumenten hieronder toe.

Recreatiezonering: optimaliseren recreatief gebruik van groen- en natuurgebieden

Om recreatief bezoek aan de natuur goed te kunnen managen, moet duidelijk zijn waar meer of minder recreanten tegelijk opgevangen kunnen worden. Hiermee kan beter gespreid worden in de ruimte. Recreatiezonering op regionale schaal biedt hiervoor de basis.

Uit dit onderzoek blijkt dat de afstemming van natuur op recreatief gebruik op dit moment onvoldoende aanwezig is. We hebben gezien dat, hoewel er

wel een verband is tussen natuurstatus en bezoekenintensiteit, de natuurgebieden ook een recreatiefunctie hebben en omgekeerd. De bestaande natuur- en groengebieden vangen het huidige tekort aan recreatieruimte op. Dit leidt op dit moment bij meer dan tweederde van de onderzochte gebieden tot knelpunten tussen recreatie en natuur. Dit betekent dat de toekomstige vraag niet probleemloos in de huidige gebieden opgevangen kan worden.

Optimalisatie van 'de balans', zo blijkt uit dit onderzoek is lastig zonder eerst te voldoen aan de belangrijkste randvoorwaarden: recreatiezonering (incl. ecologische normering) en bezoekersmonitoring. Daarnaast gaat het optimaliseren van de balans gemakkelijker, als regionaal wordt gekeken, in plaats van per gebied. Dan kan er gemakkelijker tussen gebieden gezoned worden, in plaats van enkel in de gebieden, denk bijvoorbeeld aan Spaarnwoude, Beeckestijn en Nationaal Park Zuid-Kennemerland die vlak bij elkaar liggen maar andere beheerders hebben.

Recreatiezonering

Om het recreatief gebruik te optimaliseren, en tegelijk de natuur optimaal te beschermen is recreatiezonering een bruikbaar instrument. Hiervoor is (naast recreatie-onderzoek) ecologisch onderzoek van belang. Veel terreineigenaren hanteren recreatiezonering al op gebiedsniveau. Doel van recreatiezonering is het (op onderbouwde wijze) in beeld brengen van de afspraken over de intensiteit van het recreatief gebruik, rekening houdend met de ecologische draagkracht. Bij recreatiezonering worden voor de verschillende intensiteiten van recreatief gebruik 'zones' binnen natuurgebieden beschreven. Maatwerk per beheerder en type gebied is hierbij vanzelfsprekend mogelijk.

Voor de Veluwe is de afgelopen jaren een zoneringsmethodiek ontwikkeld voor de gehele Veluwe. De vier zones voor meer of minder intensieve recreatie, die het hart vormen van de zoneringsmethode, wordt begeleid met

vuistregels voor het reguleren van recreatiedruk. Zie verder:

www.recreatiezoneringopdeveluwe.nl.

Routedichtheid blijkt één van de betere 'voorspellers' van bezoekers en daarmee kansrijk om spreiding en geleiding vorm te geven. Zo kan drukte worden voorkomen, bijvoorbeeld door het afsluiten van een pad of juist gecreëerd door het toevoegen van een pad. Toekomstige (gebieds)analyses mogen routedichtheid beter (gedetailleerder) in beeld brengen.

Recreatiezonering is een complex onderwerp en vraagt om het organiseren van betrokkenheid van verschillende stakeholders. Het levert ook veel op. Zo kan met ecologisch onderzoek per landschapstype en/of gebied beter inzicht gekregen worden in de mogelijkheden voor het intensiveren of optimaliseren van gebieden.

Duinen en heide: extra aandacht nodig

Uit ervaring elders in Nederland en ook de ervaring van Noord-Hollandse natuurbeheerders blijkt dat de heide en duingebieden extra aandacht nodig hebben. Deze gebieden zijn populair bij recreanten, en tegelijk extra kwetsbaar vanwege bijvoorbeeld verstoringgevoelige vogels. Een aantal van deze gebieden in Noord-Holland hebben op dit moment al te lijden onder recreatieve druk. Ecologisch onderzoek is nodig naar de verstoring, en er moeten plannen gemaakt worden om de draagkracht van die gebieden te versterken en/of (tijdelijk) de druk te verlagen, zodat herstel kan plaatsvinden. Het gaat onder meer om de volgende gebieden:

- Wester- en Bussumerheide;
- Spanderswoud en Fransche Kampheide;
- Texel Bos en Duin;
- Pettemerduinen;
- Schoorlse Duinen;
- Noordhollands Duinreservaat;
- Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Opgave gedragsbeïnvloeding bezoekers, informatie en marketing richting publiek

Gedragsbeïnvloeding van bezoekers en marketing en communicatie richting (potentiële) bezoekers kunnen een belangrijke rol spelen in spreiding van recreatieve druk. Echter: de informatie over waar een inwoner van Noord-Holland terecht kan voor buitenrecreatie is enorm versnipperd: elke terreinbeheerder heeft zijn eigen informatievoorziening. De Natuurwegwijzer.nl is een dappere poging, maar Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten ontbreken hierin, en ook is de site verouderd. Voor een inwoner is dit lastig: die kent geen gemeentegrenzen en heeft ook geen boodschap aan wie de beheerder is van een bepaald gebied.

Onder recreatiemarketing verstaan we goede, eenduidige en actieve online en offline informatievoorziening, gecombineerd met gerichte campagnes en communicatie. Recreatiemarketing is gericht op gezamenlijk bepaalde doelen. Slimme communicatie en recreatiemarketing draagt eraan bij dat kwetsbare natuurgebieden ontzien worden, onderbenutte gebieden meer bezoekers krijgen en dat potentiële bezoekers op piekmomenten alternatieven krijgen voor de toch al drukke gebieden. Daarnaast kan ook winst behaald worden door, aan de hand van de leefstijlen, vraag en aanbod beter te matchen (de juiste recreant op de juiste plek).

We adviseren daarom om natuur- en groenaanbod (inclusief routes) van de verschillende terreinbeheerders overzichtelijker en effectiever aan de inwoner aan te bieden. Realiseer hiervoor samenwerking tussen de verschillende terreinbeheerders, de provincie en regionale DMO's en gemeenten. Deze samenwerking kan zich richten op:

- Het gezamenlijk vaststellen van concrete en haalbare marketingcommunicatie-doelen, gericht op spreiding in tijd en ruimte;
- Het bij elkaar brengen van verschillende databases van het aanbod, voor effectieve online informatievoorziening (geen dubbel werk);
- Kennisontwikkeling en -deling over hoe effectief in de tijd gespreid kan worden;

- Gezamenlijke uitvoering van de marketing en communicatie door een professionele partij op dit gebied.

9.3 *Kwaliteit en beleving verbeteren*

De opgave is om in de toekomst de kwaliteit en beleving van de natuur- en recreatiegebieden te verbeteren, zodat alle inwoners van Noord-Holland hierin prettig kunnen recreëren, zonder overlast te ervaren of veroorzaken.

Om dit te kunnen gaan doen, kan gewerkt worden aan:

- Aanbod creëren voor specifieke doelgroepen;
- Kwaliteitsverbetering.

We lichten beide aanbevelingen hieronder toe.

Opgave leefstijlen

Er is aandacht nodig in beheer en beleid voor een aantrekkelijke beleving voor (voornamelijk) inzichtzoekers en stijlzoekers. Het is essentieel om ook deze groepen een groenbeleving te kunnen bieden die aansluit bij hun vraag. Dit is in lijn met het [PARK-advies](#) recreatie & toerisme in Noord-Holland.

Hiervoor is regionale afstemming nodig. Dit zorgt ervoor dat enerzijds de gebieden zich richten op de doelgroepen die passend zijn bij de gebiedskenmerken: niet elk gebied moet voor elke leefstijl aantrekkelijk gemaakt worden en anderzijds dat alle leefstijlen in een bepaalde straal een aantrekkelijke beleving vinden. Op die manier kan aan de vraag van inwoners worden voldaan. De beleving van de afzonderlijke gebieden moeten complementair aan elkaar zijn. Doelgroepen en bijbehorende voorzieningen en activiteiten moeten dus op regionaal niveau op elkaar worden afgestemd. Dit kan bijvoorbeeld door een regionale visie op het niveau van leefstijlen (aantrekkelijkheid van gebieden en doelgroepen) en

bijbehorende voorzieningen en activiteiten. Hier komt de combinatie van beleid (visie) en beheer (gebiedsinrichting volgens die visie) samen. Op deze manier hoeft niet iedere terreinbeheerder hiermee bezig, en wordt de beleving van gebieden (beter) op elkaar afgestemd. Tijdens de werksessie werd door de deelnemers aangegeven dat hiervoor organisatiekracht en een sturende rol vanuit de provincie nodig is.

Kortom, het is belangrijk dat de beleving van de natuur- en recreatiegebieden regionaal wordt afgestemd, waarbij er per gebied wordt bekeken welke leefstijlen het gebied wil aantrekken (passend bij het gebied), zodat aan de behoefte van de recreant (inwoner en bezoeker) kan worden voldaan en er dus voldoende aandacht is voor de doelgroepen die nu nog onvoldoende aan bod komen (inzichtzoeker en stijlzoeker). Het vertrekpunt hierbij is om te kijken wat in welk gebied mogelijk is qua voorzieningen en activiteiten, gezien de draagkracht van de natuur.

De leefstijlen ondersteunen in vraaggericht beheren en ontwikkelen, om zo ook aan de wensen en behoeften van inwoners te kunnen voldoen. Tips voor het optimaliseren van de natuurbeleving en het oplossen van belemmeringen, specifiek voor deze en andere leefstijlen zijn te vinden in de nieuwe [Toolkit Natuurbeleving](#) en op www.leefstijlvinder.nl.

Het optimaliseren van de gebieden voor de stijlzoeker en inzichtzoeker is een opgave die voor alle deelregio's en gebieden geldt, zo blijkt uit de analyse.

Opgave kwaliteit

Het waarborgen en verbeteren van de kwaliteit van de gebieden door het wegwerken van beheerachterstanden is belangrijk voor de kwaliteit van natuur en recreatie. Beheerachterstanden en achteruitgang van de kwaliteit heeft (mogelijk) invloed op de aantrekkelijkheid van het gebied voor recreatie. Momenteel is er bij (een deel van) de TBO's sprake van onvoldoende middelen voor het beheer en onderhoud van de gebieden.

Aanbeveling is daarom om de financiële middelen voor beheer en onderhoud te vergroten, en zo de kwaliteit ervan beter te waarborgen. Een mogelijkheid om de middelen te vergroten is het op zoek gaan naar nieuwe inkomstenstromen. Terreinbeherende organisaties, gemeenten en provincies zullen hier gezamenlijk mee aan de slag moeten om slimme en creatieve oplossingen te bedenken. Het is goed denkbaar dat bezoekers van de gebieden (meer) bijdragen aan het beheer en onderhoud, met name als het gaat om meer bijzondere voorzieningen. Hier zijn enkele (landelijke) goede voorbeelden van:

- Specifieke gebruikersgroepen dragen bij met vignetten (bijv. mountainbikers, ruiters), zie bijvoorbeeld het [Ruitervignet](#) op de Utrechtse Heuvelrug.
- Bepaalde gebruikersgroepen zijn zelf verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de door hen gebruikte voorzieningen (bijv. de hengelsportvereniging die zelf steigers onderhoudt).
- Activiteiten en/of voorzieningen aanbieden waarmee inkomsten gegenereerd kunnen worden (bijv. accommodatie, excursies, etc.)
- Maar ook bestaande voorbeelden als het heffen van parkeergelden, entreekaarten voor (delen van) de natuur (PWN) zijn middelen om de inkomsten te vergroten.

Dit zijn een aantal voorbeelden hoe bezoekers kunnen bijdragen aan het beheer en onderhoud van natuur- en recreatiegebieden. Terreinbeheerders hebben hieraan al veel aandacht besteed de laatste jaren en zullen dat blijven doen.

9.4 Monitoring bezoekersstromen

De opgave is om bezoekersstromen te gaan monitoren in en naar natuur- en recreatiegebieden.

Om dit te kunnen gaan doen, kan gewerkt worden aan twee opgaven:

- Monitoring met behulp van geschikte instrumenten
- Sturen op gedrag (potentiële) bezoekers

Opgave ontwikkelen instrument: monitor

Jaarlijkse bezoekcijfers van de natuur- en recreatiegebieden zijn lang niet voor alle gebieden beschikbaar en niet vergelijkbaar. Het NBTC-NIPO bezoekersonderzoek uit 2016 is waardevol gebleken, maar cijfers zijn niet jaarlijks beschikbaar. Om het gebruik van gebieden te optimaliseren, is inzicht in de bezoekersaantallen van groot belang.

Daarom is het wenselijk bezoekersstromen te monitoren:

- Real time monitoring van bezoekersstromen is waardevol. In de eerste plaats voor het optimaal kunnen beheren van gebieden en de recreatiebehoefte af te kunnen stemmen op de beschikbare ruimte (opvangcapaciteit). Ook biedt dit inzicht in de herkomst van bezoekers en kan (bijv. bij piekdruk) communicatie worden afgestemd op (potentiële) bezoekers. Monitoring van bezoekersstromen is al onderwerp van gesprek in een werkgroep data van terreinbeheerders en de provincie. Hieronder staan drie aanbevelingen voor deze werkgroep:
 - Per gebied, per entree;
 - Per jaar en hoe het bezoek over de dagen, maanden en seizoenen verdeeld is;
 - De herkomst is van de bezoekers.
- Om te kunnen monitoren zijn signaal- en drempelwaarden nodig: wanneer moeten we alert worden en wanneer zijn grenzen van de draagkracht overschreden? We adviseren signaal- en drempelwaarden

voor ecologische en recreatieve draagkracht en opvangcapaciteit te ontwikkelen. Hiervoor is ook ecologisch inzicht wenselijk. Deze waarden kunnen verschillen per type natuur of recreatiegebied en waardevolle input leveren voor het concretiseren en vormgeven van recreatiezonering, zie de volgende opgave (9.1.2).

Opgave: toepassen gegevens voor gedragsbeïnvloeding

- Met deze informatie kan gericht gecommuniceerd worden, en kan ook ingezet worden op spreiding in de tijd (afvlakken van de pieken).
- Gebruik monitors voor communicatie en gedragsbeïnvloeding richting het publiek over bijvoorbeeld alternatieven: laat zien waar het (op dat moment) minder druk is waar je ook mooie natuur kan beleven. Hiermee kunnen andere locaties (en voorzieningen) ook profiteren van de bezoekers.

9.5 Opgaven: agenderen en implementeren

Samenwerking

Deze bovenregionale opgaven en de kansen die voortkomen uit de analyses, moeten in gezamenlijkheid opgepakt worden. Bij deze samenwerking hebben een rol: de provincie, de gemeenten en de terreinbeheerders inclusief de recreatieschappen. Voor specifieke onderdelen, zoals informatievoorziening, hebben ook marketingorganisaties een rol (echter, zij ontvangen de opdracht hiervoor veelal van de gemeenten).

Bijlagen

1. Toelichting recreatiebehoeftemodel

Uitleg

Het vraag-aanbodmodel, of recreatief behoeftemodel is qua methode en opzet grotendeels is gebaseerd op het BRAM-model (Beleidsondersteunend Recreatie Analyse Model). Hiermee kan vraag, aanbod en tekort voor een recreatieve activiteit berekend worden. In dit geval hebben we gekozen om berekening te maken voor wandelen. Wandelen is de meest ondernomen activiteit als het gaat om 'buitenrecreatie' en heeft daarnaast te maken met de grootste tekorten. Een tekort treedt op als de berekende toegewezen vraag hoger is dan de opvangcapaciteit, en het betreffende gebied dus niet het aantal recreanten kan opvangen.

Zowel de recreatieve behoefte als het aanbod worden berekend in recreatieplaatsen. Recreatieplaatsen is een eenheid om capaciteit voor recreatie als de behoefte om te recreëren met elkaar te vergelijken. Het aantal recreatieplaatsen is het aantal recreanten (in onze berekening wandelaars) die op de 5^e drukste dag wil gaan wandelen (behoefte), of plek heeft om te wandelen (aanbod), zonder dat de recreanten elkaar in de wegzitten of het te druk aanvoelt voor de recreant.

Er zijn enige aandachtspunten bij het model:

- Het model is niet bedoeld om op detailniveau naar een natuur- of recreatiegebied te kijken, maar bedoeld om op grotere schaal naar de balans te kijken: op gemeentelijke of (boven-)regionale schaal.
- Het model houdt geen rekening met voorkeuren van recreanten. Bij het toewijzen van de vraag is uitgegaan van een evenredige verdeling van waar de inwoner heen zou kunnen gaan vanaf de woonplaats. Voorkeuren zijn met de beschikbare gegevens niet in te bouwen in het model. Hierdoor wordt de recreatieve druk op de heel populaire

gebieden, zoals de kustgebieden, in dit model hoogstwaarschijnlijk onderschat.

- Het model focust alleen op de inwoners (recreanten) en niet op toeristen.
- Het model houdt geen rekening met specifieke gebiedskenmerken. Ieder stuk land is anders en zal in de praktijk een andere opvangcapaciteit hebben, maar in dit onderzoek zijn verschillende landschapstypen onderscheiden die ieder een norm voor opvangcapaciteit toegewezen krijgen.
- Zowel het wegennetwerk voor de toegewezen vraag, als de padendichtheid voor de opvangcapaciteit zijn niet meegenomen in het model. Dit zou voor het modelleren dusdanig meer tijd en werk in beslag nemen dat dit buiten de scope van dit onderzoek valt.

Berekeningen en normen

Berekening toegewezen vraag

- Als basis voor het berekenen van de toegewezen vraag voor 2021 is de onbewerkte brondata van de CBS-vierkantstatistieken gebruikt (aantal inwoners per 500x500m-vlak in het jaar 2021).
- Om de toegewezen vraag voor 2040 te berekenen is dezelfde methode gehanteerd. Het aantal inwoners voor 2040 is als volgt berekend: ieder 500x500m-vlak is gekoppeld aan de gemeente waar deze het meest in valt. Voor ieder 500x500m-vlak is het aantal inwoners van 2021 vermenigvuldigd met de procentuele groei van het aantal inwoners in de betreffende gemeente in de periode 2021-2040. Voor de gemeenten is de provinciale prognose (2021) aangehouden.
- Het AVANAR-model (WUR) hanteert voor de activiteit wandelen in natuur- en recreatiegebieden op de 5e drukste dag een deelnamecijfer van 10,4% voor niet-westerse allochtonen en een deelnamecijfer van

15,6% voor autochtonen en westerse allochtonen. Deze deelnamecijfers zijn in dit model overgenomen, al is dit niet doorberekend voor ieder 500x500m-vlak, maar er is voor de provincie een enkel percentage genomen wat verhoudingsgewijs is naar de verhouding niet-westerse allochtonen en autochtonen + westerse allochtonen. Voor de provincie Noord-Holland komt het deelnamecijfer hiermee uit op 11,4%. Voor de verdere berekening is alleen dit aandeel van de bevolking van ieder vlak meegenomen.

- Op dit aandeel inwoners dat deelneemt aan het wandelen in natuur- en recreatiegebieden is vervolgens de reisbereidheid toegepast. Deze cijfers komen uit de Natuurtoolkit (Bureau voor Ruimte en Vrije Tijd, 2017), en hebben betrekking op het natuurgebied die de ondervraagden het meest bezocht hebben. Hieruit komen de volgende cijfers:
 - 15% reist minder dan 1 kilometer naar het natuurgebied waar de ondervraagde meestal komt
 - 33% reist 1-5 kilometer
 - 24% reist 5-10 kilometer
 - 18% reist 11-25 kilometer
 - 6% reist 26-50 kilometer
 - 4% reist meer dan 50 kilometer. In de analyse is deze groep niet meegenomen omdat er geen bovengrens zit aan de categorie, waardoor een berekening niet zomaar mogelijk is. Gezien het kleine aandeel mensen dat in deze categorie valt heeft het weglaten zeer beperkte invloed op de uitkomsten.
- Ten eerste moeten de inwoners dus worden toebedeeld aan de cirkels rondom het 500x500m-vlak waarin ze wonen: bijvoorbeeld 33% van de inwoners zal dus in potentie ergens recreëren in de cirkel van 5 kilometer, maar buiten de cirkel van 1 kilometer. Het wegennetwerk is hierbij niet meegenomen omwille van de omvang van de berekening die hiervoor nodig is.
- Ten tweede moet rekening worden gehouden met het feit dat inwoners enkel toebedeeld kunnen worden aan land wat binnen de

straal valt en niet aan het water; een inwoner van Den Helder heeft bijvoorbeeld minder kanten om op te gaan dan een inwoner van Uithoorn. Omdat locatievoorkeuren niet mee te nemen zijn in dit model, kan aangenomen worden dat de inwoners ergens gaan recreëren waar land binnen de reisbereidheidskring ligt. Hoe minder land dit is, hoe groter de toegewezen vraag voor het overige land wat binnen de cirkel ligt. Andersom geldt dit ook: hoe meer land er binnen de cirkel van reisbereidheid ligt, hoe minder er vraag toegewezen wordt aan dit land. Dit is verhoudingsgewijs berekend aan de hand van de oppervlakte.

- Voor ieder 500x500m-vlak is uiteindelijk berekend hoeveel recreanten er, na het doorlopen van de vorige stappen, aan toegewezen worden door de aantallen bij elkaar op te tellen. Dit getal kan vervolgens, al dan niet geaggregeerd op gemeentelijk, regionaal, of bovenregionaal schaalniveau, afgezet worden tegenover de opvangcapaciteit.

Berekening opvangcapaciteit

- De opvangcapaciteit is ook berekend per 500x500m-vlak, waarbinnen het oppervlak aan landschapstype is vermenigvuldigd met de opvangcapaciteit van dat type.
- Ten eerste is per 500x500m-vlak het oppervlak berekend voor iedere vorm van natuur- en recreatiegebied die in het bronbestand onderscheiden zijn. Dit bronbestand is de kaartlaag 'Bestand Bodemgebruik (2015) van het CBS. De typen natuur die in het bestand zijn onderscheiden zijn in lijn met de typen die in het BRAM-model gehanteerd zijn, hierdoor zijn de normgetallen eenvoudig te koppelen aan de natuurtypen. Dit zijn: bos, droog natuurlijk terrein, nat natuurlijk terrein, recreatiegebied en agrarisch gebied.
- De normen zijn gebaseerd op de recreatieve beleving zoals in het BRAM-model.
 - Bos: 8 personen per hectare per dag
 - Droog natuurlijk terrein (inclusief strand): 7 personen per hectare per dag

- Nat natuurlijk terrein: 3 personen per hectare per dag
- Recreatiegebied: 8 personen per hectare per dag
- Agrarisch gebied: 0,1 personen per hectare per dag

Recreatieve versus ecologische opvangcapaciteit

- De gebruikte normen gaan uit van de recreatieve opvangcapaciteit; voor recreanten voelt het dan niet te druk. We hebben in de NNN- en N2000 gebieden echter ook te maken met een ecologische opvangcapaciteit. Hoeveel recreanten kan de natuur aan? Uit onderzoek van Sovon voor de Veluwe¹⁹ blijkt dat met name grond broedende vogelsoorten gevoelig zijn, evenals de open landschappen, zoals heide en duinen. Dit sluit aan bij de ervaringen van natuurbeheerders. Wanneer we de geadviseerde maaswijdte van 50-100 ha aanhouden, en we gaan uit van 9 wandelaars per 100 pad, dan komen we op 2,25 tot 3,15 recreatieplaatsen per hectare uit voor deze kwetsbare gebieden.
- De gebruikte normen voor opvangcapaciteiten per type natuur zijn lang niet aangepast. Vanwege corona zijn we wellicht meer drukte in natuurterreinen gaan tolereren. Daarnaast is het ook mogelijk om in agrarische gebieden te wandelen, als er voldoende aantrekkelijke (vrij liggende) wandelpaden zijn, zoals de boerenlandpaden. We hebben daarom in de tweede doorrekening van het model meerdere aanpassingen gedaan:
 - Beter rekening houden met kwetsbare natuurgebieden zoals heide en duinen. We hebben voor droog natuurlijk terrein de opvangcapaciteit van 7 naar 3 recreatieplaatsen per hectare aangepast.
 - De opvangcapaciteit voor wandelen in agrarisch gebied hebben we aangepast van 0,1 naar 0,2 recreatieplaatsen per hectare.

¹⁹ Sovon, 2020. Natuurbeheer- en zoneringsmaatregelen voor zeven aangewezen vogelsoorten in Natura 2000-gebied Veluwe. Achtergrondrapport, Bouwstenen Soortenherstel Beheerplan Natura 2000 Veluwe. [Link](#)

- De opvangcapaciteit van bos en recreatiegebied hebben we beide van 8 naar 9 recreatieplaatsen per hectare aangepast.
- De uitkomsten van deze normen zijn opgenomen in tabel 4.1 en 4.2.

Normen en bezoercijfers vergeleken

We gebruiken theoretische normen voor de kwantitatieve vraag-aanbodvergelijking. We vergeleken deze normen met de bezoercijfers uit onder meer het NBTC-NIPO onderzoek en de inschatting van de terreinbeheerders. Hierdoor krijgen we een beeld van de mate waarin de huidige gebieden te maken hebben met overschrijding van de opvangcapaciteit (draagkracht).

- Het aantal bezoeken per jaar (uit het NBTC-NIPO onderzoek) hebben we omgerekend naar bezoeken per hectare per jaar. Vervolgens is het belangrijk te weten hoe de bezoekers zich verspreiden over de week, en hoeveel er op een drukke zondag (10^e drukste dag) komen. Van tellingen het Noordhollands Duinreservaat²⁰ schatten we in dat op een 10^e drukste dag 0,77% van het jaarlijkse aantal bezoekers komt. Als we hiervan uitgaan, blijkt dat circa 1.100 bezoekers per hectare per jaar, overeenkomt met 9 bezoekers per hectare (voor bosgebieden de maximale opvangcapaciteit).
- Voor de 33 gebieden die wij hierop onderzochten, komt tweederde hierboven (22 gebieden). In tweederde van de onderzochte gebieden, is het aantal recreanten dat nu al opgevangen wordt, hoger dan de

²⁰ De 10e drukste dag is hierbij 3,29 x de gemiddelde dag en de gemiddelde zondag 2x de gemiddelde dag

hoogste norm voor opvangcapaciteit²¹. Er worden tussen de 1.200 en 15.000 mensen per hectare per jaar opgevangen. In figuur 4.2 is voor elk gebied het aantal bezoekers per hectare weergegeven.

- Dit sluit aan bij de waarneming van de beheerders: in 15 van deze gebieden wordt de opvangcapaciteit overschreden (van 4 gebieden is het onbekend en in 2 gebieden wordt het niet overschreden).
- Tot de gebieden die (veel) meer bezoekers opvangen dan de hoogste recreatienorm, behoren ook kwetsbare natuurgebieden. De ecologische opvangcapaciteit is voor deze kwetsbare natuurgebieden en soorten nog (flink) lager dan die 9 wandelaars per hectare. Met name in het broedseizoen (voorjaar en begin zomer) kunnen bepaalde vogelsoorten al vanaf 1000 tot 700 meter afstand verstoord worden. Hierdoor is de opvangcapaciteit een stuk lager (2 tot 5 mensen per hectare, als we uitgaan van 9 wandelaars per 100 meter pad).
- Kwetsbare landschappen zijn in dit verband de heide- en duingebieden: veelal open landschappen die zowel populair zijn onder recreanten als onder kwetsbare flora en fauna. Van de onderzochte gebieden zijn dit: de Wester- en Bussumerheide, Pettemerduinen, Schoorlse Duinen, Nationaal Park Zuid-Kennemerland en Noordhollands Duinreservaat. In al deze gebieden worden nu (veel) meer recreanten verwelkomd: dit betekent dat de natuur hier mogelijk onder te lijden heeft.
- In de natuurgebieden is met name de padendichtheid een knop om aan te draaien. Hoe verder de paden uit elkaar liggen, hoe minder verstoring voor natuur ertussen. Echter we willen niet file-wandelen, de opvangcapaciteit voor recreanten wordt daardoor lager.

Toelichting bij de uitkomsten

Voor nagenoeg elke Noord-Hollandse deelregio wordt voor 2040 berekend dat er een tekort is, en dat er dus recreatieruimte bij moet komen. Ook voor 2021 is er voor veel regio's al een tekort. In de tabel B1.1 is per

²¹ We laten het Enkhuizerzand, Alkmaarderhout en Haarlemmerhout even buiten beschouwing, deze behoren qua bezoekers per hectare per jaar tot de

deelregio het tekort, dan wel overschot aan recreatieplaatsen voor wandelen opgenomen.

- In 2021 willen in Noord-Holland op een mooie dag ongeveer 364.000 mensen wandelen. Hierin zijn enkel de inwoners meegenomen, de toeristen die willen wandelen (of inwoners uit andere provincies) zijn hierbij niet opgeteld.
- Als we nagaan wat het huidig aanbod biedt, dan komt dat neer op 191.000 “plaatsen” voor wandelen. We gaan hierbij uit van een (theoretische) opvangcapaciteit van 9 wandelaars per hectare in recreatiegebied tot 3 wandelaars per hectare in natte natuurgebieden en 0,1 wandelaar per hectare in agrarisch gebied. Dit zijn normen afkomstig van het model dat hiervoor door WUR is opgebouwd. Er is in 2021 een tekort van 173.000 recreatieplaatsen.
- Het tekort recreatieplaatsen voor wandelen kan (met dezelfde norm) omgerekend worden naar een oppervlakte groen recreatiegebied. Dit komt dan uit op ongeveer 19.000 hectare groene recreatieruimte (uitgaande van bod of recreatieterrein met een norm van 9 personen per ha). Hierbij kijken we naar de provincie als geheel, waarbij het tekort in de Metropoolregio Amsterdam in bijvoorbeeld Noord-Holland Noord gecompenseerd wordt.
- Tussen 2021 en 2040 neemt het tekort aan recreatieruimte toe met 46.000 recreatieplaatsen, wat overeenkomt met ongeveer 5.100 hectare.
- Het totale berekende tekort in 2040 zal dan 240.000 tot 254.000 recreatieplaatsen zijn, oftewel ongeveer 27.000 hectare wandelgebied.
- Houden we rekening met de beperkere opvangcapaciteit van kwetsbare natuur, dan is er extra 3100 hectare nodig om de toekomstige vraag op te vangen.

buitencategorie (hier worden respectievelijk 69.444, 52.083 en 30.488 per ha per jaar opgevangen).

Tabel B1.1: Berekening recreatiebehoefte 2021 (kwantitatief, exclusief toeristische vraag)

Regio	Vraag 2021	Aanbod (standaardnorme n)	Saldo recreatie- plaatsen (standaardnorme n)	Tekort als % van het aanbod	Groenopgave 2021 (ha) (standaardnorme n)	Aanbod (variant kwetsbare natuur)	Saldo recreatie- plaatsen (variant kwetsbare natuur)	Groenopgave 2021 (ha) (Variant kwetsbare natuur)
Kop van Noord-Holland	26.818	43.904	17.086			34.051	7.233	
Alkmaar en omstreken	41.275	41.379	104			32.730	-8.545	949
West-Friesland	27.115	4.528	-22.586	-499%	2.510	6.771	-20.344	2.260
Amsterdam en Amstelland- Meerlanden	146.756	21.103	-125.653	-595%	13.961	24.259	-122.497	13.611
Gooi en Vechtstreek	35.006	26.727	-8.278	-31%	920	25.115	-9.891	1.099
IJmond en Zuid- Kennemerland	36.997	45.520	8.523			30.369	-6.628	736
Zaanstreek-Waterland	50.562	7.926	-42.636	-538%	4.737	9.920	-40.642	4.516
Totaal	364.528	191.088	-199.154		22.128	163.214	-208.547	23.172

Tabel B1.2: Recreatiebehoefte 2040 aan de hand van recreatieplaatsen, exclusief toeristische vraag

Regio	Vraag 2040	Aanbod (standaardnorme n)	Saldo recreatie- plaatsen (standaardnorme n)	Tekort als % van het aanbod 2040 (standaardnorme n)	Groenopgave (ha)	Aanbod (variant kwetsbare natuur)	Saldo recreatie- plaatsen (variant kwetsbare natuur)	Groenopgave (Variant kwetsbare natuur)
Kop van Noord-Holland	27.597	43.904	16.307			34.051	6.454	
Alkmaar en omstreken	45.190	41.379	-3.811	-9%	423	32.730	-12.460	1.384
West-Friesland	28.702	4.528	-24.174	-534%	2.686	6.771	-21.931	2.437
Amsterdam en Amstelland- Meerlanden	172.373	21.103	-151.270	-717%	16.808	24.259	-148.114	16.457
Gooi en Vechtstreek	39.145	26.727	-12.418	-46%	1.380	25.115	-14.030	1.559
IJmond en Zuid- Kennemerland	40.386	45.520	5.134			30.369	-10.017	1.113
Zaanstreek-Waterland	57.037	7.926	-49.111	-620%	5.457	9.920	-47.117	5.235
Totaal	410.430	191.088	-240.783		26.754	163.214	-253.669	28.185

Bruikbaarheid

Er kan gedacht worden dat de berekende tekorten een onrealistische voorstelling van zaken geven: wie zegt dat er niet meer mensen in het groen tegelijk aanwezig kunnen zijn? En we kunnen er nu eenmaal niet meer ruimte bij toveren. Heeft deze berekening dan wel zin?

Deze berekening is voor planning en beleid goed bruikbaar, omdat:

- Uit de berekening blijkt welke gebieden te maken hebben met het grootste (berekende/ theoretische) tekort in de toekomst. Aan deze gebieden kan prioriteit gegeven worden.
- Inzicht wordt gegeven in de toename van het tekort. Een kleiner tekort (zoals in 2021) kan relatief gemakkelijk opgevangen worden in de bestaande gebieden. We tolereren dan dat we het wat vaker file-wandelen op de populaire plekken. Echter: hieraan zit ook een grens.

Opvangcapaciteit is als een spons: tussen nat en 100% verzadigd kan nog best veel water opgenomen worden als je voorzichtig doet. Als de spons echter 100% verzadigd is, stroomt elke extra druppel over. De verhouding beschikbare capaciteit en het tekort maakt de urgentie om actie te ondernemen duidelijk.

- Ervaringen uit de praktijk van beheerders van natuur- en recreatiegebieden van de laatste 5 jaren komen overeen met het beeld dat uit de berekening oprijst. De grootste en kleinste berekende tekorten komen overeen met het beeld van beheerders over waar dat het landschap en de bestaande groen- en natuurgebieden in de provincie het meest en minst onder druk staan.

Normgetal: groen per woning

We kunnen ook op een andere manier kijken naar de behoefte aan groene uitloopruimte. Stel we gaan uit van de huidige verhouding groen en natuur ten opzichte van het aantal inwoners. Dan betekent elke inwoner erbij, ook groen/natuur voor recreatie erbij. We kunnen hiervoor een methode gebruiken die uitgaat van een normgetal voor het aantal hectare groen per nieuw gebouwde woning. Deze normen voor realisatie van groen, gekoppeld aan woningbouw, zijn niet meer in de wet verankerd. Aan de hand van de norm “recreatievogel” kan de behoefte aan recreatiegroen ingeschat worden. Deze norm gaat uit van 75 m² gebruiksgroen per woning binnen de rode contour en 500m² groen per woning op maximaal 5 kilometer rond de stad.²² Met ‘groen’ wordt hier bedoeld: natuur, bos, moeras of recreatiegebieden. Als er voldoende recreatieve paden en voorzieningen zijn, kan ook in agrarisch gebied recreanten opvangen worden. Voor Noord-Holland zou dat betekenen 6.546 hectare groen voor 2030 en 10.896 hectare voor 2040.

2. Knelpunten aangegeven door terreinbeheerders

- Volgens de terreinbeherende organisaties en recreatieschappen is in Noord-Holland sprake van diverse knelpunten;
- Uit de enquêtes en aanvullende telefonische gesprekken kwamen de volgende knelpunten naar voren:
 - Verstoring van de natuur
 - Knelpunten m.b.t. mobiliteit/ bereikbaarheid
 - Vermindering bezoekerservaring
 - Oplopende kosten voor beheer en onderhoud.

²² Tot 2012 was er op Rijksniveau een richtgetal voor de hoeveelheid groen in de stad per woning vastgelegd van 75 m² (VROM, 2006). Voor groen rondom de stad zijn verschillende normen. Goossens (1998, WUR, advies Recreatievogel) geeft een norm van 500m² op 5 kilometer afstand. Het concept van de groennorm “recreatievogel” sluit goed aan bij de huidige uitgangspunten. Het gaat hierbij om

- Deze knelpunten spelen voornamelijk op bepaalde momenten en/ of locaties (als in weekenden, bij ingangen);
- Vandalisme en problemen met betrekking tot veiligheid (hangjongeren, drugsgebruik etc.) en verstoring van de natuur (bijv. verstoring broedvogels, aanvaring met grazers (vermoedelijk) mede door recreatie) zijn voor terreinbeherende organisaties de meest voorkomende knelpunten. Ook botsende belangen en overlast als gevolg van verschillend gebruik van de natuur door gebruikersgroepen (mountainbikers, fietsers, wandelaars, ruiters, (water) sporters etc.) is een aantal keren genoemd.
- In de enquête is aangegeven dat er sprake is van te weinig BOA-capaciteit/ toezicht. Daarom wordt verwacht dat dit soort problemen groter worden;
- Recreatiegedrag en recreatieve druk worden niet systematisch gemonitord, waardoor we knelpunten alleen kunnen signaleren op basis van actuele kennis van experts uit het gebied, onderbouwd met nieuwsberichten en signalen uit het veld;
- Tijdens corona is de drukte toegenomen (waar in enkele recreatiegebieden pre-corona ook al sprake was van een hoge druk).
- Knelpunten door recreatiedruk zijn veelal locatie- en tijd specifiek: een kilometer verderop kan het stil zijn en op een doordeweekse dag is het beeld ook anders.

een structuur die zijn fijnste vertakkingen heeft in de stad en die de stad en het omliggende landelijk gebied verbindt. De geschetste recreatieve structuur moet ook voorzien in de behoefte aan openluchtrecreatie-voorzieningen van mensen die weinig mobiel zijn, zoals kinderen en ouderen. Bron: “Rood en Groen in balans, Stichting Recreatie iov ministerie van LNV (2001).”

Verstoring van de natuur²³

- Gedrag van (een deel van de) recreanten in natuur- en recreatiegebieden veroorzaakt schade of overlast voor de terreinbeheerders in de vorm van verstoring van de natuur, afname biodiversiteit, vandalisme, zwerfafval en onbedoeld gebruik;
- Voor een deel wordt dit veroorzaakt door onwetendheid hoe te gedragen in de natuur (van recreanten in de natuur wordt bijvoorbeeld verwacht dat zij hun afval meenemen en hond aanlijnen);
- Slimme ingrepen en voorlichting kan ingezet worden om gedrag op deze punten positief te beïnvloeden.

Mobiliteit en bereikbaarheid²⁴

- De natuur- en recreatiegebieden zijn over het algemeen goed bereikbaar, echter er worden wel problemen ervaren door de toenemende mobiliteit;
- Het openbaar vervoer en praktische redenen (zoals betaalbaarheid en gemak) zorgen ervoor dat het overgrote deel van de recreanten met de auto komt: in alle gebieden is de auto het nummer 1 van de top drie van gebruikte vervoermiddelen door recreanten.

Bezoekerservaring²⁵

- Beleving van natuur en landschap en het ervaren van rust en stilte is een belangrijk onderdeel van groene recreatie, maar staat onder druk.

²³ Verstoring van de natuur, afname biodiversiteit (vermoedelijk) mede door recreatie, vandalisme en problemen met betrekking tot veiligheid (hangjongeren, drugsgebruik etc.), zwerfafval en rommel en onbedoeld gebruik van de ruimte door bezoekers.

²⁴ Problemen rondom mobiliteit en slechte bereikbaarheid van (één van) de gebieden.

Om in een dichtbevolkte regio als Noord-Holland ervoor te zorgen dat er zowel voorzieningen als rust beschikbaar zijn, is zonerings een belangrijk middel;

- Vanwege de beperkte reis- en vrijetijds mogelijkheden, trokken de Nederlandse natuur- en recreatiegebieden in 2020-2021 meer bezoekers dan ooit en ontstonden knelpunten. Er waren opstootjes te zien, ongewenst en gevaarlijk gedrag en gebieden en paden zijn afgesloten, wat weer voor extra drukte op andere locaties zorgt (waterbedeffect). Ook nam het aantal hondenbezitters (enorm) toe in corona-tijd.
- Zonerings is het belangrijkste middel om de druk zo goed mogelijk te managen. Staatsbosbeheer ziet echter door de groei van het aantal bezoekers, de diversiteit aan activiteiten en het afnemen van onderling begrip en respect dat ook zonerings binnen hun terreinen niet altijd meer een oplossing biedt. De oplossing ligt in meer ruimte voor recreatie.

Kosten voor beheer en onderhoud²⁶

- Voor diverse terreinbeherende organisaties en recreatieschappen geldt dat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor beheer en onderhoud (afgestemd op de gebruiksdruk);
- Deze middelen zijn onder meer nodig voor extra BOA-capaciteit/toezicht (beheer en handhaving).

²⁵ (Te) weinig voorzieningen en activiteiten voor bezoekers, botsende belangen en overlast als gevolg van verschillend gebruik van de natuur door gebruikersgroepen, gezondheidsrisico's voor bezoekers en verminderde bezoekerservaring als gevolg van drukte.

²⁶ Kosten voor beheer en onderhoud zijn hoger dan de inkomsten.

2. Recreatiegedrag

Buitenrecreatie

Buitenrecreatie - vrijetijdsactiviteit	Totaal activiteiten (2018) ²⁷	Aandeel binnen categorie
Wandelen voor plezier	48.317.000	42%
Fietstocht voor plezier	23.572.000	21%
Recreëren (zonnen, luieren, barbecueën, picknicken e.d.)	25.987.000	23%
Toertochtjes met de auto	13.727.000	12%
Toertochtjes met de motor	1.389.000	1%
Tocht met rondvaartboot	1.715.000	1%

Watersport

Watersport - vrijetijdsactiviteit	Totaal activiteiten (2018)	Aandeel binnen categorie
Kanoën/ roeien	1.105.000	16%
Surfen (kite-, golf- of windsurfen)	673.000	10%
Varen of zeilen	3.351.000	49%
Vissen	1.727.000	25%

²⁷ In de absolute cijfers per vrijetijdsactiviteit is geen onderscheid gemaakt tussen vrijetijdsactiviteiten die zijn ondernomen in de provincie Noord-Holland en vrijetijdsactiviteiten die zijn ondernomen door inwoners van Noord-Holland buiten de eigen provincie. 16% van het totaal getoond activiteiten in de tabel is door inwoners van de provincie Noord-Holland ondernomen in een andere provincie.

Sport & sportieve recreatie

Sport & sportieve recreatie - vrijetijdsactiviteit ²⁸	Totaal activiteiten (2018)	Aandeel binnen categorie
Golf	1.470.000	1%
Joggen/ hardlopen	7.955.000	8%
Outdoor sportactiviteiten (bootcamp/ crossfit / obstacle run e.d.)	2.117.000	2%
Paardensport	2.026.000	2%
Wandelsport	13.438.000	13%
Wielrennen/ mountainbiken	2.313.000	2%

²⁸ De getoonde activiteiten in de categorie sport & sportieve recreatie betreffen een selectie van het totaal aantal verschillende activiteiten. De activiteiten die ondernomen (kunnen) worden in de natuur of recreatiegebieden worden hier getoond.

3. Toelichting Leefstijlvinder

Leefstijlvinder

In hoofdstuk 3 is het model van de Leefstijlvinder geïntroduceerd. Hieronder worden de zeven leefstijlen en hun voorkeuren, wensen en behoeftes ten aanzien van vrije tijd kort toegelicht. De specifieke behoeften ten aanzien van natuurbeleving zijn reeds in hoofdstuk 3 toegelicht.

Avontuurzoekers

Deze recreanten zijn creatief, avontuurlijk, eigenwijs en geïnteresseerd in anderen. Ook omschrijven ze zichzelf als intelligent en ondernemend. Ze vinden het lekker om hun eigen gang te gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Als ze met anderen optrekken, dan zijn dat het liefst creatieve en vernieuwende denkers, of mensen die weten wat ze willen. Ze hechten veel waarde aan vrijheid, uniek zijn en genieten van het leven.

Plezierzoekers

Plezierzoekers zijn spontaan, vrolijk en gezellig. Ook omschrijven ze zichzelf als avontuurlijk, impulsief en eigenwijs. Waarden die ze belangrijk vinden zijn uitdaging, uniek zijn en succes in het leven. Ze hebben het liefst veel mensen om zich heen, en trekken er dan ook graag op uit met familie, vrienden en kennissen. Ze houden van leuke dingen ondernemen: voor hen staat plezier hebben in het leven op nummer één. Een dag niet gelachen, is een dag niet geleefd!

Harmoniezoekers

Harmoniezoekers zijn hartelijke, gezellige mensen, met veel interesse in anderen. Ze omschrijven zichzelf als gemoedelijk, vrolijk en zachtvaardig. In het leven hechten ze veel belang aan geborgenheid, gastvrijheid en vriendschap. Ze nemen de tijd voor het gezin, trekken er graag op uit met (of naar) familie, vrienden en kennissen, en vinden een goede relatie met burens en familie heel belangrijk. Het hoeft voor hen allemaal niet zo vreemd; doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg.

Verbindingszoekers

Verbindingszoekers zijn, bovenal, geïnteresseerd in anderen. Het zijn behulpzame, evenwichtige mensen die zichzelf omschrijven zichzelf als 'gewoon' en hartelijk. Voor Verbindingszoekers zijn gastvrijheid, sociale verbondenheid en 'doe maar gewoon' belangrijke waarden. Ze vinden het dan ook belangrijk om een goede relatie te onderhouden met burens en familie, met harmonie en gezelligheid. Er voor elkaar zijn, dat is toch hartstikke normaal?

Rustzoekers

Rustzoekers vinden zichzelf hele gewone mensen. Ze omschrijven zichzelf als kalm, behulpzaam, bedachtzaam en zachtvaardig. Ze houden van rust en regelmaat, en voelen zich het meest op hun gemak in hun eigen, vertrouwde omgeving. Ze vinden het fijn als ze lekker hun eigen gang kunnen gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Ze houden ervan om op hun gemak thuis te zijn, een beetje te tuinieren, te klussen en tv te kijken. Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg.

Inzichtzoekers

Inzichtzoekers zijn bedachtzame, serieuze en intelligente mensen. Ook omschrijven zij zichzelf als evenwichtig en zakelijk. Ze vinden het niet erg om alleen te zijn, want dan kunnen ze mooi hun eigen gang gaan. De rust en ruimte om hen heen die ze daardoor verkrijgen vinden ze fijn. Belangrijke waarden voor Inzichtzoekers zijn rationaliteit, daadkracht, privacy/rust en 'doe maar gewoon'. Maar ook vrijheid om te doen wat ze willen is erg belangrijk voor ze. Als ze niet op pad gaan naar culturele activiteiten of natuur, dan vinden ze het ook heerlijk om rustig thuis te zijn, een beetje te klussen, TV te kijken en het nieuws te volgen. Ze houden van informatie; 'meten is weten'!

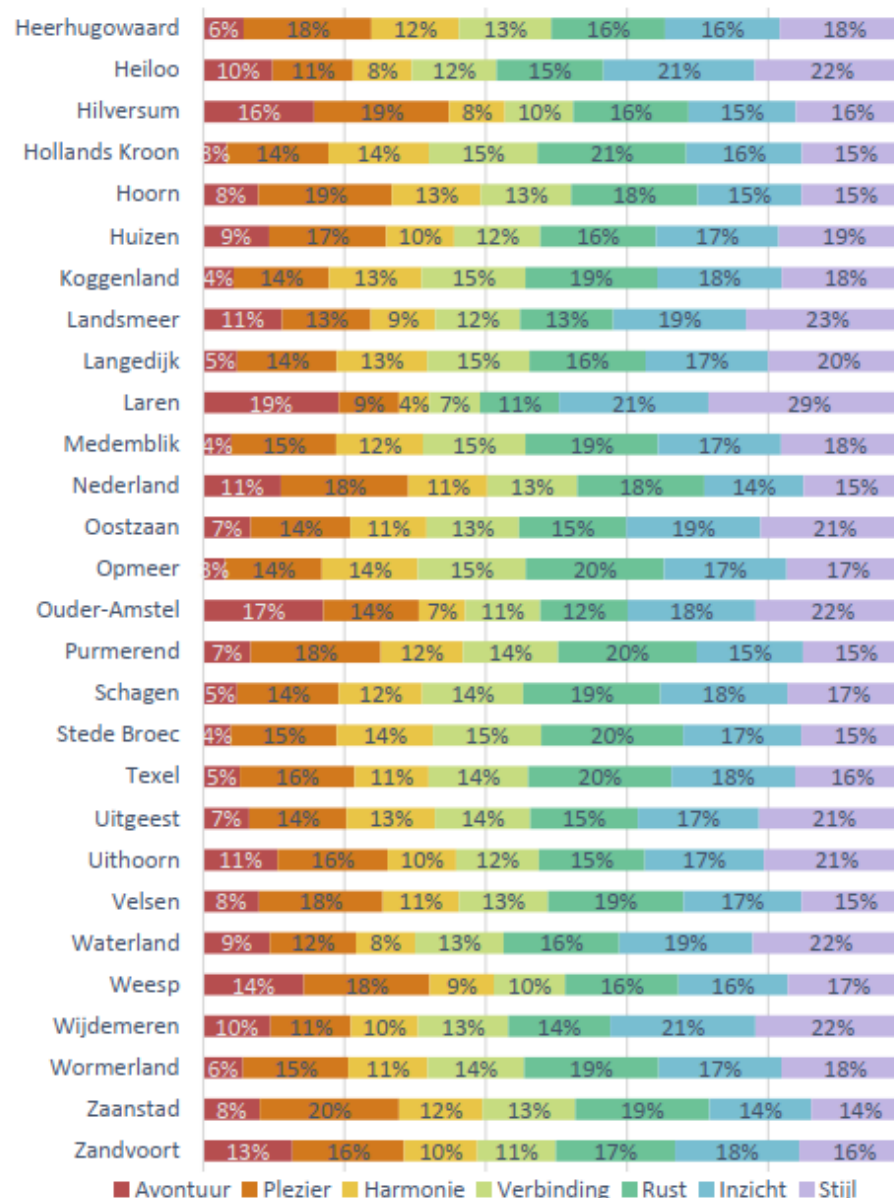
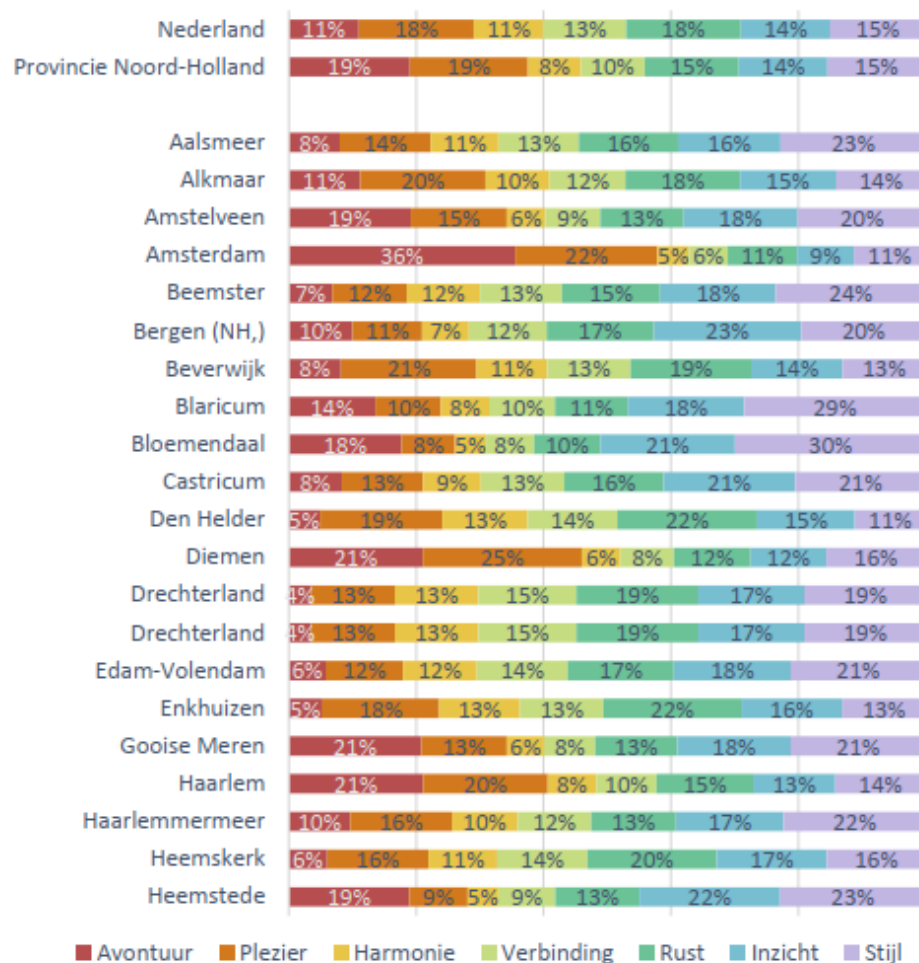
Stijlzoekers

Stijlzoekers zijn intelligent, zelfverzekerd en doelgericht. Ze hebben een sterk karakter, en omschrijven zichzelf ook wel als zakelijk, ondernemend en leidinggevend. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. En die waarderen dat de Stijlzoekers zeggen waar het op staat, ook als anderen het daar misschien niet mee eens zijn. Stijlzoekers gaan ervoor in het leven: zowel in hun werk, als in hun vrije tijd worden ze graag geprikkeld, en zoeken ze de uitdaging op. Verveling is niet aan hen besteed. Liever besteden ze hun tijd aan sporten en feesten. Gáán!

Vraag

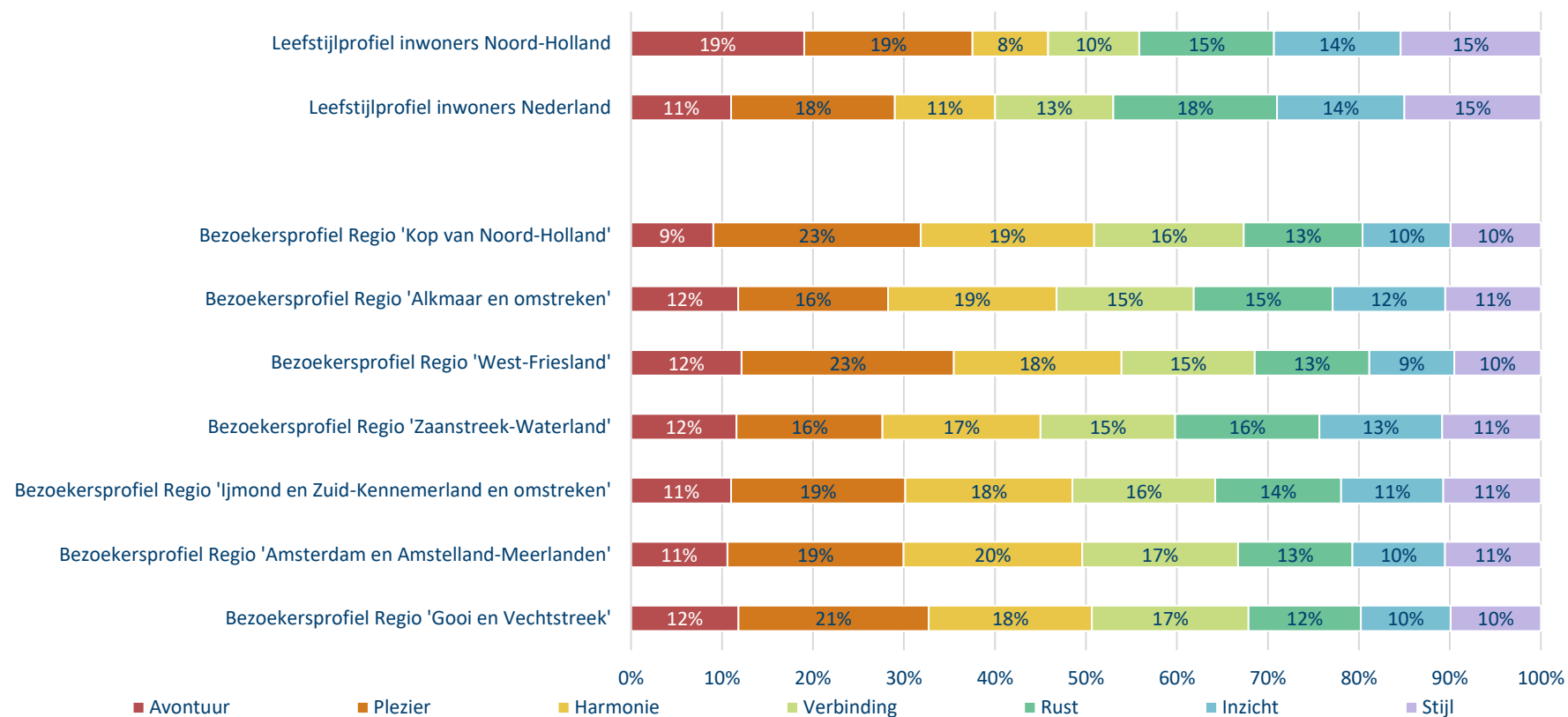
In onderstaand figuur zijn de leefstijlprofielen van de inwoners weergegeven per gemeente in Noord-Holland, samen met het gemiddelde in Nederland en in de provincie.

Inwonersprofielen gemeenten in Noord-Holland



Aanbod

In onderstaand figuur hebben we de bezoekersprofielen van de geselecteerde natuur- en recreatiegebieden weergegeven. In het bijlagenrapport (deel B) is dit vervolgens afgezet tegen de leefstijlprofielen van het verzorgingsgebied. Voor de bezoekersprofielen van de individuele natuur- en recreatiegebieden, zie deel B. Per deelregio is het profiel van de gebieden weergegeven.



4. Knelpunten per terreinbeherende organisatie

Knelpunt	Bij welke terreinbeherende organisaties is er sprake van deze knelpunten?
1. Verstoring van de natuur (bijv. verstoring broedvogels, aanvaring met grazers (vermoedelijk) mede door recreatie)	Gemeente Aalsmeer, gemeente Haarlem, Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten en PWN
2. Afname biodiversiteit (vermoedelijk) mede door recreatie	Gemeente Haarlem, Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten
3. Problemen rondom mobiliteit (parkeerdrukke, verkeerd parkeren door bezoekers, te weinig parkeermogelijkheden, etc.)	Gemeente Zandvoort, Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, Recreatie Noord-Holland, recreatieschap West-Friesland, Staatsbosbeheer
4. Vandalisme en problemen met betrekking tot veiligheid (hangjongeren, drugsgebruik, etc.)	Gemeente Aalsmeer, gemeente Haarlem, gemeente Zandvoort, Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, PWN, Recreatie Noord-Holland, recreatieschap West-Friesland, Staatsbosbeheer
5. Zwerfafval en rommel	Gemeente Aalsmeer, gemeente Haarlem, gemeente Zandvoort, Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, Recreatie Noord-Holland, recreatieschap West-Friesland, Staatsbosbeheer
6. (Te) weinig voorzieningen en activiteiten voor bezoekers	Gemeente Haarlemmermeer, Natuurmonumenten, recreatieschap West-Friesland
7. Botsende belangen en overlast als gevolg van verschillend gebruik van de natuur door gebruikersgroepen (mountainbikers, fietsers, wandelaars, ruiters, (water)sporters, etc.)	Gemeente Haarlem, gemeente Haarlemmermeer, gemeente Zandvoort, Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, PWN, Recreatie Noord-Holland, recreatieschap West-Friesland, Staatsbosbeheer
8. Slechte bereikbaarheid van (een van) de gebieden	Natuurmonumenten
9. Gezondheidsrisico's voor bezoekers als gevolg van bijvoorbeeld blauwalg of processierups, etc.	Gemeente Haarlemmermeer, Natuurmonumenten, Recreatie Noord-Holland
10. Verminderde bezoekerservaring als gevolg van drukte	Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, PWN, Recreatie Noord-Holland, Staatsbosbeheer
11. Onbedoeld gebruik van de ruimte door bezoekers (denk aan picknicken en barbecueën op plekken die niet mogen, of verkeerd gebruik van de paden en routes)	Gemeente Haarlem, Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, Recreatie Noord-Holland, recreatieschap West-Friesland, Staatsbosbeheer
12. Kosten voor beheer en onderhoud zijn hoger dan de inkomsten	Gemeente Haarlem, gemeente Haarlemmermeer, Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, Recreatie Noord-Holland, recreatieschap West-Friesland, Staatsbosbeheer
13. Anders	Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, PWN, Staatsbosbeheer, Waternet
14. Geen van bovenstaande	Gemeente Velsen

5. Bezoekdichtheid en voorzieningendichtheid

In onderstaand figuur is de relatie weergegeven tussen bezoekdichtheid (verticaal) en voorzieningendichtheid (horizontaal), zie hoofdstuk 6.

Aantal bezoeken per hectare	Hoogst	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Streekbos* 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Haarlemmermeerse Bos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alkmaarderhout ▪ Enkhuizerzand ▪ Haarlemmerhout ▪ Hemmeland
	Hoog	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Geestmerambacht 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Amsterdamse Bos ▪ Beekestijn ▪ Gaasperplas ▪ Veerplas 	
	Gemiddeld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Purmerbos ▪ Spanderswoud en Fransche Kampheide 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spaarnwoude ▪ Wester- en Bussumerheide ▪ Diemberbos en Overdiempolder ▪ NP Zuid-Kennemerland ▪ Schoorlse Duinen ▪ het Twiske 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pettemerduinen ▪ Ouderkerkerplas ▪ Vooroever 	
	Laag	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Waterleidingduinen ▪ Waterland ▪ Robbenoord, Dijkgatsbos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Loosdrechtse plassen ▪ Noordhollands Duinreservaat ▪ Texel Bos en Duin ▪ Waddendijk en polder Texel ▪ Veenweidenpolders Zaanstreek ▪ Alkmaardermeer 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Amstel, dijk en polders ▪ Westeinderplassen 	
	Laag	Gemiddeld	Hoog	Hoogst	
	Voorzieningendichtheid				

Legenda:

Paars: geen status

Groen: Natura 2000

Zwart: NNN

(*) voor het streekbos geldt dat het voorzieningenniveau hoger is dan uit de GIS-analyse van LISA blijkt)

6. Deelnemende organisaties

Klankbordgroep	Expertsessie	Bijeenkomst terreinbeherende organisaties, recreatieschappen en beleidsmedewerkers
Provincie Noord-Holland	Provincie Noord-Holland	Amsterdam&Partners
Provincie Noord-Holland	Staatsbosbeheer	Gemeente Aalsmeer
Staatsbosbeheer	PWN	Gemeente Amsterdam
PWN	Recreatie Noord-Holland	Gemeente De Buch
Recreatie Noord-Holland	Recreatieschap West-Friesland	Gemeente Edam-Volendam
Recreatieschap West-Friesland	Recreatieschap Spaarnwoude	Gemeente Haarlem
	Goois Natuurreservaat	Gemeente Zandvoort
	Waternet	Gemeente Heemskerk
	Wageningen University & Research	Gemeente Heerhugowaard
	Mulier Instituut	Gemeente Hollands Kroon
	Sovon Vogelonderzoek Nederland	Gemeente Koggenland
	Gemeente Amsterdam	Gemeente Landsmeer
		Gemeente Ouder-Amstel
		Gemeente Purmerend
		Goois Natuurreservaat
		Provincie Noord-Holland
		PWN
		Recreatie Noord-Holland
		Recreatieschap West-Friesland
		Staatsbosbeheer
		Waternet

7. Groen, gezondheid en sociale cohesie

Groen draagt positief bij aan een gezonde leefomgeving.

Europees onderzoek laat zien dat een groene woonomgeving gerelateerd kan worden aan minder vroegtijdige sterfte, minder hartvaatziekten, minder mentale gezondheidsproblemen (depressies) en minder overgewicht. Bewoners van een groene woonomgeving voelen zich gezonder en bezoeken minder vaak de huisarts²⁹. Uitzicht op groen geeft rust en een grotere weerbaarheid tegen stressvolle gebeurtenissen³⁰. Echter, dit gaat veelal over korte termijn effecten. Over lange termijn effecten van een 'dagelijkse dosis' groen op het stressniveau is relatief weinig bekend³¹.

Cijfers laten zien dat een groene leefomgeving leidt tot 25% minder depressies, 15% minder migraineaanvallen, 23% minder astmapatiënten en 15% minder mensen die lijden aan obesitas³². Ook vermindert de aanwezigheid van groen stress en kan het een aantrekkelijke ruimte bieden voor spelen en sporten. Meer bewegen draagt vervolgens weer bij aan een betere gezondheid³³. Wanneer groen aanzet tot meer bewegen zal dit dan ook leiden tot besparingen op de gezondheidskosten³⁴. Onderzoek laat zien dat het aanleggen van 10% meer groen in de woonomgeving een besparing van zo'n €400 miljoen op de kosten van zorg en ziekteverzuim zou kunnen opleveren³⁵. Onderzoek van het RIVM laat zien dat groen in de buurt leidt tot vermindering van de zorgkosten tot €10.000 per hectare per jaar³⁶.

Belangrijk hierbij is dat de afstand tot het groen maximaal 300 meter is. Het positieve effect is dan het grootst³⁷.

Daarnaast zorgt de aanwezigheid van (gezamenlijk) groen voor een positieve impuls aan de sociale cohesie in een buurt. Denk hierbij aan parkjes, plantsoenen, buurt- en volkstuinten. Bij een toename van 1% groen in de buurt (bv. in de vorm van een gezamenlijke moestuin), stijgt de sociale cohesie met 0,6%³⁸. Wijken waar bewoners meer contact hebben, hebben doorgaans minder last van verloedering. Uitzondering hierop is de aanwezigheid van grote parken, dit zou juist kunnen zorgen voor een onveilig gevoel³⁹.

Als kanttekening wordt opgemerkt dat in de genoemde onderzoeken sprake is van de beschreven positieve correlaties, maar dat daarbij niet altijd sprake is van causaliteit. Ook mogen de weergegeven effecten (uiteraard) niet zomaar bij elkaar worden opgeteld.

Hoewel de focus in de genoemde onderzoeken vooral ligt op binnenstedelijk of 'groen dichtbij', hebben de resultaten ook betekenis op een wat hoger schaalniveau, het schaalniveau waarop mensen (langere afstanden) wandelen en fietsen vanuit de woonomgeving.

²⁹ Groen is meer waard dan we denken, Stadszaken, 2020

³⁰ De waarde van groen in stedelijke omgeving, Arcadis, 2020

³¹ Effecten van nabije natuur op gezondheid en welzijn, WUR, 2008

³² De Waarde van Groen, Natuurverdubbelers, 2020

³³ Zeven redenen om te investeren in een groene stad, WUR

³⁴ Daarom groen! 2012

³⁵ Groen, gezond en productief, KPMG, 2013

³⁶ Natural Capital Model, RIVM, 2018

³⁷ Sociaal-maatschappelijke en economische waarde van groen en blauw, Groenblauwe Netwerken

³⁸ De Waarde van Groen, Natuurverdubbelers, 2020

³⁹ Zeven redenen om te investeren in een groene stad, WUR

8. Bezoekersaantallen natuur- en recreatiegebieden Recreatie Noord-Holland

Gebied	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Geestmerambacht	1.132.886	1.308.808	1.528.439	1.519.523	1.425.399	2.251.335
Zomerdel	623.112	665.167	692.951	767.092	749.342	1.375.677
Park van Luna (sinds 2007)	509.774	643.641	835.488	752.432	676.058	875.658
Het Twiske	1.267.061	1.250.574	1.194.168	1.324.776	1.264.129	1.640.960
RAUM	366.562	360.655	397.562	383.366	451.613	667.724
Spaarnwoude	5.464.929	5.159.002	5.823.000	5.093.119	5.298.658	6.767.325
Oosterbroek - Buitenhuizen	2.541.183	2.526.469	3.175.986	2.328.570	2.425.528	2.776.334
Houtrak	1.274.872	1.020.731	830.847	949.752	959.998	1.220.917
Veerplas	673.327	829.676	707.466	854.531	917.660	1.012.217
Groene Weelde	631.466	587.363	638.618	549.529	471.724	692.792
Westbroekplas (sinds 2010)	344.082	194.763	470.083	410.737	523.748	1.065.065
Groengebied Amstelland	3.221.466	3.145.291	3.214.821	2.892.236	3.075.754	3.221.410
Elsenhove	197.247	199.541	192.966	208.901	222.762	171.365
Ouderkerkerplas	524.559	567.100	557.263	472.921	570.177	657.951
De Hoge Dijk / Gaasperzoom	94.893	104.478	105.692	114.620	122.032	155.623
Gaasperplas	1.906.908	2.000.070	1.975.956	1.857.288	1.904.958	1.829.102
Diemerscheg	497.859	274.102	382.943	238.507	255.826	407.368

Bron: Bezoekersmonitor Recreatie Noord-Holland